

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยนี้ได้ศึกษาสภาพ ปัญหา และความต้องการของวิทยากรท้องถิ่น เกี่ยวกับการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด ในจังหวัดนครราชสีมา ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล โดยมีรายละเอียดตามลำดับดังนี้

- ตอนที่ 1 สภาพทั่วไปของวิทยากรท้องถิ่น
- ตอนที่ 2 สภาพการปฏิบัติงานร่วมกันระหว่างโรงเรียนกับวิทยากรท้องถิ่น
- ตอนที่ 3 ปัญหาของวิทยากรท้องถิ่น เกี่ยวกับการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นในโรงเรียนประถมศึกษา
- ตอนที่ 4 ความต้องการของวิทยากรท้องถิ่น เกี่ยวกับการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นในโรงเรียนประถมศึกษา
- ตอนที่ 5 สภาพการเรียนการสอนของวิทยากรท้องถิ่น

ตอนที่ 1 สภาพทั่วไปของวิทยากรท้องถิ่น

ตารางที่ 3 แสดงจำนวนและร้อยละของวิทยากรท้องถิ่น

ข้อมูล	จำนวน(คน)	ร้อยละ
1. เพศ (N = 40)		
1.1 ชาย	17	42.50
1.2 หญิง	23	57.50
2. อายุ (N = 40)		
2.1 ไม่เกิน 30 ปี	4	10.00
2.2 31 – 40 ปี	10	25.00
2.3 41 – 50 ปี	13	32.50
2.4 51 – 60 ปี	9	22.50
2.5 มากกว่า 60 ปี	4	10.00
3. สถานภาพ (N = 40)		
3.1 โสด	4	10.00
3.2 สมรส	33	82.50
3.3 หย่าร้าง	3	7.50
4. วุฒิการศึกษา (N = 40)		
4.1 ระดับประถมศึกษา	26	65.00
4.2 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น	8	20.00
4.3 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/เทียบเท่า	4	10.00
4.4 ระดับอนุปริญญา/เทียบเท่า	1	2.50
4.5 ระดับปริญญาตรี	1	2.50
4.6 ระดับปริญญาโท	-	-
4.7 ระดับปริญญาเอก	-	-

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ข้อมูล	จำนวน(คน)	ร้อยละ
5. อาชีพหลัก (N = 40)		
5.1 ทำนา	26	65.00
5.2 ทำไร่	3	7.50
5.3 ค้าขาย	5	12.50
5.4 เลี้ยงสัตว์	1	2.50
5.5 รับราชการ	-	-
5.6 ประกอบกิจการส่วนตัว (ระบุ)		
5.6.1 ช่างเสริมสวย	1	2.50
5.6.2 ช่างตัดเย็บเสื้อผ้า	2	5.00
5.6.3 ช่างประดิษฐ์ดอกไม้	1	2.50
5.7 อื่นๆ		
- รับจ้างดูแลโทรศัพท์ขององค์การโทรศัพท์	1	2.50
6. อาชีพรอง (N = 40)		
6.1 ทำนา	2	5.00
6.2 ทำไร่	6	15.00
6.3 ค้าขาย	5	12.50
6.4 เลี้ยงสัตว์	5	12.50
6.5 ประกอบกิจการส่วนตัว (ระบุ)		
6.5.1 ช่างเสริมสวย	1	2.50
6.5.2 ช่างตัดเย็บเสื้อผ้า	1	2.50
6.6 อื่นๆ		
6.6.1 ช่างก่อสร้าง	1	2.50
6.6.2 ช่างปูน	3	7.50
6.6.3 ช่างไม้	2	5.00

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ข้อมูล	จำนวน(คน)	ร้อยละ
6.6.4 ช่างตัดผม	1	2.50
6.6.5 เลี้ยงไหม	1	2.50
6.6.6 ทอผ้า	1	5.00
6.6.7 ทำขนมไทย	1	2.50
6.6.8 แม่เพลงโคราช	1	2.50
6.6.9 ทำสวนผัก	2	5.00
6.6.10 จักสานตะกร้า	2	5.00
6.6.11 รับจ้างทั่วไป	4	10.00
7. รายได้เฉลี่ย		
7.1 ต่ำกว่า 5,000 บาทต่อปี	5	12.50
7.2 5,000 – 10,000 บาทต่อปี	12	30.00
7.3 11,000 – 15,000 บาทต่อปี	6	15.00
7.4 16,000 – 20,000 บาทต่อปี	6	15.00
7.5 21,000 บาทต่อปีขึ้นไป	11	27.50
8. จำนวนชั่วโมงที่สอนต่อภาคเรียน		
8.1 8 ชั่วโมง	3	7.50
8.2 9 ชั่วโมง	3	7.50
8.3 10 ชั่วโมง	6	15.00
8.4 12 ชั่วโมง	7	17.50
8.5 14 ชั่วโมง	10	25.00
8.6 15 ชั่วโมง	6	15.00
8.7 16 ชั่วโมง	3	7.50
8.8 18 ชั่วโมง	2	5.00

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ข้อมูล	จำนวน(คน)	ร้อยละ
9. สถานที่ที่วิทยากรปฏิบัติการสอน		
9.1 บ้าน	6	13.63
9.2 โรงเรียน	36	81.82
9.3 สถานที่ประกอบการ (ระบุ)		
- แปลงเกษตร	2	4.50
9.4 อื่นๆ (ระบุ)	-	-
10. ความรู้ความเชี่ยวชาญด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นที่		
วิทยากรมีคุณสมบัติ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ) (N = 56)		
10.1 การเลี้ยงไก่พื้นเมือง	3	5.36
10.2 การเลี้ยงปลาน้ำจืด	2	3.58
10.3 การเลี้ยงไหม	3	5.36
10.4 เกษตรทฤษฎีใหม่	1	1.79
10.5 ไร่นาสวนผสม	3	5.63
10.6 การปลูกพืชสมุนไพร	2	3.58
10.7 การปลูกพืชผักสวนครัว	3	5.36
10.8 การขยายพันธุ์พืช	1	1.79
10.9 การถนอมอาหาร	2	3.58
10.10 การแกะสลักไม้	3	5.36
10.11 การจักสานไม้ไผ่	5	8.93
10.12 การทอเสื่อ	4	7.14
10.13 การทอผ้า	4	7.14
10.14 การเพาะเห็ด	2	3.58
10.15 การทำอาหารพื้นบ้าน	2	3.58
10.16 การทำขนมไทย	6	10.71

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ข้อมูล	จำนวน	ร้อยละ
10.17 การจักสานผักตบชวา	1	1.79
10.18 หมอเพลงโคราช	1	1.79
10.19 การประดิษฐ์ดอกไม้	3	5.36
10.20 การทำไหมมัดหมี่	2	3.58
10.21 หมอยาสมุนไพร	1	1.79
10.22 หมอธรรม	1	1.79
10.23 การทำอัฐิแดง	1	1.79
11. ความรู้ความเชี่ยวชาญด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นที่		
วิทยากรถ่ายทอดในโรงเรียน (N= 40)		
11.1 การเลี้ยงไก่พื้นเมือง	3	7.50
11.2 การเลี้ยงปลาน้ำจืด	2	5.00
11.3 การเลี้ยงไหม	2	5.00
11.4 เกษตรทฤษฎีใหม่	1	2.50
11.5 ไร่นาสวนผสม	2	5.00
11.6 การปลูกพืชสมุนไพร	2	5.00
11.7 การปลูกพืชผักสวนครัว	3	7.50
11.8 การขยายพันธุ์พืช	1	2.50
11.9 การถนอมอาหาร	2	5.00
11.10 การแกะสลักไม้	2	5.00
11.11 การจักสานไม้ไผ่	5	12.50
11.12 การทอเสื่อ	4	10.00
11.13 การทอผ้า	3	7.50
11.14 การเพาะเห็ด	2	5.00
11.15 การทำขนมไทย	4	10.00

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ข้อมูล	จำนวน	ร้อยละ
11.16 การทำไหมมัดหมี่	1	2.50
11.17 การทำอิฐแดง	1	2.50

จากตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า วิทยากรท้องถิ่นส่วนใหญ่ร้อยละ 57.50 เป็นหญิง และร้อยละ 42.50 เป็นชาย

อายุของวิทยากรท้องถิ่นพบว่า ส่วนใหญ่ร้อยละ 32.50 มีอายุระหว่าง 41 – 50 ปี ลำดับรองลงมา คือ อายุระหว่าง 31 – 40 ปี คิดเป็นร้อยละ 25.00 อายุระหว่าง 51 – 60 ปี คิดเป็นร้อยละ 22.50 ไม่เกิน 30 ปี และมากกว่า 60 ปี คิดเป็นร้อยละ 10 เท่ากัน

สถานภาพของวิทยากรท้องถิ่น พบว่า ส่วนใหญ่สมรส คิดเป็นร้อยละ 82.50 รองลงมา เป็นโสด คิดเป็นร้อยละ 10 และอยู่ร้าง คิดเป็นร้อยละ 7.50

วุฒิการศึกษาพบว่า วิทยากรท้องถิ่นส่วนใหญ่ร้อยละ 65 มีวุฒิการศึกษาระดับประถมศึกษา ลำดับรองลงมา ร้อยละ 20 มีวุฒิการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น วุฒิการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย คิดเป็นร้อยละ 4 ระดับอนุปริญญา/เทียบเท่าและระดับปริญญาตรี มีร้อยละ 2.5 เท่ากัน และไม่มีวิทยากรท้องถิ่นที่มีวุฒิการศึกษาระดับสูงกว่าปริญญาตรี

อาชีพหลักของวิทยากรท้องถิ่นพบว่า ส่วนใหญ่ร้อยละ 65 มีอาชีพทำนา รองลงมาคือ ค้าขาย คิดเป็นร้อยละ 12.50 ประกอบอาชีพส่วนตัว คิดเป็นร้อยละ 10 วิทยากรส่วนใหญ่มีอาชีพรอง คือ ประกอบอาชีพอิสระ เช่น ช่างก่อสร้าง ช่างปูน ช่างไม้ ช่างตัดผม เลี้ยงไหม ทอผ้า ทำขนมไทย แม่เพลงโคราช ทำสวนผัก จักสานตะกร้า รับจ้างทั่วไป คิดเป็นร้อยละ 47.50 รองลงมาคือ ทำไร่ คิดเป็นร้อยละ 15 ค้าขายและเลี้ยงสัตว์ คิดเป็นร้อยละ 12.50 เท่ากัน

วิทยากรท้องถิ่นส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ย 5,000 – 10,000 บาทต่อปี คิดเป็นร้อยละ 30 รองลงมาคือ 21,000 บาทต่อปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 27.50 รายได้ 11,000 – 15,000 บาทต่อปีและ 16,000 – 20,000 บาทต่อปี มีร้อยละ 15 เท่ากัน และรายได้ต่ำกว่า 5,000 บาทต่อปี มีร้อยละ 12.50

จำนวนที่สอนต่อภาคเรียนพบว่า ส่วนใหญ่สอน 14 ชั่วโมง คิดเป็นร้อยละ 25.00 รองลงมาคือ 12 ชั่วโมง คิดเป็นร้อยละ 17.50 สอน 10 ชั่วโมงและสอน 15 ชั่วโมง คิดเป็นร้อยละ 15 เท่ากัน สอน 8 ชั่วโมง 9 ชั่วโมง และ 16 ชั่วโมง คิดเป็นร้อยละ 7.50 เท่ากัน และสอน 18 ชั่วโมง คิดเป็นร้อยละ 5.00

สถานที่ที่วิทยากรท้องถิ่นปฏิบัติการสอน พบว่า ส่วนใหญ่สอนที่โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 81.82 รองลงมาคือที่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 13.63 และสถานประกอบการคือ แปลงเกษตร คิดเป็นร้อยละ 4.50

ความรู้ ความเชี่ยวชาญ ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นที่วิทยากรมีคุณสมบัติ ส่วนใหญ่ คือ การทำขนมไทย คิดเป็นร้อยละ 10.71 รองลงมาคือการจักสานไม้ไผ่ คิดเป็นร้อยละ 8.93 การทอเสื่อและการทอผ้า คิดเป็นร้อยละ 7.14 เท่ากัน

ความรู้ ความเชี่ยวชาญ ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นที่วิทยากรถ่ายทอดในโรงเรียน พบว่า ส่วนใหญ่ คือ การจักสานไม้ไผ่ คิดเป็นร้อยละ 12.50 รองลงมาคือ การทอเสื่อ และการทำขนมไทย คิดเป็นร้อยละ 10 การเลี้ยงไก่พื้นเมืองและการปลูกพืชผักสวนครัว คิดเป็นร้อยละ 7.50 เท่ากัน

ตอนที่ 2 สภาพการปฏิบัติงานร่วมกันระหว่างโรงเรียนกับวิทยากรท้องถิ่น

ตารางที่ 4 จำนวนและร้อยละของสภาพการปฏิบัติงานร่วมกันระหว่างโรงเรียนกับวิทยากรท้องถิ่น

ข้อมูล	จำนวน(คน)	ร้อยละ
1. การประสานงาน		
1.1 ทางโรงเรียนมีการติดต่อประสานงานกับท่าน		
ล่วงหน้าหรือไม่ (N= 40)		
1.1.1 ประสานงาน	39	97.50
1.1.2 ไม่ประสานงาน	1	2.50
1.2 ทางโรงเรียนได้มาหาข้อมูลเกี่ยวกับความรู้		
ความเชี่ยวชาญ และความชำนาญของท่านหรือไม่		
(N= 40)		
1.2.1 ได้มา	37	92.50
1.2.2 ไม่ได้มา	3	7.50
1.3 ท่านยินดีให้ความร่วมมือกับทางโรงเรียน เมื่อมีการ		
ติดต่อประสานงาน เชิญท่านเป็นวิทยากรหรือไม่		
(N= 40)		
1.3.1 ยินดี	40	100.00
1.3.2 ไม่มีความยินดี	-	-
2. การเชิญวิทยากร		
2.1 ลักษณะการติดต่อจากทางโรงเรียน (N = 40)		
2.1.1 ติดต่อแบบไม่เป็นทางการ	8	20.00
2.1.2 ติดต่อแบบเป็นลายลักษณ์อักษร	25	62.50
2.1.3 ติดต่อแบบไม่เป็นทางการ และลายลักษณ์อักษร	7	17.50
2.2 ผู้ที่ติดต่อท่านไปเป็นวิทยากรคือ (N = 40)		
2.2.1 ผู้บริหารโรงเรียน	15	37.50
2.2.2 ครูวิชาการ	6	15.00

ตารางที่ 4 (ต่อ)

ข้อมูล	จำนวน(คน)	ร้อยละ
2.2.3 ครูผู้สอนประจำวิชา	18	45.00
2.2.4 นักเรียน	-	-
2.2.5 นักการภารโรง	-	-
2.2.6 อื่นๆ (ระบุ)		
- ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่	1	2.50
2.3 โรงเรียนได้เชิญท่านล่วงหน้าก่อนวันสอนนานเท่าใด (N = 40)		
2.3.1 1 – 7 วัน	9	22.50
2.3.2 8 – 14 วัน	9	22.50
2.3.3 15 – 30 วัน	10	25.00
2.3.4 มากกว่า 30 วัน	12	30.00
2.4 ช่วงเวลาที่ได้รับความเชิญจากทางโรงเรียน ท่านมีเวลาเตรียมตัวหรือไม่ (N = 40)		
2.4.1 มีเวลาเตรียมตัว	39	97.50
2.4.2 ไม่มีเวลาเตรียมตัว	1	2.50
2.5 บทเรียนที่ทางโรงเรียนเชิญท่านไปเป็นวิทยากร ท่านคิดว่าท่านมีความเชี่ยวชาญหรือไม่ (N = 40)		
2.5.1 มีความเชี่ยวชาญ	39	97.50
2.5.2 ไม่มีความเชี่ยวชาญ	1	2.50
3. การปฏิบัติงานในขั้นตอนของกระบวนการเรียนการสอน		
3.1 วันกำหนดนัดหมาย ทางโรงเรียนได้มีการเตรียมการต้อนรับเหมาะสมหรือไม่ (N = 40)		
3.1.1 ต้อนรับเหมาะสม	36	90.00
3.1.2 ไม่มีการเตรียมต้อนรับ	4	10.00

ตารางที่ 4 (ต่อ)

ข้อมูล	จำนวน(คน)	ร้อยละ
3.2 ทางโรงเรียนได้มีการเตรียมวัสดุ อุปกรณ์การสอน ไว้ล่วงหน้าหรือไม่ (N = 40)		
3.2.1 เตรียม	36	90.00
3.2.2 ไม่เตรียม	4	10.00
3.3 ทางโรงเรียนได้มีการเตรียมนักเรียนไว้ล่วงหน้าหรือ ไม่ (N = 40)		
3.3.1 เตรียม	37	92.50
3.3.2 ไม่เตรียม	3	7.50
3.4 ขณะที่ท่านกำลังสอน ครูประจำวิชาได้มาอำนวยความสะดวกแก่ท่านหรือไม่ (N = 40)		
3.4.1 มาอำนวยความสะดวก	38	95.00
3.4.2 ไม่ได้มาอำนวยความสะดวก	2	5.00
3.5 เมื่อสอนเสร็จมีการกล่าวขอบคุณวิทยากรหรือไม่ (N = 40)		
3.5.1 กล่าวขอบคุณ	36	90.00
3.5.2 ไม่กล่าวขอบคุณ	4	10.00
3.6 โรงเรียนได้มอบสิ่งใดเป็นการตอบแทนหลังจาก สอนเสร็จแล้ว (N = 40)		
3.6.1 ของที่ระลึก	4	10.00
3.6.2 เงิน	33	82.50
3.6.3 ไม่มีการมอบสิ่งของ	3	7.50
3.7 ท่านมีความคาดหวังกับสิ่งตอบแทนหรือไม่ (N = 40)		
3.7.1 คาดหวัง	23	57.50
3.7.2 ไม่คาดหวัง	17	42.50

จากตารางที่ 4 ด้านการประสานงาน ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ทางโรงเรียนมีการติดต่อประสานงานกับวิทยากรล่วงหน้า คิดเป็นร้อยละ 97.50 ไม่มีการติดต่อประสานงาน คิดเป็นร้อยละ 2.50 ทางโรงเรียนได้มาหาข้อมูลเกี่ยวกับความรู้ ความเชี่ยวชาญ และความชำนาญของวิทยากร คิดเป็นร้อยละ 92.50 ไม่ได้มา คิดเป็นร้อยละ 7.50 วิทยากรทั้งหมดมีความยินดีให้ความร่วมมือกับทางโรงเรียน เมื่อมีการติดต่อประสานงาน เชิญเป็นวิทยากรสอนในโรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 100.00

ด้านการเชิญวิทยากร ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ลักษณะการติดต่อจากทางโรงเรียนส่วนใหญ่จะติดต่อแบบเป็นลายลักษณ์อักษร คิดเป็นร้อยละ 62.50 รองลงมา คือ ติดต่อแบบไม่เป็นทางการ คิดเป็นร้อยละ 20.00 ติดต่อแบบไม่เป็นทางการและลายลักษณ์อักษร คิดเป็นร้อยละ 17.50 ผู้ที่ติดต่อวิทยากรไปสอน พบว่า ส่วนใหญ่จะเป็นครูผู้สอนประจำวิชา คิดเป็นร้อยละ 45.00 รองลงมาคือ ผู้บริหารโรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 37.50 ครูวิชาการคิดเป็นร้อยละ 15.00 โรงเรียนได้เชิญวิทยากรล่วงหน้า ส่วนใหญ่พบว่า มากกว่า 30 วัน คิดเป็นร้อยละ 30.00 รองลงมาคือ 15 – 30 วัน คิดเป็นร้อยละ 25.00 เชิญล่วงหน้า 1 – 7 วัน และ 8 – 14 วัน คิดเป็นร้อยละ 22.50 เท่ากัน บทเรียนที่ทางโรงเรียนเชิญไปเป็นวิทยากร ส่วนใหญ่พบว่า วิทยากรมีความเชี่ยวชาญ คิดเป็นร้อยละ 97.50 ไม่มีความเชี่ยวชาญ คิดเป็นร้อยละ 2.50

ด้านการปฏิบัติงานในขั้นตอนของกระบวนการเรียนการสอน ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ในวันกำหนดนัดหมาย ทางโรงเรียนได้มีการต้อนรับเหมาะสม คิดเป็นร้อยละ 90.00 ต้อนรับไม่เหมาะสม คิดเป็นร้อยละ 10.00 ทางโรงเรียนส่วนใหญ่ได้มีการเตรียมวัสดุ อุปกรณ์การเรียนการสอนไว้ล่วงหน้า คิดเป็นร้อยละ 90.00 ไม่ได้เตรียม คิดเป็นร้อยละ 10.00 โรงเรียนได้มีการเตรียมนักเรียนล่วงหน้า คิดเป็นร้อยละ 92.50 ไม่ได้เตรียม คิดเป็นร้อยละ 7.50 ขณะที่วิทยากรกำลังสอน พบว่า ครูประจำวิชาได้มาอำนวยความสะดวก คิดเป็นร้อยละ 95.00 ไม่ได้มาอำนวยความสะดวก คิดเป็นร้อยละ 5.00 เมื่อสอนเสร็จ ส่วนใหญ่มีการกล่าวขอบคุณวิทยากร คิดเป็นร้อยละ 90.00 ไม่กล่าวขอบคุณ คิดเป็นร้อยละ 10.00 หลังจากสอนเสร็จ พบว่า ส่วนใหญ่มอบเงินเป็นสิ่งตอบแทน คิดเป็นร้อยละ 82.50 รองลงมาคือ ของที่ระลึก คิดเป็นร้อยละ 10.00 ไม่มีการมอบสิ่งตอบแทน คิดเป็นร้อยละ 7.50 วิทยากรส่วนใหญ่มีความคาดหวังกับสิ่งตอบแทน คิดเป็นร้อยละ 57.50 ไม่คาดหวังกับสิ่งตอบแทน คิดเป็นร้อยละ 42.50

ตอนที่ 3 ปัญหาของวิทยากรท้องถิ่น เกี่ยวกับการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นในโรงเรียนประถมศึกษา

ตารางที่ 5 จำนวนและร้อยละของปัญหาของวิทยากรท้องถิ่น เกี่ยวกับการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นในโรงเรียนประถมศึกษา

ข้อมูล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. ปัญหาด้านการจัดเวลาในการสอน		
1.1 ความเหมาะสมของจำนวนชั่วโมงที่ท่านสอน(N = 40)		
- ไม่มีปัญหา	28	70.00
- มีปัญหา	12	30.00
<u>ปัญหาที่พบ (N = 12)</u>		
- ให้เวลาสอนต่อครั้งน้อยเกินไป	8	66.67
- จำนวนชั่วโมงสอนต่อภาคเรียนน้อยเกินไป	4	33.33
1.2 ความสอดคล้องระหว่างเนื้อหากับเวลาในการสอน (N = 40)		
- ไม่มีปัญหา	31	77.50
- มีปัญหา	9	22.50
<u>ปัญหาที่พบ (N = 9)</u>		
- เนื้อหามากแต่ให้เวลาน้อยเกินไป	9	100.00
1.3 เกี่ยวกับการจัดเวลาในการสอนของทางโรงเรียน เพื่อให้ตรงกับความต้องการของท่าน (N = 40)		
- ไม่มีปัญหา	33	82.50
- มีปัญหา	7	17.50

ข้อมูล	จำนวน(คน)	ร้อยละ
<u>ปัญหาที่พบ (n = 7)</u>		
- เป็นฤดูกาลทำนา ต้องการสอนภาคบ่าย	2	28.58
- โรงเรียนไม่ปรัษาวิทยากรก่อน	3	42.85
- จัดเวลาสอนไม่ตรงกับความต้องการ	2	28.58
1.4 ผลกระทบต่อภารกิจในชีวิตประจำวันของท่าน (N=40)		
- ไม่มีปัญหา	34	85.00
- มีปัญหา	6	15.00
<u>ปัญหาที่พบ (n = 6)</u>		
- เป็นช่วงเวลาทำงาน	6	100.00
2. ปัญหาด้านการสอน		
2.1 เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน (N = 40)		
- ไม่มีปัญหา	37	92.50
- มีปัญหา	3	7.50
<u>ปัญหาที่พบ (N = 3)</u>		
- ไม่รู้วิธีสอน	1	33.33
- จัดกิจกรรมได้ไม่เต็มที่	1	33.33
- ขาดความร่วมมือกับครูประจำวิชา	1	33.33
2.2 เกี่ยวกับจุดประสงค์การเรียนการสอน (N = 40)		
- ไม่มีปัญหา	32	80.00
- มีปัญหา	8	20.00
<u>ปัญหาที่พบ (N = 8)</u>		
- สอนไม่บรรลุจุดประสงค์การเรียนการสอน	1	12.50

ตารางที่ 5 (ต่อ)

ข้อมูล	จำนวน(คน)	ร้อยละ
- สอนไม่ตรงจุดประสงค์การเรียนการสอน	1	12.50
- ไม่ได้แจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้แก่ผู้เรียน	2	75.00
- ไม่มีความรู้ความเข้าใจ ในการเขียนจุดประสงค์การเรียนรู้	4	50.00
2.3 เกี่ยวกับสมรรถภาพพื้นฐานของผู้เรียน (N = 40)		
- ไม่มีปัญหา	30	75.00
- มีปัญหา	10	25.00
ปัญหาที่พบ (N = 10)		
- นักเรียนไม่มีความรู้พื้นฐาน	2	20.00
- นักเรียนไม่เคยปฏิบัติมาก่อน	4	40.00
- ไม่ได้ทดสอบสมรรถภาพพื้นฐานของผู้เรียน	3	30.00
- ไม่มีความรู้เกี่ยวกับการทดสอบสมรรถภาพพื้นฐาน	1	10.00
2.4 เกี่ยวกับการประเมินผลการเรียน (N = 40)		
- ไม่มีปัญหา	34	85.00
- มีปัญหา	6	15.00
ปัญหาที่พบ (N = 6)		
- วิทยากรไม่มีสิทธิในการประเมินผลการเรียน	4	66.67
- ไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการประเมินผลการเรียน	2	33.33

ตารางที่ 5 (ต่อ)

ข้อมูล	จำนวน(คน)	ร้อยละ
2.5 เกี่ยวกับความมั่นใจในความรู้ ความเชี่ยวชาญของตน (N = 40)		
- ไม่มีปัญหา	37	92.50
- มีปัญหา	3	7.50
<u>ปัญหาที่พบ</u> (N = 3)		
- มีเวลาเตรียมตัวน้อยทำให้ขาดความมั่นใจ	3	100.00
3. ปัญหาด้านการใช้สื่อ วัสดุและอุปกรณ์การสอน		
3.1 การเลือกใช้สื่อให้ตรงกับจุดมุ่งหมายการสอน (N = 40)		
- ไม่มีปัญหา	37	92.50
- มีปัญหา	3	7.50
<u>ปัญหาที่พบ</u> (N = 3)		
- ผู้สอนไม่ได้เลือกสื่อใช้เอง	1	33.33
- สื่อ วัสดุ อุปกรณ์มีให้เลือกน้อย	2	66.66
3.2 การเตรียมสื่อ วัสดุ และอุปกรณ์ (N=40)		
- ไม่มีปัญหา	32	80.00
- มีปัญหา	8	20.00
<u>ปัญหาที่พบ</u> (N = 8)		
- สื่อ วัสดุ อุปกรณ์ชำรุด	2	25.00
- สื่อ วัสดุ อุปกรณ์มีไม่เพียงพอ	4	50.00
- ไม่ได้เตรียมสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ไว้ล่วงหน้า	2	25.00

ตารางที่ 5 (ต่อ)

ข้อมูล	จำนวน(คน)	ร้อยละ
3.3 การเตรียมสภาพแวดล้อมของสถานที่เรียน (N=40)		
- ไม่มีปัญหา	34	85.00
- มีปัญหา	6	15.00
<u>ปัญหาที่พบ (N = 6)</u>		
- ห้องเรียนไม่พร้อม	1	16.66
- สถานที่เรียนไม่ถูกสุขลักษณะ	1	16.66
- สถานที่เรียนคับแคบเกินไป	4	66.66
3.4 การใช้สื่อ วัสดุและอุปกรณ์ในการเรียนการสอน (N=40)		
- ไม่มีปัญหา	37	92.50
- มีปัญหา	3	7.50
<u>ปัญหาที่พบ (N = 3)</u>		
- สื่อ วัสดุ อุปกรณ์ไม่ครบตามต้องการ	2	66.66
- ขาดทักษะในการใช้สื่อ	1	33.33
3.5 การประเมินผลการใช้สื่อ วัสดุ และอุปกรณ์ (N=40)		
- ไม่มีปัญหา	35	87.50
- มีปัญหา	5	12.50
<u>ปัญหาที่พบ (N = 5)</u>		
- ผู้สอนไม่มีสิทธิประเมิน	1	20.00
- ไม่มีความรู้ความเข้าใจในการประเมินผล	4	80.00

ต้นฉบับ หน้าขาดหาย

ต้นฉบับ หน้าขาดหาย

ต้นฉบับ หน้าขาดหาย

ต้นฉบับ หน้าขาดหาย

ต้นฉบับ หน้าขาดหาย

ต้นฉบับ หน้าขาดหาย

ต้นฉบับ หน้าขาดหาย

สอน เทคนิคการสอน ช่วยอธิบายขั้นตอนการปฏิบัติกิจกรรมแก่นักเรียน และที่สำคัญคือ ต้องการให้ครูประจำวิชามาควบคุมระเบียบวินัยเด็ก เนื่องจากพบว่าผู้เรียนบางส่วนจะไม่ค่อยตั้งใจเรียน มีการเล่นกันระหว่างปฏิบัติกิจกรรมและส่งเสียงดัง

นอกจากนี้ยังพบว่า วิทยากรท้องถิ่นส่วนใหญ่ต้องการให้มีการจัดสถานที่ จัดสภาพแวดล้อมไว้ล่วงหน้าก่อนเรียน เพื่อให้ไม่เสียเวลาเมื่อถึงเวลาเรียน

4. สาขาภูมิปัญญาท้องถิ่นที่วิทยากรท้องถิ่นต้องการให้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนในโรงเรียน

สำหรับสาขาหรือประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่นที่วิทยากรท้องถิ่นต้องการนำมาจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในโรงเรียน นี้พบว่า วิทยากรท้องถิ่นส่วนใหญ่ต้องการให้มีการเรียนการสอนภูมิปัญญาท้องถิ่นในเรื่องที่เกี่ยวกับเกษตรกรรม โดยให้เหตุผลคือ ผู้เรียนส่วนใหญ่อยู่ในชุมชนเกษตรกรรม และผู้ปกครองมีอาชีพเป็นเกษตรกร วิทยากรต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับการเกษตรเพื่อมาแก้ปัญหาในชุมชน ไม่ถูกอาชีพเกษตรกรรม และวิทยากรบางคนบอกว่า ต้องการให้ผู้เรียนเรียนเกี่ยวกับเกษตรทฤษฎีใหม่ของในหลวง ให้อยู่อย่างพอเพียงตามแนวพระราชดำริ เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน ไม่ต้องไปซื้อหาของราคาแพง

นอกจากนี้ยังพบว่า วิทยากรท้องถิ่นต้องการให้สอนเกี่ยวกับหัตถกรรมท้องถิ่น ซึ่งได้แก่ การจักสาน การทอเสื่อ การทอผ้า การสานเครื่องมือหาปลาต่างๆ โดยกล่าวว่า เป็นของใช้มาแต่โบราณ สามารถทำเองได้ มีความคงทน และบางอย่างเป็นเครื่องมือในการทำมาหากิน เพื่อส่งเสริมการประหยัดค่าใช้จ่ายในครัวเรือน

สาขาเกี่ยวกับศิลปการแสดง ได้แก่ ดนตรีไทย ดนตรีพื้นเมือง เนื่องจากเป็นสิ่งที่หายากในปัจจุบัน นอกจากนี้ยังพบว่า วิทยากรท้องถิ่นกลุ่มการจักสานนี้ ยังต้องการให้มีการสอนการทำขนมไทยชนิดต่างๆ เพื่อเป็นแนวทางในการหารายได้พิเศษระหว่างเรียนอีกด้วย

โดยเหตุผลที่วิทยากรท้องถิ่นกลุ่มจักสานเห็นตรงกัน เกี่ยวกับความต้องการให้มีการสอนด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นสาขาดังกล่าวข้างต้นนั้น ก็คือ พบว่าในปัจจุบันเด็กรุ่นใหม่ ในปัจจุบันไม่ค่อยสนใจสิ่งที่คนเฒ่าคนแก่ในอดีตสร้างไว้ ชาดการสืบทอด และหลายคนมองไม่เห็นคุณค่าหันไปนิยมสิ่งที่เป็นความเจริญสมัยใหม่มากเกินไป

5. ความต้องการหรือความคาดหวังที่จะให้เกิดในโรงเรียนเกี่ยวกับการใช้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเรียนการสอน

สิ่งที่วิทยากรท้องถิ่นกลุ่มจักษานไม้ไผ่ต้องการหรือคาดหวังที่จะให้เกิดในโรงเรียนเกี่ยวกับการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเรียนการสอน ได้แก่ ต้องการให้โรงเรียนเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น ต้องการให้โรงเรียนเป็นแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมไทย ต้องการให้องค์ความรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นส่วนหนึ่งที่จะอบรมบ่มนิสัยของคนให้เป็นคนดีของชาติตลอดไป ต้องการให้กระจายความรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นไปสู่เยาวชนของชาติทั่วไป และที่สำคัญคือ วิทยากรท้องถิ่นต้องการให้ผู้เรียนมีความรู้ สามารถนำความรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นไปใช้แก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน นำความรู้ไปประกอบอาชีพได้ เห็นคุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่น และเกิดความรัก ความหวงแหนในภูมิปัญญาของตนตลอดไป

จากข้อมูลข้างต้นสรุปได้ว่า วิทยากรกลุ่มการจักสานมีความต้องการในด้านต่างๆ ดังนี้ ในการจัดเวลาในการสอน ส่วนใหญ่ต้องการเพิ่มเวลาในการสอนเพิ่มขึ้น ในการสนับสนุนด้านวัสดุ อุปกรณ์ พบว่า วิทยากรต้องการวัสดุ อุปกรณ์เพิ่มเพื่อให้เพียงพอกับจำนวนนักเรียน และโรงเรียนควรเตรียม วัสดุ อุปกรณ์ให้เรียบร้อย ก่อนจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ในขั้นตอนกระบวนการเรียนการสอน ต้องการให้ครูประจำวิชามาช่วยดูแล ควบคุมเด็กนักเรียน และช่วยในการจัดเตรียมสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ ส่วนความต้องการให้โรงเรียนจัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นในสาขา หรือประเภทต่างๆ พบว่า วิทยากรต้องการให้สอนเกี่ยวกับงานหัตถกรรมพื้นบ้าน และศิลปการแสดงพื้นบ้าน สิ่งที่วิทยากรท้องถิ่นต้องการหรือคาดหวังที่จะให้เกิดในโรงเรียนเกี่ยวกับการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเรียนการสอน พบว่า วิทยากรท้องถิ่นคาดหวังให้โรงเรียนเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น และให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นไปใช้แก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน

การจักสานในภาคอีสาน ถือเป็นภูมิปัญญาที่สั่งสมสืบทอดมายาวนาน ตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์ โดยมีหลักฐานที่สำคัญคือ ภาพเขียนที่หน้าผาบ้านกุ่ม อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดอุดรธานี และได้มีการ สืบทอด พัฒนารูปแบบเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน (สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน เล่มที่ 13, 2532) งานจักสานบางประเภท เช่น งานจักสานลายขีด ถือเป็นงานศิลปหัตถกรรมที่สะท้อนให้เห็นลำดับความเจริญทางวัฒนธรรมของชาวอีสานได้เป็นอย่างดี ชาวโคราชได้สืบทอดมรดกทางภูมิปัญญาจากบรรพบุรุษหลายแขนง การจักสานไม้ไผ่ถือเป็นอีกแขนงหนึ่งที่มีการสืบทอดกันมาตั้งแต่สมัยโบราณ โดยอาศัยไม้ไผ่ที่ขึ้นอยู่ทั่วไป แต่ที่นิยมนำมาจักสานกันมาก ได้แก่ ไม้ไผ่ใหญ่ ที่ชาวโคราชนำมาปลูกไว้รอบๆ หมู่บ้าน การจักสานของชาวโคราช ถือเป็น

เป็นภูมิปัญญาที่ได้รับการถ่ายทอดจากอดีตจนถึงปัจจุบัน มีหลายหมู่บ้านที่ยึดการจักสานไม้ไผ่ เป็นอาชีพหลัก หรืออาชีพรอง เช่น บ้านหนองหว้า ตำบลด่านคล้า อำเภอโนนสูง จะสานกระบุง หรือกระเชอมาก บ้านหนองโจด ตำบลโตนด อำเภอโนนสูง จะสานกระดิ่ง บ้านโตนด ตำบลบ้านโพธิ์ อำเภอเมือง จะสานกระดิ่งและกระเชอมาก และบ้านกุดสวาย ตำบลพลับพลา อำเภอโชคชัย สานไซดักปลา จากความสามารถและความชำนาญ ผลงานที่มีฝีมือ ทำให้ชุมชนดังกล่าว สามารถจักสานไม้ไผ่สร้างรายได้ให้แก่ครอบครัวเป็นอย่างดี

เครื่องจักสานที่ชาวโคราชนิยมจักสาน ส่วนใหญ่เป็นเครื่องใช้ในครัวเรือน ได้แก่ ตะกร้า ชะลอม กระชอม กระดิ่ง ตะแกรง กระเชอ(กระบุง) ลอบ กระติบข้าว หวดหรือมวนหนึ่งข้าวเหนียว เป็นต้น ส่วนลายที่ถือเป็นเอกลักษณ์ของเครื่องจักสานของโคราช และเป็นลายที่นิยมของช่างจักสานมี 2 ลาย คือ ลายสองขั้วคี่ และลายดอกจันทน์

วิทยากรท้องถิ่นที่เข้ามาถ่ายทอดความรู้ในโรงเรียน ได้รับความรู้เกี่ยวกับการจักสาน มาจากบรรพบุรุษ ซึ่งได้มีการถ่ายทอดมาจากสถาบันครอบครัวและชุมชนมายาวนาน และได้ใช้ ความรู้ความเชี่ยวชาญ สร้างสรรค์งานด้านการจักสาน เป็นสิ่งของเครื่องใช้ในครัวเรือนหลายอย่าง ซึ่งมีความสวยงามคงทน จนเป็นที่ยอมรับอยู่ในปัจจุบัน

วิทยากรที่ถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นกลุ่มการจักสานไม้ไผ่ ล้วนเป็นผู้มีทักษะความ ขำนาญในการจักสานมากเป็นพิเศษ ผลงานมีความสวยงามละเอียดประณีต เป็นที่ยอมรับใน ชุมชน ข้อมูลจากการสัมภาษณ์พบว่า กระดิ่งที่วิทยากรถ่ายทอดให้แก่แก่นักเรียนนั้น วิทยากรได้ใช้ ตอกไม้ไผ่ที่มีความหนาเป็นพิเศษ เป็นไม้ไผ่ที่แก่พอดี เหมาะสำหรันำมาจักสาน เพราะนอกจาก จะให้ความคงทนแล้ว ยังให้สีที่สวยงามแบบธรรมชาติของไม้ไผ่ได้ ส่วนตะกร้านั้น วิทยากรสอน การสานตะกร้าขนาดเล็ก โดยใช้ตอกไม้ไผ่ที่กลมและเส้นเล็ก สานให้ถี่ที่สุดเท่าที่จะทำได้ เพราะ จะทำให้ตะกร้ามีความคงทน มีอายุการใช้งานได้นาน การถ่ายทอดความรู้นั้นวิทยากรได้ใช้วิธีการ สาธิต โดยสาธิตให้นักเรียนดูทุกขั้นตอน ทีละขั้นตอน แล้วให้นักเรียนฝึกปฏิบัติตามทีละขั้นตอน ด้วย หากพบความผิดพลาดในการปฏิบัติงาน วิทยากรจะคอยแนะนำตลอดเวลา

กลุ่มที่ 2 การทอผ้า

การทอผ้าเป็นศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านของไทยที่มีประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตของคนไทยมา แต่สมัยโบราณ แม้ทุกวันนี้จะมีเสื้อผ้าสำเร็จรูปมาทดแทนผ้าทอพื้นบ้านก็ตาม แต่การทอผ้าก็ยัง เป็นการผลิตเครื่องนุ่งห่มพื้นบ้านของชาวชนบท ที่มีลักษณะพิเศษที่หาได้ยากตามท้องตลาดทั่วไป

การทอผ้ายังสะท้อนให้เห็นศิลปวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น มีความแตกต่างกันในแต่ละภูมิภาค เป็นภูมิปัญญาที่สั่งสม สืบทอดมาตั้งแต่สมัยโบราณ สมควรที่จะได้รับการสืบทอดให้อยู่คู่กับสังคมไทยสืบไป

การสอนการทอผ้าในโรงเรียนนอกจากจะเป็นการส่งเสริมให้มีการใช้ผ้าที่ผลิตขึ้นเองในชุมชนแล้ว ยังเป็นการปลูกจิตสำนึกให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านด้วย และผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปประกอบอาชีพได้

กลุ่มทอผ้าได้สอน การทอผ้าถุง และการทอผ้าขาวม้า ซึ่งได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในโรงเรียนในด้านต่างๆ ดังนี้

1. ความต้องการเกี่ยวกับการจัดเวลาในการสอน

เกี่ยวกับการจัดเวลาในการสอน พบว่า วิทยากรท้องถิ่นกลุ่มสอนการทอผ้าต้องการเพิ่มเวลาสอน เนื่องจากการทอผ้าเป็นกิจกรรมที่ต้องใช้เวลามาก แต่โรงเรียนจัดเวลาให้น้อยเกินไป วิทยากรต้องการสอน 6 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ และวิทยากรต้องการให้โรงเรียนได้ประสานงานกับวิทยากร ตกลงเรื่องเวลากับวิทยากรก่อนว่า วางช่วงเวลาไหน เพราะวิทยากรท้องถิ่นส่วนใหญ่จะมีงานประจำ จึงจำเป็นต้องทราบข้อมูลเรื่องเวลาเพื่อจะได้จัดการกับภารกิจทางบ้าน ไม่ให้กระทบกับการสอนด้วย

2. ความต้องการการสนับสนุนด้านวัสดุอุปกรณ์

พบว่าวิทยากรท้องถิ่นส่วนใหญ่ต้องการวัสดุอุปกรณ์เพิ่ม โดยเฉพาะก็สำหรับทอผ้า เนื่องจากมีนักเรียนจำนวนมาก การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนทำได้ลำบาก นอกจากนั้น วิทยากรต้องการให้โรงเรียนเตรียมวัสดุอุปกรณ์ไว้รอ ไม่ต้องให้วิทยากรมาปรับปรุงซ่อมแซมอีก ต้องการสอนได้ทันที เพราะปกติเวลาก็มีน้อยอยู่แล้ว วิทยากรยังต้องมาเสียเวลากับการเตรียมวัสดุอุปกรณ์อีก วิทยากรท้องถิ่นกลุ่มทอผ้าเสนอแนวทางการจัดเตรียมสื่อด้วยว่า ควรให้โรงเรียนจัดหาสื่อที่อยู่ในหมู่บ้าน โดยเฉพาะก็มาไว้ที่โรงเรียน ให้เพียงพอที่จะจัดกิจกรรมได้ ส่วนเรื่องของผ้าที่จะนำมาทอนั้น โรงเรียนจะต้องจัดเตรียมไว้เอง

3. ความต้องการในขั้นตอนของกระบวนการเรียนการสอน

วิทยากรท้องถิ่นกลุ่มทอผ้าเห็นตรงกันว่า ต้องการให้ครูมาคอยอำนวยความสะดวก มาดูการสอน ไม่ใช่ให้วิทยากรท้องถิ่นจัดการทุกอย่างเองทั้งหมด โดยเฉพาะเรื่องการจัดสถานที่

เรียน การจัดเตรียมอุปกรณ์ และต้องการให้ครูประจำวิชามาควบคุมดูแลนักเรียนช่วย เนื่องจากไม่ค่อยเชื่อฟัง ขาดความตั้งใจเรียน

4. สาขาภูมิปัญญาท้องถิ่นที่วิทยากรท้องถิ่นต้องการให้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนในโรงเรียน

สำหรับสาขาหรือประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่นที่วิทยากรท้องถิ่นต้องการนำมาจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในโรงเรียน นี้พบว่า วิทยากรท้องถิ่นต้องการให้มีการเรียนการสอนภูมิปัญญาท้องถิ่นในเรื่องที่เกี่ยวกับ หัตถกรรมท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น โภชนาการ ซึ่งได้แก่ การจักสาน การทอเสื่อ การทอผ้า การสานเครื่องมือหาปลาต่างๆ การประดิษฐ์เศษวัสดุเหลือใช้ในท้องถิ่น ประเพณีไทย การทำอาหารพื้นบ้าน เช่น แหนม ปลาร้า เป็นต้น เนื่องจากหัตถกรรมท้องถิ่นในปัจจุบันมีให้ใช้น้อย ส่วนใหญ่คนจะนิยมของที่ซื้อจากตลาด และศิลปวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นต่างๆ พบว่า คนรุ่นใหม่ไม่ค่อยรู้เรื่อง ยังคอยอาศัยคนรุ่นเก่าปฏิบัติให้ดูตลอดเวลา ส่วนอาหารพื้นบ้านนั้น เพราะว่า เป็นของกินที่ทำได้ง่ายๆ แต่ราคาประหยัด หากทำให้ดี มีการส่งเสริม ก็จะสามารถทำเป็นอาชีพเสริมได้

5. ความต้องการหรือความคาดหวังที่จะให้เกิดในโรงเรียนเกี่ยวกับการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเรียนการสอน

วิทยากรท้องถิ่นกลุ่มทอผ้าต้องการให้ผู้เรียนนำวิชาการทอผ้าไปใช้ สามารถปฏิบัติได้จริง จนถึงนำไปประกอบอาชีพได้ และคาดหวังให้ผู้เรียนมีความรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น เกิดความภูมิใจในภูมิปัญญาท้องถิ่นของตน บางส่วนกล่าวว่า ควรจะส่งเสริมการเรียนการสอนด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นในโรงเรียนให้จริงจัง และบุคลากรในโรงเรียนควรดูแลให้ดีกว่าในปัจจุบัน

จากข้อมูลข้างต้นสรุปได้ว่า วิทยากรกลุ่มการทอผ้ามีความต้องการในด้านต่างๆ ดังนี้ ในการจัดเวลาในการสอน ส่วนใหญ่ต้องการเพิ่มเวลาในการสอนเพิ่มขึ้น ต้องการวัสดุ อุปกรณ์เพิ่มเพื่อให้เพียงพอกับจำนวนนักเรียน โดยเฉพาะที่ทอผ้า และโรงเรียนควรเตรียม วัสดุ อุปกรณ์ให้เรียบร้อย ก่อนจัดกิจกรรมการเรียนการสอน อยากให้ครูประจำวิชามาช่วยดูแล ควบคุมเด็กนักเรียน ส่วนความต้องการให้โรงเรียนจัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นในสาขา หรือประเภทต่างๆ พบว่า วิทยากรต้องการให้สอนเกี่ยวกับงานหัตถกรรมพื้นบ้าน และการถนอมอาหารพื้นบ้าน สิ่งที่วิทยากรท้องถิ่นต้องการหรือคาดหวังที่จะให้เกิดในโรงเรียนเกี่ยวกับการ

ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเรียนการสอน คือ ผู้เรียนมีความรู้และเกิดความภูมิใจในภูมิปัญญาท้องถิ่นของตน

การทอผ้าในภาคอีสานมีหลักฐานยืนยันได้ว่า มีมาตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์แล้ว โดยมีการค้นพบเศษผ้าไหมติดอยู่กับกำไลสำริดของมนุษย์ยุคก่อนประวัติศาสตร์ ที่บ้านเชียง จังหวัดอุดรธานี (วิบูลย์ ลี้สุวรรณ, 2530) บรรพบุรุษชาวอีสานได้สั่งสม สืบสาน สร้างสรรค์ภูมิปัญญาเกี่ยวกับการทอผ้ามาแต่อดีต เกิดองค์ความรู้เกี่ยวกับการทอผ้าชนิดต่างๆ มีการพัฒนารูปแบบ สีล้น ลวดลายที่สวยงามจนเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว ไว้ให้ลูกหลานสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน

มีสุภาวดีอีสานกล่าวว่า “ยามว่างจากงานนา ผู้หญิงทอผ้า ผู้ชายจักสาน” ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการทอผ้า และการจักสานนั้นมีอยู่ทั่วไปในภาคอีสาน จังหวัดนครราชสีมาเป็นจังหวัดหนึ่งที่ประกอบด้วยกลุ่มคนหลากหลายเผ่าพันธุ์ มีการอพยพเข้ามาอยู่ในพื้นที่หลายร้อยปี ประกอบกับคนในท้องถิ่นดั้งเดิมที่ตั้งถิ่นฐานมานานตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์ โดยมีหลักฐานที่แหล่งโบราณคดีบ้านปราสาท อำเภอโนนสูง ซึ่งแต่ละกลุ่มได้รับการสืบทอดภูมิปัญญาด้านการทอผ้ามาด้วยกันทั้งสิ้น ลักษณะลวดลายผ้าอาจจะมีความแตกต่างกันในรายละเอียด แต่วัสดุที่นิยมนำมาทอผ้า จะเหมือนกัน นั่นคือ การทอผ้าไหม ซึ่งไม่ว่าจะเป็นชาวโคราชที่พูดภาษาอีสาน ชาวโคราชที่พูดภาษาโคราช หรือชาวโคราชที่พูดภาษาเขมร จะมีการเลี้ยงไหม ทอผ้าไหมด้วยกันทั้งสิ้น และด้วยเหตุที่พื้นที่ของจังหวัดนครราชสีมา อุดมไปด้วยผู้มีความรู้ด้านการทอผ้าจำนวนมาก ในอดีตหน่วยงานทางภาครัฐ ร่วมกับรัฐบาลประเทศญี่ปุ่น ได้เข้ามาส่งเสริมการทอผ้า โดยเน้นที่การทอผ้าไหม ในจังหวัดมีการจัดตั้งกรมช่างไหม กองช่างไหม ขึ้นในจังหวัดนครราชสีมา จัดตั้งโรงเลี้ยงหม่อนในทุกหมู่บ้าน และในปัจจุบันก็มีสถานีวิจัยหม่อนไหมอีกด้วย เหตุนี้ทำให้มีการทอผ้าไหมขยายออกไปในวงกว้าง มีการฟื้นฟูการเลี้ยงไหมเกือบทุกครัวเรือน มีการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับการทอผ้าไหมไปสู่คนรุ่นต่อๆ มา ทำให้จังหวัดนครราชสีมาเป็นผู้มีความรู้เกี่ยวกับการทอผ้าเกิดขึ้นมากมาย จังหวัดนครราชสีมาได้กลายเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีชื่อเสียงเกี่ยวกับการทอผ้าไหม โดยเฉพาะที่อำเภอปักธงชัย ที่เมื่อก่อนมีการทอเพื่อใช้กันในครัวเรือน แต่ปัจจุบันได้ทอเพื่อจำหน่าย เป็นรายได้สู่ท้องถิ่น เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมอยู่ในปัจจุบัน

การทอผ้ามิได้เป็นหน้าที่ของแม่บ้านและลูกผู้หญิงที่เป็นอาชีพรองในยามว่าง เพื่อประโยชน์ใช้สอยในครอบครัวเท่านั้น แต่เมื่อพิจารณาสภาพทางสังคมเพื่อความสะดวกสบายในระดับหนึ่ง จนกระทั่งเป็นเอกลักษณ์ค่านิยมในสังคม เป็นหน้าที่ของแม่บ้านทุกคนไป ฉะนั้นจึงมีการถ่ายทอดวิธีการทอผ้าสืบทอดกันเรื่อยมาจากแม่ไปสู่ลูกผู้หญิง หรือจากญาติผู้ใหญ่ถ่ายทอด

ให้กับญาติที่เป็นหลานสาวเป็นต้น การทอผ้าแต่ก่อนจึงเป็นเหมือนเครื่องแสดงสถานภาพทางสังคมอีกอย่างหนึ่งด้วย กล่าวคือ หญิงสาวที่ทอผ้าได้ตามค่านิยมนั้นย่อมจะอยู่ในสถานะที่พร้อมจะมีครอบครัวได้ เพราะเทคนิคการทอผ้าจำเป็นจะต้องมีขบวนการในการศึกษาและฝึกหัดมาก ซึ่งต้องใช้เวลานานพอสมควร และจะสอดคล้องกับวัยด้วย

การทอผ้าในจังหวัดนครราชสีมาส่วนใหญ่ก็จะมีลักษณะที่ใกล้เคียงกับการทอผ้าในภาคอีสานในจังหวัดอื่นๆ ซึ่ง วิบูลย์ ลี้สุวรรณ (2530) กล่าวว่า โดยเฉพาะชาวไทยเชื้อสายลาว ผู้ไทย และเขมรในบริเวณภาคอีสาน จะมีความเชื่อและชนบประเพณีที่เกี่ยวข้องกับการทอผ้าที่ใกล้เคียงกัน ประเภทผ้าที่เรียกตามกรรมวิธีการทอที่เป็นที่รู้จักกันดีในภาคอีสานได้แก่ ผ้ามัดหมี่ ผ้าขิด ผ้าจก และผ้าพื้น แต่ผ้าที่นิยมทอกันมากในจังหวัดนครราชสีมา ได้ ผ้ามัดหมี่ ผ้าขิด และผ้าพื้น

วิทยากรที่ถ่ายทอดความรู้ให้แก่นักเรียน ได้รับเอาความรู้ที่สืบทอดจากบรรพบุรุษ และจากชุมชน สังคมเป็นความรู้ มีความเชี่ยวชาญด้านการทอผ้า จนได้รับการเชิญให้เข้ามาถ่ายทอดความรู้ในสถานศึกษา การทอผ้าที่วิทยากรถ่ายทอดความรู้ให้แก่นักเรียน คือ การทอผ้าถุงและผ้าขาวม้า ซึ่งปกติแล้วผ้าทั้งสองชนิดในปัจจุบันหาซื้อได้ง่ายตามท้องตลาด เป็นผ้าที่ผลิตสำเร็จมาจากโรงงาน แต่วิทยากรที่ถ่ายทอดความรู้เป็นผู้มีความเชี่ยวชาญได้รับการถ่ายทอดความรู้มาจากสถาบันครอบครัวจากรุ่นหนึ่งสู่รุ่นหนึ่ง ลักษณะลวดลายของผ้าเป็นแบบลายอีสาน สีของผ้าไม่ฉูดฉาดมากนัก แต่ลักษณะของจะละเอียดย โดยเฉพาะลายของผ้าขาวม้าจะมีขนาดเล็กต่างจากลายผ้าขาวม้าที่ซื้อตามท้องตลาด ที่มีขนาดใหญ่ไม่ละเอียด วิทยากรกล่าวว่า ได้สอนให้นักเรียนด้วยวิธีการสาธิตให้ดู มีการนำตัวอย่างผ้าสำเร็จมาให้ให้นักเรียนดูก่อน แล้วให้นักเรียนลองปฏิบัติพบว่าส่วนใหญ่ นักเรียนจะปฏิบัติได้ นักเรียนมีความเข้าใจเกี่ยวกับการเลือกด้ายสำหรับนำมาทอผ้า การใช้สีย้อมผ้า หลักการทอผ้า ส่วนขั้นตอนการเตรียมก็ทอผ้า การสอดด้ายเข้าไปในทูกทอผ้า ผู้เรียนยังไม่สามารถปฏิบัติได้ เนื่องจากไม่เคยปฏิบัติมาก่อน และวิทยากรไม่ได้สอนภาคปฏิบัติในขั้นตอนนี้ เพราะเป็นงานที่ค่อนข้างละเอียด และใช้เวลามาก แต่วิทยากรได้แนะนำหลักการเบื้องต้นบ้างแล้ว ซึ่งวิทยากรกล่าวว่า ผู้เรียนจะทอผ้าได้ดีและรวดเร็วจะต้องได้รับการถ่ายทอดจากคนในครอบครัว และคลุกคลีอยู่เป็นประจำ ก็จะทำให้ในที่สุด

กลุ่มที่ 3 การทำขนมไทย

การทำขนม ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมการกินของสังคมไทย ขนมไทยมีลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของไทย มีรสชาติหอม หวาน อร่อย และส่วนใหญ่ทำมาจากวัสดุที่ได้จากธรรมชาติ แม้กระทั่งสีผสม โดยให้สีที่สวยและไม่เป็นอันตรายต่อร่างกาย ถือว่าเป็นภูมิปัญญาที่ควรอนุรักษ์ส่งเสริมต่อไป

การถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับการทำขนมไทย ในโรงเรียนประถมศึกษา ถือว่าเป็นการอนุรักษ์การทำขนมไทยอีกวิธีหนึ่ง โดยวิทยากรท้องถิ่นแต่ละคนได้สอนการทำขนมหลายชนิด ได้แก่ การทำลอดช่อง การทำสาकुด้วดำ การทำข้าวเกรียบฟักทอง การทำกล้วยฉาบ และการทำขนมตาล

1. ความต้องการเกี่ยวกับการจัดเวลาในการสอน

วิทยากรกลุ่มการทำขนมไทยมีความเห็นตรงกันว่า ควรเพิ่มเวลาสอน เนื่องจากกิจกรรมที่ปฏิบัติจำเป็นต้องใช้เวลามาก ซึ่งต้องมีการอธิบายให้ผู้เรียนเข้าใจก่อนการปฏิบัติงานจริง และชั่วโมงที่สอนก็ให้มีความต่อเนื่องกัน วิทยากรต้องการสอนในช่วงบ่าย

2. ความต้องการการสนับสนุนด้านวัสดุอุปกรณ์

วิทยากรกลุ่มการทำขนมไทย ได้สอนการทำขนมที่ต่างกัน ได้แก่ การทำลอดช่อง การทำสาकुด้วดำ การทำข้าวเกรียบฟักทอง การทำกล้วยฉาบ และการทำขนมตาล จากการสัมภาษณ์พบว่า วิทยากรท้องถิ่นทั้งหมดต้องการวัสดุ อุปกรณ์เพิ่มเติม เนื่องจากมีจำนวนนักเรียนมาก ต้องมีการรอกอุปกรณ์ในขณะที่สอน ซึ่งได้แก่ กระทะ หม้อ เต้าแก๊ส ส่วนวัสดุได้แก่ น้ำมันพืช น้ำตาล กะทิ มะพร้าว แป้งข้าวเหนียว ฟักทอง พบว่ามีจำนวนที่ไม่พอเพียง วิทยากรแก้ปัญหาด้วยการแบ่งกลุ่มให้มีจำนวนกลุ่มที่เพียงพอสำหรับวัสดุอุปกรณ์ที่มีอยู่

วิทยากรต้องการงบประมาณในการซื้อวัสดุเพิ่มเติม บางส่วนพบว่าวิทยากรต้องการซื้อวัสดุเอง เนื่องจากจะตรงกับความต้องการมากกว่า

3. ความต้องการในขั้นตอนของกระบวนการเรียนการสอน

วิทยากรท้องถิ่นทั้งหมด ต้องการให้ครูมาดูแลการสอน ช่วยควบคุมเด็กนักเรียน เพราะถ้าปล่อยให้วิทยากรสอนไปคนเดียว ผู้เรียนจะไม่ค่อยอยู่กับที่ มักจะเล่นกันมากกว่า วิทยากร

ต้องให้ครูช่วยจัดเตรียม วัสดุ อุปกรณ์ และสถานที่เรียนไว้ก่อนวิทยากร ส่วนวัสดุบางอย่างที่โรงเรียนไม่สามารถจัดหาให้ได้ วิทยากรจะเป็นฝ่ายจัดหามาเอง

4. สาขาภูมิปัญญาท้องถิ่นที่วิทยากรท้องถิ่นต้องการให้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนในโรงเรียน

พบว่าวิทยากรท้องถิ่นกลุ่มการทำขนมไทย ต้องการให้ส่งเสริมการเรียนการสอนภูมิปัญญาท้องถิ่นในเรื่องต่างๆ ได้แก่ การทำขนมไทย เช่น กะหรี่ปั๊บ การทำอาหารพื้นบ้านต่างๆ เกี่ยวกับหัตถกรรมท้องถิ่น เช่น การทอผ้า การทอเสื่อ การจักสานภาชนะบรรจุสิ่งของ เครื่องมือจับสัตว์น้ำ เกี่ยวกับช่างพื้นบ้านไทย ได้แก่ ช่างไม้ ช่างปูน ช่างแกะสลัก การเลี้ยงสัตว์พื้นบ้าน ได้แก่ การเลี้ยงไก่ การเลี้ยงกบ เป็นต้น วิทยากรท้องถิ่นให้เหตุผลตรงกันว่า ปัจจุบันตามหมู่บ้านต่างๆ ทุกครัวเรือน จะนิยมใช้ของสำเร็จจากตลาดมากกว่า แม้กระทั่งอุปกรณ์จับปลาเช่น แห ซึ่งปัจจุบันหลายคนก็จะไปซื้อหาจากตลาดมาใช้ และต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาด้านต่างๆ เพิ่มมากขึ้นด้วย

5. ความต้องการหรือความคาดหวังที่จะให้เกิดในโรงเรียนเกี่ยวกับการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเรียนการสอน

วิทยากรท้องถิ่นต้องการให้ผู้เรียนมีความรู้ สามารถนำความรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นไปใช้แก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน นำความรู้ไปประกอบอาชีพได้ เห็นคุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่น และเกิดความรัก ความหวงแหนในภูมิปัญญาของตนตลอดไป วิทยากรต้องการให้โรงเรียนส่งเสริมกิจกรรมการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นไปเรื่อยๆ และให้หลากหลายขึ้น ต้องการให้เน้นด้านอาชีพมากที่สุด

จากข้อมูลข้างต้นสรุปได้ว่า วิทยากรกลุ่มการทำขนมไทยมีความต้องการในด้านต่างๆ ดังนี้ ในการจัดเวลาในการสอน ส่วนใหญ่ต้องการเพิ่มเวลาในการสอนเพิ่มขึ้น ต้องการการสนับสนุนวัสดุ อุปกรณ์การทำขนมให้เพียงพอกับจำนวนนักเรียน โดยเฉพาะวัตถุดิบในการทำขนม วิทยากรต้องการให้ครูประจำวิชามาช่วยดูแล ควบคุมเด็กนักเรียน ส่วนความต้องการให้โรงเรียนจัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นในสาขา หรือประเภทต่างๆ พบว่า วิทยากรต้องการให้สอนเกี่ยวกับงานหัตถกรรมพื้นบ้าน โดยเฉพาะการทอผ้า การจักสาน และการเลี้ยงสัตว์พื้นบ้านต่างๆ สิ่งที่วิทยากรท้องถิ่นต้องการหรือคาดหวังที่จะให้เกิดในโรงเรียนเกี่ยวกับการใช้ภูมิ

ปัญญาท้องถิ่นในการเรียนการสอน คือ ผู้เรียนนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ และให้มีการสอนภูมิปัญญาท้องถิ่นในโรงเรียนประถมศึกษาต่อไป โดยให้เน้นที่อาชีพเป็นหลัก

การที่ชาวโคราชเป็นกลุ่มคนหลายกลุ่มที่อพยพมาจากหลายๆ แห่งตั้งแต่โบราณกาล ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มไทยภาคกลาง กลุ่มไทย-ลาว หรือกลุ่มไทยเขมรบางส่วน ต่างก็นำวัฒนธรรมประเพณีต่างๆ ของตนมาด้วย กลุ่มไทย-ลาวซึ่งเป็นกลุ่มใหญ่อีกกลุ่มหนึ่ง ส่วนมากจะอพยพมาจาก อำเภอนาด้วง อำเภอพยัคฆภูมิพิสัย อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดมหาสารคาม และอีกหลายอำเภอในจังหวัดขอนแก่น จังหวัดชัยภูมิ ซึ่งส่วนใหญ่ก็จะมีวิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณีไม่มีผิดเพี้ยนไปจากกลุ่มคนอีสานทั่วไปเลย ส่วนกลุ่มไทยโคราชที่สืบเชื้อสายมาจากไทยภาคกลาง วัฒนธรรมประเพณีหลัก ก็จะเหมือนคนไทยภาคกลางทุกประการ ด้วยเหตุนี้จึงทำให้องค์ความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นของแต่ละกลุ่มยังดำรงอยู่ และสืบทอดเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน และเนื่องจากแต่ละกลุ่มได้อาศัยอยู่คละเคล้าปนกันไปทำให้ มีการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมกัน เช่น วัฒนธรรมด้านภาษาที่คนไทย-ลาวส่วนใหญ่สามารถพูดภาษาโคราชได้ ส่วนกลุ่มไทยโคราชแม้จะพูดภาษาอีสานไม่ค่อยได้ แต่ก็รับประทานข้าวเหนียวได้เป็นปกติ เป็นต้น วัฒนธรรมการกินโดยเฉพาะเรื่องของอาหารคาวหวาน ก็เป็นอีกสิ่งหนึ่งที่ชาวโคราชทั้งหลายมีส่วนร่วมกันมายาวนาน

การทำขนมก็เป็นอีกองค์ความรู้ที่บรรพบุรุษของชาวไทยโคราชได้สั่งสมไว้ ปฏิบัติสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน ขนมบางอย่างได้กลายเป็นสินค้าออกที่สำคัญของท้องถิ่น เช่น กระจ่างสารทและข้าวพอง ของบ้านสระแก้ว อำเภอพิมาย ที่ทำส่งในจังหวัด และจังหวัดใกล้เคียง นอกจากนี้ก็จะมีขนมที่เป็นที่นิยมทำโดยทั่วไป ได้แก่ ข้าวโป่ง ลอดช่องน้ำกะทิ ข้าวเหนียวห้วหงอก ขนมตาล ข้าวเกรียบ กล้วยฉาบ กล้วยทอด ขนมนางเล็ด และข้าวต้มมัด เป็นต้น ซึ่งความรู้เกี่ยวกับการทำขนมชนิดต่างๆ เหล่านี้ ได้รับการถ่ายทอดทั้งจากคนในครอบครัว และชุมชนอีกด้วย

วิทยาการท้องถิ่นได้ถ่ายทอดความรู้เรื่องการทำขนม ได้แก่ การทำลอดช่อง การทำสาकुถั่วดำ การทำข้าวเกรียบฟักทอง การทำกล้วยฉาบ และการทำขนมตาล โดยวิธีการถ่ายทอดนั้น วิทยาการส่วนใหญ่ใช้วิธีทำให้อุณหภูมิเป็นตัวอย่างก่อน จากนั้นจึงให้ผู้เรียนลองทำตามตัวอย่าง วิธีนี้พบว่า ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้รวดเร็ว และปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง แต่ขาดความประณีต เนื่องจากไม่เคยปฏิบัติมาก่อน นางละม่อม เวสจรัส ซึ่งได้สอนการทำข้าวเกรียบฟักทอง กล่าวว่า “ เมื่อนักเรียนได้ลองปฏิบัติเอง จะมีความตื่นเต้นมาก บางครั้งก็มีการแย่งอุปกรณ์การทำ ” ซึ่งแสดงให้เห็นว่า การให้นักเรียนได้ปฏิบัติเองนั้น จะทำให้เกิดการเรียนรู้ได้รวดเร็วที่สุด อุปสรรคในการถ่ายทอดความรู้ที่สำคัญที่สุดคือ เรื่องของวัสดุอุปกรณ์ เพราะหากจัดได้ครบถ้วนแล้ว การถ่ายทอดความรู้ก็จะราบรื่น เกิดการเรียนรู้อย่างรวดเร็วและทั่วถึง

กลุ่มที่ 4 การเลี้ยงไก่พื้นเมือง

สังคมไทยในชนบท มีวิถีชีวิตที่พึ่งพาตนเองมาโดยตลอด การประกอบอาชีพทางการเกษตรถือเป็นอาชีพหลัก ที่ทำรายได้เลี้ยงครอบครัว นอกจากนั้นคนในชนบทยังมีอาชีพเสริม หรือกิจกรรมเสริมอีกมาก ที่ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิต การเลี้ยงไก่พื้นเมืองหรือไก่บ้านก็เป็นอีกกิจกรรมหนึ่งที่คู่กับครอบครัวชนบทไทยมาช้านาน โดยส่วนใหญ่จะปล่อยให้ไก่หากินเองตามบริเวณบ้าน โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย ซื้ออาหารใดๆ ใช้ได้ถนบกินกันเป็นกรง หรือเล้าไก่ สำหรับไก่ไว้นอนตอนกลางคืน การเลี้ยงไก่ถือเป็นแหล่งอาหารสำคัญของแต่ละครอบครัว เป็นแหล่งโปรตีนที่หาได้ในครัวเรือน ที่สำคัญคือ เนื้อไก่บ้านหรือไก่พื้นเมืองมีรสชาติที่อร่อยกว่าเนื้อไก่ที่เลี้ยงตามฟาร์มต่างๆ ไป และมีราคาแพงกว่าด้วย การเลี้ยงไก่พื้นเมืองนั้นหากมีเวลาเอาใจใส่ดูแลสามารถทำให้จำนวนไก่เพิ่มมากขึ้น นอกจากจะเป็นการเพียงพอที่ใช้บริโภคในครัวเรือน แล้วยังเหลือนำไปขายเพิ่มรายได้ให้แก่ครอบครัวได้อีกมากด้วย

การส่งเสริมการเลี้ยงไก่ในโรงเรียนประถมศึกษา เป็นกิจกรรมหนึ่งที่โรงเรียนประถมศึกษา นิยมทำเป็นกิจกรรมเสริม ทั้งนี้เนื่องจาก สามารถหาพันธุ์ไก่พื้นเมืองได้ทั่วไปตามหมู่บ้าน และผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้เลย ถือเป็นการจัดการศึกษาที่ตอบสนองของความต้องการของท้องถิ่นอีกวิธีหนึ่ง

วิทยากรท้องถิ่นกลุ่มการเลี้ยงไก่พื้นเมือง ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการเรียนการสอนเรื่องการเลี้ยงไก่พื้นเมืองในโรงเรียนดังนี้

1. ความต้องการเกี่ยวกับการจัดเวลาในการสอน

เกี่ยวกับการจัดเวลาในการสอน พบว่าวิทยากรท้องถิ่นในกลุ่มการเลี้ยงไก่พื้นเมือง ต้องการเพิ่มเวลาสอน เนื่องจากเวลาที่จัดให้ไม่เพียงพอต่อการสอน และมีกิจกรรมที่ต้องให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติหลายอย่าง วิทยากรท้องถิ่นบางส่วนต้องการสอน สัปดาห์ละ 4 ชั่วโมง และต้องการเพิ่มชั่วโมงสอนต่อภาคเรียนด้วย ส่วนช่วงเวลาพบว่าวิทยากรต้องการสอนในภาคบ่าย เพราะเมื่อเรียนจบผู้เรียนสามารถพักผ่อนได้เลย

2. ความต้องการการสนับสนุนด้านวัสดุอุปกรณ์

วิทยากรต้องการให้โรงเรียนจัดอุปกรณ์ในการเลี้ยงไก่ให้พร้อม รวมทั้งสถานที่เลี้ยงไก่

ด้านวัสดุอุปกรณ์ที่ต้องการเพิ่ม ได้แก่ อุปกรณ์การให้อาหาร อุปกรณ์ให้น้ำไก่ รางไก่ สุ่มไก่ เป็นต้น นอกจากนี้วิทยากรต้องการโรงเรียนเลี้ยงไก่ที่มีขนาดได้มาตรฐาน โดยมีระบบให้น้ำ และไฟฟ้าด้วยก็จะดีมาก วิทยากรต้องการให้เตรียมอุปกรณ์แต่เนิ่นๆ

3. ความต้องการในขั้นตอนของกระบวนการเรียนการสอน

พบว่าในขั้นตอนของกระบวนการเรียนการสอนนี้ วิทยากรต้องการให้ครูประจำวิชามาอำนวยความสะดวกในขณะที่สอน โดยต้องการให้มาช่วยในการจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ช่วยควบคุมนักเรียน เนื่องจากผู้เรียนจะเกรงใจครูมากกว่าวิทยากร และวิทยากรต้องการให้ครูเตือนล่วงหน้าอย่างน้อย 1-2 วันเพื่อกันลืมอีกด้วย

4. สาขาภูมิปัญญาท้องถิ่นที่วิทยากรท้องถิ่นต้องการให้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนในโรงเรียน

สำหรับสาขาหรือประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่นที่วิทยากรท้องถิ่นต้องการนำมาจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในโรงเรียน นี้พบว่า วิทยากรท้องถิ่นส่วนใหญ่ต้องการให้มีการเรียนการสอนภูมิปัญญาท้องถิ่นในเรื่องที่เกี่ยวกับเกษตรกรรม ได้แก่ การปลูกพืชชนิดต่างๆ การเลี้ยงสัตว์พื้นเมือง เกี่ยวกับโภชนาการ ได้แก่ การทำปลาร้าทรงเครื่อง การทำน้ำพริกประเภทต่างๆ การถนอมอาหาร การแปรรูปอาหารพื้นบ้าน การทำขนมไทย นอกจากนี้ยังพบว่า วิทยากรท้องถิ่นต้องการให้สอนเกี่ยวกับหัตถกรรมท้องถิ่น ซึ่งได้แก่ การจักสาน การร้อยมาลัย การจัดทำพานบายศรี ซึ่งวิทยากรให้เหตุผลว่า สิ่งที่ต้องการให้สอนในโรงเรียนเหล่านี้เป็นสิ่งที่อยู่กับสังคมชนบทมานานแต่โบราณ กลัวว่าจะสูญหายไป หากไม่มีการสืบทอด

5. ความต้องการหรือความคาดหวังที่จะให้เกิดในโรงเรียนเกี่ยวกับการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเรียนการสอน

สิ่งที่วิทยากรท้องถิ่นกลุ่มเลี้ยงไก่พื้นเมืองต้องการหรือคาดหวัง ที่จะให้เกิดในโรงเรียนเกี่ยวกับการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเรียนการสอน ได้แก่ ต้องการให้ผู้เรียนมีความรู้ มีการปฏิบัติได้จริง สามารถนำความรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นไปใช้แก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน นำความรู้ไปประกอบอาชีพได้ ต้องการให้ผู้เรียนเกิดจิตสำนึกในเรื่องของภูมิปัญญาท้องถิ่น เห็นคุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่น และเกิดความรัก ความหวงแหนในภูมิปัญญาของตนตลอดไป และต้องการให้โรงเรียนส่งเสริมการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นสาขาอื่นๆ มาใช้ในการเรียนการสอนต่อไปด้วย

จากข้อมูลข้างต้นสรุปได้ว่า วิทยากรได้มีความพร้อมที่จะสอนในโรงเรียนเต็มที แต่พบว่าเวลาในการสอนไม่เพียงพอ และอุปกรณ์สำหรับการเลี้ยงไก่ยังต้องการเพิ่มอีก ถึงแม้จะจัดการเรียนการสอนได้ แต่วิทยากรต้องการให้โรงเรียนช่วยเหลือมากกว่านี้ วิทยากรต้องการให้มีการสอนเกี่ยวกับการเกษตร และโภชนาการ ในโรงเรียนเพิ่มเติม โดยคาดหวังที่จะให้โรงเรียนส่งเสริมภูมิปัญญาสาขาอื่นๆ ในโรงเรียนด้วย

ชาวโคราชมีวิถีการดำเนินชีวิตที่ไม่แตกต่างจากคนไทยในท้องถิ่นอื่นมากนัก เนื่องจากส่วนใหญ่ประกอบอาชีพการเกษตร แต่ด้วยพื้นที่ที่แตกต่างกันมาก กิจกรรมย่อยหรือกิจกรรมเสริมบางอย่างอาจจะแตกต่างกันไปบ้าง แต่กิจกรรมหนึ่งที่ทุกครัวเรือนในโคราช โดยเฉพาะตามหมู่บ้านต่างๆ จะมีการปฏิบัติเหมือนกันนั่นคือ การเลี้ยงไก่พื้นเมือง ที่นิยมเลี้ยงกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ ส่วนใหญ่ไก่พันธุ์โคราชจะเป็นไก่พันธุ์หนัก ลำตัวใหญ่ น้ำหนักมาก เรียกว่า ไก่คู และไก่พื้นเมืองอีกพันธุ์หนึ่งที่ชาวโคราชนิยมเลี้ยงคือ ไก่ตะเภา แต่ส่วนใหญ่สายพันธุ์จะผสมปนกันไปกับไก่คู ความรู้เกี่ยวกับไก่พื้นเมือง เป็นความรู้ที่ไม่ต้องมีการสอนอย่างเป็นทางการ หรือเป็นลายลักษณ์อักษร แต่ชาวโคราชจะอาศัยการสังเกตจากคนเฒ่าคนแก่ มีการแนะนำแบบปากต่อปาก สืบทอดกันเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน และวิทยากรท้องถิ่นก็เป็นคนอีกรุ่นหนึ่งที่รับความรู้นั้นมาใช้ และได้มาถ่ายทอดความรู้ในโรงเรียนในท้องถิ่นของตน

ในการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงไก่พื้นเมืองพบว่า วิทยากรได้ให้ความรู้เกี่ยวกับไก่พื้นเมืองหลายอย่างก่อนที่จะสอนเนื้อหาภาคปฏิบัติ ได้แก่ การสังเกตเพศไก่ ลักษณะของไก่พื้นเมือง อาหารที่ไก่ชอบ นิสัยของไก่พื้นเมือง การสังเกตไข่ไก่ที่มีเชื้อ และโรคของไก่พื้นเมืองที่มักจะเป็น จากการสัมภาษณ์วิทยากรให้ข้อมูลว่า ผู้เรียนจะเกิดการเรียนรู้ได้ในบางเรื่อง เช่น สามารถระบุเพศไก่ได้ อาหารที่ไก่ชอบกิน ตลอดจนหลักการเลี้ยงไก่เบื้องต้นได้ ลักษณะการถ่ายทอดความรู้ส่วนใหญ่วิทยากรจะใช้วิธีบอกเล่าให้ผู้เรียนฟัง พร้อมกับ การดูตัวอย่างไปพร้อมกันวิทยากรกล่าวว่า ส่วนใหญ่ผู้เรียนก็จะเข้าใจและสนใจเรียนดี

กลุ่มที่ 5 การเลี้ยงปลาน้ำจืด

สังคมไทยเป็นสังคมเกษตรกรรม โดยเฉพาะในชนบทประชากรส่วนใหญ่ทำอาชีพเกษตร แต่ในปัจจุบันพบว่าเกษตรกรที่ได้เปลี่ยนรูปแบบไป ไม่สามารถทำให้เกษตรกรรมมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นได้ แต่กลับทำให้เป็นหนี้เป็นสิน พังพาดตนเองไม่ได้ในที่สุด การประกอบอาชีพเสริม และ

ปรับปรุงอาชีพการเกษตร โดยนำความรู้อันเป็นภูมิปัญญาดั้งเดิมมาประยุกต์เข้ากับการเกษตรสมัยใหม่ จึงเป็นทางออกที่ดีที่สุดสำหรับเกษตรกรในสมัยปัจจุบัน

อาชีพเสริมที่เกษตรกรจำนวนมากนิยม เพราะสามารถทำรายได้ดีอีกอย่างก็คือ การเลี้ยงปลา โดยเฉพาะ ปลาดุก ปลานิล ซึ่งหากได้รับการส่งเสริมก็จะทำให้เกษตรกรมีรายได้มากกว่าอาชีพหลักที่ทำอยู่ได้ การถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงปลาในโรงเรียนประถมศึกษาหลายแห่ง ได้ดำเนินการจนประสบความสำเร็จมาแล้วมากมาย เนื่องจากโรงเรียนประถมศึกษาส่วนมากจะมีบ่อน้ำในโรงเรียน หรือใกล้เคียงกับโรงเรียนเกือบทุกโรงเรียน สามารถนำบ่อนั้นมาส่งเสริมให้นักเรียนเลี้ยงปลาได้ ซึ่งผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการประกอบอาชีพหลักของเขาได้ เพราะโดยส่วนใหญ่ผู้ปกครองนักเรียนจะมีอาชีพเกษตรกรอยู่แล้ว

วิทยากรท้องถิ่นกลุ่มเลี้ยงปลา ได้สอนการเลี้ยงปลานิล ซึ่งเป็นปลาที่เลี้ยงง่าย และเป็นที่นิยมรับประทานของคนทั่วไป โดยวิทยากรได้นำนักเรียนไปเรียนที่บ้านของวิทยากร และได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนดังนี้

1. ความต้องการเกี่ยวกับการจัดเวลาในการสอน

วิทยากรกลุ่มเลี้ยงปลาน้ำจืดมีความต้องการตรงกันคือต้องการเพิ่มเวลา และต้องการสอนตลอดภาคบ่าย เพราะต้องการให้เด็กจัดกิจกรรมได้เต็มที่ และเมื่อเสร็จการเรียนการสอนผู้เรียนสามารถกลับบ้านได้เลย หรือสามารถทำกิจกรรมต่อเนื่องหลังจากหมดเวลาเรียนแล้วได้เลย ส่วนนายสมศักดิ์เสานอก ต้องการให้เพิ่มเวลาเนื่องจากได้จัดการเรียนการสอนที่บ่อเลี้ยงปลาใกล้ๆ กับบ้านของวิทยากร ซึ่งผู้เรียนจะเสียเวลากับการเดินทาง และแนะนำให้ครูนำนักเรียนไปหลังจากรับประทานอาหารกลางวันแล้ว

2. ความต้องการการสนับสนุนด้านวัสดุอุปกรณ์

วิทยากรกลุ่มเลี้ยงปลาน้ำจืดมีความต้องการสื่อประเภทของจริง ได้แก่ พันธุ์ปลา โดยเฉพาะปลานิล เนื่องจากเป็นปลาที่นิยมเลี้ยง เพราะสามารถเลี้ยงได้ง่าย เจริญเติบโตเร็ว นอกจากนี้วิทยากรต้องการอุปกรณ์ให้อาหารปลา อุปกรณ์การจับปลา เช่น แห ส่วนวิทยากรที่นำนักเรียนไปเรียนที่บ้าน ไม่ต้องการสื่ออะไรเพิ่มเติม เพราะที่บ้านวิทยากรมี วัสดุ อุปกรณ์ ครบสมบูรณ์แล้ว ต้องการเพียงให้ครูที่ติดตาม ช่วยจัดเตรียมวัสดุ อุปกรณ์ช่วยวิทยากรด้วย

3. ความต้องการในขั้นตอนของกระบวนการเรียนการสอน

วิทยากรต้องการให้ครูช่วยจัดเตรียมประเภทวัสดุ อุปกรณ์การสอน ต้องการให้ครูประจำวิชามาคอยดูแลการเรียนการสอน ต้องการให้ช่วยควบคุมนักเรียน โดยเฉพาะนายสมศักดิ์ เสานอก ที่ต้องสอนนอกสถานที่ ต้องการให้ครูช่วยควบคุมระเบียบวินัยนักเรียน ไม่ต้องการให้นักเรียนเล่นซุกซน หรือทำอุปกรณ์ของวิทยากรที่บ้านให้เกิดความเสียหาย ที่สำคัญคือคอยดูแลความปลอดภัยของนักเรียนที่อาจจะเกิดอุบัติเหตุเล็กๆ น้อยๆ ได้

4. สาขาภูมิปัญญาท้องถิ่นที่วิทยากรท้องถิ่นต้องการให้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนในโรงเรียน

นายสมศักดิ์ เสานอก ต้องการให้สอนเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน ได้แก่ การละเล่นพื้นบ้าน ดนตรีพื้นเมือง เพราะเป็นความบันเทิงมาตั้งแต่สมัยโบราณ และมีคุณค่า นอกจากนี้ยังต้องการให้สอนเกี่ยวกับหัตถกรรมพื้นบ้าน เช่น การจักสาน การทอผ้าไหม เป็นต้น ส่วนนายสุรัตน์ ว่าความดีต้องการให้สอนเกี่ยวกับการทำอาหาร และถนอมอาหารพื้นบ้าน ได้แก่ ปลาจุก การทำปลาจุกทรงเครื่อง การทำแหนม ไส้กรอก เพราะคิดว่าเป็นอาหารพื้นบ้าน หากทำได้มาก สามารถนำไปจำหน่ายได้ นอกจากนี้ยังต้องการ ให้สอนเกี่ยวกับการจักสานต่างๆ ด้วย

5. ความต้องการหรือความคาดหวังที่จะให้เกิดในโรงเรียนเกี่ยวกับการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเรียนการสอน

วิทยากรท้องถิ่นต้องการให้ผู้เรียนมีความรู้ สามารถนำความรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นไปใช้แก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน นำความรู้ไปประกอบอาชีพได้ เห็นคุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่น และเกิดความรัก ความหวงแหนในภูมิปัญญาของตน ไม่ดูถูกความรู้ความสามารถของคนเฒ่าคนแก่ วิทยากรเห็นว่า คนในปัจจุบันมักจะนิยมของที่ซื้อหาจากท้องตลาด ซึ่งส่วนใหญ่สิ่งของเหล่านั้นสามารถ ผลิตได้เอง โดยใช้วัสดุในท้องถิ่น

จากข้อมูลที่ได้จากวิทยากรสรุปได้ว่า วิทยากรต้องการสอนในภาคบ่ายเพราะจะได้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้เต็มที่ วิทยากรต้องการให้โรงเรียนส่งเสริมเรื่องของพันธุ์ปลา ส่วนอุปกรณ์การเลี้ยงปลาวิทยากรมีครบ เพียงพอกับการเรียนการสอน วิทยากรต้องการให้ครูช่วยดูแลนักเรียนระหว่างการเดินทางและระหว่างการเรียนการสอน สำหรับภูมิปัญญาท้องถิ่นที่วิทยากรต้องการให้สอนในโรงเรียนได้แก่ ดนตรีพื้นเมือง หัตถกรรมพื้นบ้าน และการทำอาหารพื้นบ้าน วิทยากรคาดหวังที่จะให้ผู้เรียนนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้

เนื่องจากชาวโคราชส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางการเกษตร อยู่ในสังคมเกษตรกรรม มาแต่บรรพกาล ความรู้ทางการเกษตรหลายอย่างไม่จำเป็นต้องเรียนในหลักสูตร ในสถานศึกษา แต่เกิดจากการปฏิบัติลองผิดลองถูก และปรับสภาพให้เข้ากับสถานการณ์เรื่อยมา ตั้งแต่อดีต จนถึงปัจจุบัน การเลี้ยงปลาดูเหมือนจะเป็นอีกองค์ความรู้หนึ่งที่มาพร้อมกับอาชีพการทำนาของ เกษตรกร เนื่องจากชาวนาในโครงการทุกครอบครัวจะมีบ่อเลี้ยงปลาในที่นาทุกครอบครัว แต่ส่วนใหญ่จะเป็นการเลี้ยงแบบไม่เป็นทางการ เนื่องจากบ่อดังกล่าวมิใช่สำหรับให้ปลาในธรรมชาติลงไป ในบ่อ เมื่อน้ำในแปลงนาแต่ละแปลงลดลง และชาวนาจะวิดบ่อปลาเมื่อเก็บเกี่ยวข้าวแล้วเสร็จ แต่ถึงแม้เกษตรกรส่วนใหญ่จะไม่ได้เลี้ยงปลาแบบเป็นทางการ จากประสบการณ์การสังเกตการ ดำรงชีวิตของปลาในธรรมชาติ ทำให้เกษตรกรมีความรู้อย่างลึกซึ้งเกี่ยวกับธรรมชาติของปลาแต่ละ ชนิด ซึ่งสามารถสังเกตได้จากการสร้างเครื่องมือจับปลาหรือดักปลาแต่ละชนิด ให้มีความ แตกต่างกัน เป็นต้น จากความรู้ที่ได้สังเกตปลาในธรรมชาติมานาน และได้ถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น เกษตรกรในโคราชหลายรายได้ปรับเปลี่ยนมาประกอบอาชีพการเลี้ยงปลาน้ำจืดอย่างเป็นระบบ แบบกึ่งธรรมชาติ แต่ส่วนใหญ่จะเป็นการเลี้ยงเป็นอาชีพเสริมในไร่นา ซึ่งวิทยากรท้องถิ่นได้ซึมซับความรู้เหล่านั้นมาจาก ปู่ ย่า ตา ยาย และได้นำมาถ่ายทอดความรู้ให้แก่ักเรียนในโรงเรียน ใน ท้องถิ่นของตนต่อไป

จากการสัมภาษณ์พบว่า วิทยากรเป็นผู้มีความชำนาญและประสบการณ์ในการ เลี้ยงปลามานาน วิทยากรได้ถ่ายทอดเนื้อหาเกี่ยวกับการเลี้ยงปลาที่ช่วยรักษาสังแวดล้อม โดย วิทยากรได้เลือกให้มีการเลี้ยงปลานิล ในโรงเรียน เพราะปลานิลเป็นปลากินพืช จะไม่ทำให้น้ำเน่าเสีย ซึ่งวิทยากรกล่าวว่า ผู้เรียนมีความเข้าใจเป็นอย่างดี

กลุ่มที่ 6 การเลี้ยงไหม

การเลี้ยงไหมในอดีตถือได้ว่าเป็นกิจกรรมประจำครัวเรือน เกือบทุกครัวเรือนในภาคอีสาน ผ้าไหมถือเป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่งที่นำภาคภูมิใจของชาวอีสาน เนื่องจากผ้าไหมมีคุณสมบัติที่ พิเศษกว่าผ้าชนิดอื่น โดยเฉพาะเรื่องของความสวยงาม และเป็นงานฝีมือที่ละเอียดอ่อน แต่ใน ปัจจุบัน ความรู้เรื่องการเลี้ยงไหมไม่ค่อยมีการถ่ายทอดไปสู่คนรุ่นใหม่ๆ มากนัก ทำให้ขาดคนสืบ ทอดงานศิลปหัตถกรรมที่มีคุณค่านี้ค่อยๆ ลดลงทุกที

การสอนการเลี้ยงไหมในโรงเรียนประถมศึกษาเป็นหนทางหนึ่งที่จะฟื้นฟูและอนุรักษ์การ เลี้ยงไหมให้คงอยู่คู่สังคมชนบทไทยต่อไป วิทยากรที่สอนการเลี้ยงไหม เป็นผู้มีความรู้ความ

เชี่ยวชาญด้านการเลี้ยงไหมเป็นอย่างดี ได้มาถ่ายทอดความรู้ในโรงเรียน และได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการเรียนการสอนในโรงเรียนในด้านต่างๆ ดังนี้

1. ความต้องการเกี่ยวกับการจัดเวลาในการสอน

วิทยากรต้องการเวลาในการสอนเพิ่ม และให้เวลาสอนมีความต่อเนื่อง ชั่วโมงสอนให้ติดกันถึง 4 ชั่วโมงเพราะต้องการจัดกิจกรรมให้ทั่วถึงกับผู้เรียนทุกคน ส่วนนางพะเยาว์ ปิ่นสันเทียะ เห็นว่า เรื่องเวลานั้นไม่เป็นปัญหา ทางโรงเรียนจัดไว้เหมาะสมดี

2. ความต้องการการสนับสนุนด้านวัสดุอุปกรณ์

เนื่องจากการเลี้ยงไหมมีความจำเป็นต้องใช้อุปกรณ์หลายอย่าง ได้แก่ กระดัง ผ้ามดุม กระดัง ตะกร้าใส่ใบหม่อน เครื่องสาวไหม หม้อต้มรังไหม เป็นต้น แต่การสอนการเลี้ยงไหม วิทยากรได้สอนแบบสาธิต ในบางขั้นตอนไม่สามารถสอนได้ เนื่องจากการเลี้ยงไหมจะเลี้ยงเป็นรุ่น ต้องใช้เวลามากในแต่ละรุ่น วิทยากรจึงนำอุปกรณ์ที่ใช้สำหรับไหมรุ่นที่สามารถสอนได้มาให้ดู และส่วนหนึ่งพบว่าโรงเรียนได้ช่วยจัดเตรียมอุปกรณ์ไว้ดีแล้ว วิทยากรท้องถิ่นทั้งสองคนไม่มีปัญหาเรื่องวัสดุ อุปกรณ์การสอน และวิทยากรมีวัสดุอุปกรณ์การเลี้ยงไหมครบเพียงพอแล้ว ซึ่งหลายอย่างสามารถนำมาสอนที่โรงเรียนได้

3. ความต้องการในขั้นตอนของกระบวนการเรียนการสอน

วิทยากรท้องถิ่นต้องการให้ครูคอยอำนวยความสะดวก โดยเฉพาะการจัดเตรียมสถานที่เรียน และการควบคุมนักเรียน นางพะเยาว์ ปิ่นสันเทียะ กล่าวว่า “นักเรียนจะดีดีมาก ไม่ค่อยเชื่อฟังวิทยากร”

4. สาขาภูมิปัญญาท้องถิ่นที่วิทยากรท้องถิ่นต้องการให้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนในโรงเรียน

นางพะเยาว์ ปิ่นสันเทียะ กล่าวว่า “ต้องการให้สอนหลากหลายวิชา จะได้มีทางเลือกตามความสนใจของเด็ก” ส่วนนางวรรณ สิริจันทร์เสน ต้องการให้สอนเกี่ยวกับอาหารพื้นบ้าน ทั้งสด และแห้ง โดยให้ความเห็นว่า “เรื่องอาหารเป็นสิ่งที่ทุกคนต้องบริโภคอยู่แล้ว ซึ่งหากเด็กจบไป ไม่ได้เรียนต่อ อาจจะนำไปประกอบอาชีพได้เลย โดยไม่ต้องหาตลาดยาก”

5. ความต้องการหรือความคาดหวังที่จะให้เกิดในโรงเรียนเกี่ยวกับการใช้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเรียนการสอน

วิทยากรต้องการให้โรงเรียนส่งเสริมการสอนภูมิปัญญาท้องถิ่นในสาขาต่างๆ สาขาใดก็ได้ แต่ขอเพียงทำให้ตลอดไป เพื่อนักเรียนจะได้มีกิจกรรมปฏิบัติ ไม่สนใจในสิ่งเสียดังกล่าว วิทยากรต้องการให้มีการประสานงานกับวิทยากรล่วงหน้าก่อนหลายวัน เพื่อจัดเตรียมเนื้อหาและวัสดุอุปกรณ์ วิทยากรคาดหวังว่าผู้เรียนจะนำความรู้ติดตัวไปตลอด เพื่อใช้ในชีวิตประจำวัน

จากข้อมูลข้างต้นสรุปได้ว่า การสอนการเลี้ยงไหมในโรงเรียนประถมศึกษาค่อนข้างมีปัญหาพอสมควร เนื่องจากการเลี้ยงไหมจะเลี้ยงเป็นรุ่น วิทยากรไม่สามารถสาธิตการสอนได้ครบทุกขั้นตอน ส่วนใหญ่จะเป็นการแนะนำบอกให้รู้ เกี่ยวกับอุปกรณ์การเลี้ยงไหม ซึ่งหากจะมีการสอนอย่างจริงจัง วิทยากรแนะนำให้โรงเรียนได้ประสานงานกับวิทยากรล่วงหน้าแต่เนิ่นๆ และร่วมวางแผนการสอนกับวิทยากร ว่าต้องการเนื้อหาแค่ไหน วิทยากรต้องการให้มีการสอนเกี่ยวกับการถนอมอาหารพื้นบ้าน หรือสาขาอื่นๆ ตามที่โรงเรียนจะจัดให้ และคาดหวังที่จะให้ผู้เรียนนำความรู้ไปใช้ได้ในชีวิตจริง

การเลี้ยงไหมในภาคอีสานนั้นมีมาแต่โบราณ จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่แหล่งโบราณคดีบ้านนาดี ตำบลพังงู อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี พบว่า คนสมัยก่อนประวัติศาสตร์ที่ชุมชนบ้านนาดีมีการนำผ้าไหมมาใช้ เมื่อประมาณ 700-800 ปีก่อนคริสตกาล หรือประมาณสามพันกว่าปีมาแล้ว (กรมศิลปากร, 2537) นอกจากนี้แหล่งโบราณคดีบ้านปราสาท อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา ก็พบหลักฐานว่ามีการเลี้ยงไหมมาตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์แล้ว ซึ่งหลักฐานทางโบราณคดีดังกล่าวย่อมแสดงให้เห็นว่า ภูมิปัญญาการเลี้ยงไหมของคนในภาคอีสานนั้นมีมาแต่โบราณกาล ไม่แพ้ชนชาติใดในโลก องค์ความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงไหม การทอผ้าไหม ได้สั่งสม ผ่านการทดสอบเปลี่ยนแปลงมีพัฒนาการเรื่อยมาจนทำให้การเลี้ยงไหม การทอผ้าไหม มีรูปแบบดังที่เห็นในปัจจุบัน มีการสืบทอดสู่รุ่นลูกหลานเรื่อยมา เป็นภูมิปัญญาที่ทรงคุณค่าและยังดำรงอยู่จนถึงทุกวันนี้

การเลี้ยงไหมถือเป็นกิจกรรมประจำครอบครัวของชาวอีสานมาแต่อดีต วิทยากรที่ถ่ายทอดความรู้เรื่องการเลี้ยงไหม ได้รับการถ่ายทอดความรู้เรื่องการเลี้ยงไหมมาจากบรรพบุรุษ ได้มีอาชีพเสริมคือ การเลี้ยงไหมและทอผ้าไหมขายเป็นรายได้จุนเจือครอบครัว ในการถ่ายทอดความรู้วิทยากรได้นำตัวอย่างช่วงของการเลี้ยงไหมแต่ละช่วงให้นักเรียนดู และวิทยากรได้สาธิตการเลี้ยงไหมบางขั้นตอนให้นักเรียนดู แล้วให้นักเรียนปฏิบัติตาม วิทยากรกล่าวว่า ผู้เรียนมีความสนใจและตั้งใจเรียนพอสมควร

กลุ่มที่ 7 การทำเกษตรทฤษฎีใหม่

โครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ เป็นโครงการในพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เพื่อแก้ปัญหาความยากจนของเกษตรกร แนวทางในการแก้ปัญหา ก็คือ การจัดการแหล่งน้ำให้เพียงพอต่อการปลูกพืช การจัดการระบบการปลูกพืชที่เหมาะสม เช่น แบ่งเป็นพื้นที่ปลูกข้าวไว้บริโภคในครัวเรือน และพื้นที่ปลูกพืชอื่นๆ ไว้บริโภค ใช้สอย และจำหน่าย ซึ่งแนวทางนี้จะทำให้เกษตรกรมีงานทำ มีอาหารไว้บริโภค มีรายได้เพียงพอต่อการครองชีพ สามารถดำรงชีวิตได้ตามอัตภาพ อันจะเป็นการแก้ปัญหาในเรื่องชีวิตความเป็นอยู่ของเกษตรกร และเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืน

หลักการสำคัญของเกษตรทฤษฎีใหม่ ก็คือ เป็นระบบการผลิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง เป็นแนวคิดในการพัฒนาที่ยึดหลักความสามัคคีในชุมชน เป็นการผลิตข้าวไว้บริโภคภายในครัวเรือน เป็นพื้นฐาน การจัดการแหล่งน้ำสำหรับการเกษตร และการจัดสรรพื้นที่ การจัดสัดส่วนพื้นที่ไม่ใช่สูตรตายตัว อาจปรับเปลี่ยนได้ตามความเหมาะสมของสภาพแวดล้อม สภาพท้องถิ่น หรือตามสภาพแวดล้อมของเกษตรกรเอง (วัลลภ พรหมทอง, 2542)

วิทยากรที่มีความรู้เกี่ยวกับการเกษตรทฤษฎีใหม่ ได้มีความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับการทำเกษตรมาแต่ก่อนแล้ว และได้ปรับปรุงนำความรู้เดิมของตนปรับให้สอดคล้องกับเกษตรทฤษฎีใหม่ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทำให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี และได้นำความรู้มาถ่ายทอดให้แก่ นักเรียน ซึ่งส่วนใหญ่ก็เป็นลูกหลานเกษตรกรอยู่แล้ว วิทยากรได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนไว้ดังนี้

1. ความต้องการเกี่ยวกับการจัดเวลาในการสอน

วิทยากรต้องการสอนตลอดภาคบ่าย เพราะต้องสอนนอกสถานที่ คือ แปลงเกษตร ส่วนจำนวนชั่วโมงต่อสัปดาห์ วิทยากรเห็นว่ามีเหมาะสมดี

2. ความต้องการการสนับสนุนด้านวัสดุอุปกรณ์

วิทยากรเห็นว่า ถ้าหากโรงเรียนเสริมอุปกรณ์การเกษตรก็จะดีมาก เพราะต้องการให้นักเรียนได้หยิบจับอุปกรณ์ให้ครบทุกคน แต่ส่วนใหญ่พบว่าวิทยากรท้องถิ่นได้มีสื่อของจริง วัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ให้ดูที่สถานประกอบการแล้ว จึงไม่เป็นปัญหาอะไรนัก เป็นการสอนที่ไม่ได้เน้นให้ปฏิบัติมากนัก แต่จะเป็นการเรียนรู้เชิงทฤษฎี เกี่ยวกับรูปแบบเกษตรทฤษฎีใหม่ ตามแนวพระราชดำริ

3. ความต้องการในขั้นตอนของกระบวนการเรียนการสอน

ในขั้นตอนกระบวนการเรียนการสอน วิทยากรต้องการให้มีการควบคุมนักเรียนให้อยู่ในระเบียบ และวิทยากรแนะนำว่า ควรมีการเตรียมผู้เรียนไว้ล่วงหน้า และเวลาสอนก็ต้องการให้ครูช่วยอธิบายเพิ่มเติม เพื่อความเข้าใจที่ชัดเจนของผู้เรียน โรงเรียนต้องการให้นำผู้เรียนไปถึงสถานที่เรียนก่อนถึงชั่วโมงเรียน เพราะการไปนอกสถานที่จะเสียเวลาในการเดินทางมาก

4. สาขาภูมิปัญญาท้องถิ่นที่วิทยากรท้องถิ่นต้องการให้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนในโรงเรียน

วิทยากรต้องการให้มีการทำเกษตรตามทฤษฎีใหม่ของในหลวง เพราะผู้เรียนส่วนใหญ่มีพื้นฐานทางเกษตรกรรมมาอยู่แล้วทุกคน เมื่อมีการเรียนรู้ แล้วนำไปปรับใช้จะเป็นประโยชน์มาก สามารถพึ่งพาตนเองได้ สามารถปลูกพืชไว้เป็นอาหาร มีปลาไว้กิน ที่เหลือก็ขายเป็นรายได้เสริม นอกจากนั้นวิทยากรยังต้องการให้สอนเกี่ยวกับการจักสาน เครื่องมือเครื่องใช้ โดยเฉพาะเครื่องมือการจับสัตว์น้ำ เพื่อให้ผู้เรียนได้รู้จักการทำมาหากินช่วยพ่อแม่ได้

5. ความต้องการหรือความคาดหวังที่จะให้เกิดในโรงเรียนเกี่ยวกับการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเรียนการสอน

วิทยากรต้องการให้ส่งเสริมภูมิปัญญาสาขาอื่นๆ ต่อไป และต้องการให้โรงเรียนหมุนเวียนผู้มีความรู้ในชุมชนมาช่วยเป็นวิทยากรด้วย เพื่อให้ผู้เรียนได้รับความรู้ที่หลากหลาย

จากข้อมูลสรุปว่าวิทยากรต้องการเพิ่มเวลาสอน ส่วนวัสดุอุปกรณ์ พบว่าวิทยากรมีพร้อม สามารถดำเนินการสอนได้ วิทยากรต้องการให้ครูช่วยอธิบายเพิ่มเติมในขณะการสอน วิทยากรต้องการให้เน้นการสอนเกี่ยวกับเกษตรทฤษฎีใหม่ของในหลวง เพราะจะทำให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น และต้องการให้มีการหมุนเวียนผู้มีความรู้ในชุมชนมาช่วยสอนในโรงเรียน

สังคมไทยเป็นสังคมเกษตรกรรม มีการทำเกษตรมาตั้งแต่บรรพกาล โดยมีการปลูกข้าวเป็นอาชีพหลัก นอกจากนั้นก็มีปลูกพืชผักหรือไม้ผลอื่นๆ บ้าง แต่มีไม่มากนัก โดยเฉพาะในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งเป็นที่ราบอันกว้างใหญ่ ชาวอีสานส่วนใหญ่จะมีอาชีพทำนาเป็นอาชีพหลัก เป็นอาชีพที่ถือเป็นมรดกที่ตกทอดมาจากบรรพบุรุษ มีการสั่งสมความรู้เกี่ยวกับการปลูกข้าว การปลูกพืชเสริมอื่นๆ มานาน จนกระทั่งมีการพัฒนาชนบท เกิดการเปลี่ยนแปลงในภาคเกษตร ระบบการเกษตรเปลี่ยนไป เกิดความไม่พออยู่พอกินกันถ้วนหน้า เกษตรกรเป็นหนี้เป็นสิน

จำนวนมาก โครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจึงเกิดขึ้น เพื่อบรรเทาปัญหาความเป็นอยู่ดังกล่าวให้แก่ราษฎร

เกษตรกรชาวโคราษฎรเป็นอีกกลุ่มหนึ่งที่ไม่ก่อนมีการใช้ความรู้ทางการเกษตร เพื่อทำการเกษตรพอเลี้ยงครอบครัวสามารถอยู่ได้ แต่เมื่อระบบเกษตรเพื่อจำหน่ายเข้ามา เกษตรกรชาวโคราษฎรก็ประสบปัญหาเช่นกับเกษตรกรในภูมิภาคอื่นๆ ของไทย และเริ่มปรับตัว หลายรายหันมาประยุกต์ทำเกษตรทฤษฎีใหม่ตามพระราชดำริ มีการผสมผสานนำความรู้ดั้งเดิมที่มีอยู่มาปรับใช้ให้เข้ากับสถานการณ์ในปัจจุบัน จนได้ผลเป็นที่ยอมรับในวงกว้างหลายราย

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์พบว่า วิทยากรเป็นผู้มีความรู้ด้านการเกษตรเป็นอย่างดี มีการทำเกษตรแบบพึ่งตนเอง มีพื้นฐานการทำเกษตรแบบผสมผสาน มีการปลูกพืชหมุนเวียนตามฤดูกาลในบริเวณเดียวกัน วิทยากรได้ศึกษาสภาพแวดล้อมจากอดีต เชื่อมโยงแก้ปัญหาในภาวะปัจจุบันได้อย่างเหมาะสม ในการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นพบว่า วิทยากรได้จัดกิจกรรมอย่างสนุกสนาน ผู้เรียนได้เรียนรู้และมีความเข้าใจเกี่ยวกับเกษตรทฤษฎีใหม่เพิ่มขึ้น

กลุ่มที่ 8 การทำไร่นาสวนผสม

สังคมไทยเป็นสังคมเกษตรกรรม คนส่วนใหญ่ของประเทศประกอบอาชีพการเกษตร คนในชนบทส่วนใหญ่ดำรงชีพจากการทำเกษตรกรรม ซึ่งในอดีตนั้น ลักษณะการเกษตรของคนในชนบท เป็นการเกษตรเพื่อยังชีพ ไม่ได้ทำเพื่อขาย แต่เมื่อลักษณะการเกษตรเปลี่ยนรูปแบบไปพบว่า ยิ่งทำให้เกษตรกรส่วนใหญ่มีหนี้มีสินเพิ่มขึ้น อาชีพทำนา เป็นอีกอาชีพหนึ่งที่ไม่ได้สร้างรายได้ให้กับเกษตรกรมากนัก เนื่องจากส่วนใหญ่เป็นการทำนาปี ทำได้ครั้งเดียว ทำให้ไม่มีรายได้อื่นๆ หมุนเวียน ต่อมาเมื่อเกษตรกรหลายราย ได้เปลี่ยนรูปแบบการทำนา โดยพื้นที่ทำนาไม่ได้ปลูกข้าวเพียงอย่างเดียว แต่จะจัดสรรสำหรับปลูกไม้ผล พืชผักสวนครัว ขุดบ่อเลี้ยงปลา เลี้ยงไก่บ้าน เป็นต้น โดยจะทำการรวมกันอยู่ในผืนนาเดียวกัน ทำให้มีผลผลิตไว้กินไว้ใช้ตลอดปี

การทำไร่นาสวนผสม ได้รับการส่งเสริมมานาน มีเกษตรกรมากมายได้เปลี่ยนมาทำไร่นาสวนผสม ทำให้มีรายได้มาจุนเจือครอบครัวตลอดปี มีอาหารรับประทานโดยไม่ต้องซื้อจากท้องตลาด การทำไร่นาสวนผสม จะต้องรู้จักประยุกต์นำความรู้เกี่ยวกับการเกษตรแบบดั้งเดิมที่มีประโยชน์มาใช้ในการเกษตรสมัยใหม่ จึงจะทำให้การทำไร่นาสวนผสมประสบความสำเร็จ

วิทยากรท้องถิ่นที่ประสบความสำเร็จเกี่ยวกับการทำไร่นาสวนผสมได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในโรงเรียนดังต่อไปนี้

1. ความต้องการเกี่ยวกับการจัดเวลาในการสอน

วิทยากรต้องการสอนในภาคบ่าย ตลอดภาคบ่าย และเพิ่มเวลาสอนให้มากขึ้น นายโกศล เรื่องเรื่อ แนะนำว่า “อยากให้โรงเรียนปรึกษาเรื่องเวลากับวิทยากรก่อน ให้โรงเรียนพิจารณาความเหมาะสมของเวลา และดูว่าวิทยากรมีภารกิจในช่วงนั้นๆ หรือไม่”

2. ความต้องการการสนับสนุนด้านวัสดุอุปกรณ์

เนื่องจากทางโรงเรียนจัดให้มีการสอนที่โรงเรียน แต่เนื้อหาที่สอนมีความจำเป็นต้องใช้อุปกรณ์ และต้องมีภาคปฏิบัติ ซึ่งพบว่าวัสดุอุปกรณ์มีปัญหามาก โดยเฉพาะวัสดุอุปกรณ์ชำรุด ซึ่งวิทยากรจะต้องมาซ่อมแซมเอง ทำให้เสียเวลามาก นายโกศล เรื่องเรื่อ กล่าวว่า “โรงเรียนควรที่จะเตรียมอุปกรณ์ให้พร้อมก่อน ไม่ใช่มาเตรียมตอนที่สอน เพราะมีแต่ของชำรุด” นอกจากนี้ยังพบว่าอุปกรณ์ต่างๆ ไม่เพียงพอกับจำนวนนักเรียน และไม่สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนการสอนเท่าไรนัก สิ่งที่วิทยากรต้องการเพิ่ม ได้แก่ จอบ เสียม ปุ๋ยคอก พืชผักต่างๆ ตลอดจนหนังสือที่เกี่ยวข้องกับไร่นาสวนผสม เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้ทางทฤษฎีด้วย

3. ความต้องการในขั้นตอนของกระบวนการเรียนการสอน

วิทยากรต้องการให้แนะนำเกี่ยวกับวิธีสอน การจัดกิจกรรมต่างๆ ตลอดจนขั้นตอนและขอบเขตเนื้อหาที่จะถ่ายทอดให้นักเรียน นายโกศล เรื่องเรื่อ กล่าวว่า “โรงเรียนควรช่วยเตรียมสถานที่ และให้ใช้สถานที่ที่กว้างขวาง ไม่ส่งเสียงรบกวนห้องเรียนอื่น ให้มีสถานที่เรียนภาคปฏิบัติ ให้ปฏิบัติงานได้คล่อง” นอกจากนี้วิทยากรมีความเห็นตรงกันว่า ครูควรมาช่วยดูแลบ้าง อย่าปล่อยให้วิทยากรจัดการทุกอย่างเองทั้งหมด

4. สาขาภูมิปัญญาท้องถิ่นที่วิทยากรท้องถิ่นต้องการให้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนในโรงเรียน

วิทยากรต้องการให้สอนเกี่ยวกับการเกษตร เพราะเด็กอยู่ใกล้ชิดกับการเกษตรอยู่แล้ว ซึ่งถ้าเด็กเกิดการเรียนรู้ก็จะนำมาปรับปรุงอาชีพของตนได้ นอกจากนี้วิทยากรต้องการให้สอนเกี่ยวกับการจักสานต่างๆ ด้วย เพราะในชุมชนมีผู้มีความสามารถในการจักสานมาก นายโกศล เรื่องเรื่อ กล่าวว่า “สาขาใดก็ได้ ที่เด็กสามารถนำไปประกอบอาชีพได้ หรือนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ โดยไม่ก่อให้เกิดผลเสียแก่ผู้เรียน”

5. ความต้องการหรือความคาดหวังที่จะให้เกิดในโรงเรียนเกี่ยวกับการใช้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเรียนการสอน

วิทยากรท้องถิ่นเห็นว่า ควรมีสถานที่ฝึกปฏิบัติงานด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างเป็นทางการเป็นเอกเทศ ผู้เรียนควรมีจิตใจรักจริง ตั้งใจเรียนมากกว่าที่เป็นอยู่ เพราะวิทยากรบอกว่า วิทยากรมีความเต็มใจถ่ายทอดความรู้อยู่แล้ว แต่ผู้เรียนไม่ค่อยตั้งใจเท่าที่ควร เรื่องเวลาจะต้องไม่เป็นอุปสรรคทั้งผู้สอนและผู้เรียน จะต้องจัดการเรียนการสอนให้มีความต่อเนื่อง ตลอดทั้งปี มีความรู้สามารถปฏิบัติงานได้จริง นอกจากนี้ นายโกศล เรืองเรือ แสดงความเห็นว่างิจกรรมที่ทางโรงเรียนปฏิบัติ โดยเฉพาะเกี่ยวกับการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาช่วยในการเรียนการสอน ควรมีการตรวจสอบจากภาครัฐ หมายถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ว่า ทางโรงเรียนได้ปฏิบัติจริงหรือไม่ หรือมีปัญหาอะไรบ้างหรือเปล่า ไม่ใช่อนุมัติแต่งงบประมาณให้ แล้วไม่มีการติดตามตรวจสอบ

จากข้อมูลสรุปได้ว่า วิทยากรมีความต้องการสอนในภาคบ่าย เพราะต้องมีการสอนทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ วิทยากรต้องการให้โรงเรียนจัดสื่อให้ และเตรียมสื่อให้พร้อม ไม่ใช่ให้วิทยากรมาเสียเวลาในการซ่อมแซมอุปกรณ์ และครูควรมาดูแลอำนวยความสะดวกแก่วิทยากร มาดูแลควบคุมนักเรียนให้อยู่ในระเบียบวินัย ส่วนภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ต้องการให้สอนก็คือ เรื่องเกี่ยวกับการเกษตร การจักสาน และสาขาอื่นๆ ที่พอจะจัดการเรียนการสอนได้ วิทยากรได้เสนอแนะว่าโรงเรียนจะจัดสอนภูมิปัญญาท้องถิ่นสาขาใดก็ได้ แต่ให้ทำอย่างจริงจัง และมีการตรวจสอบจากหน่วยงานที่รับผิดชอบด้วย

ชาวโคราชได้สั่งสมความรู้เกี่ยวกับการทำเกษตรผสมผสานมาตั้งแต่บรรพบุรุษ เนื่องจากพื้นที่ของจังหวัดนครราชสีมา มีความแตกต่างกันมาก โดยมีทั้งที่ราบลุ่มแม่น้ำ ที่ดอน และภูเขา ประชากรจึงประกอบอาชีพเกษตรกรรมแตกต่างกันในหลายพื้นที่ เช่น แถบที่ราบลุ่มแม่น้ำมูล อำเภอพิมาย อำเภอจักราช จะปลูกข้าวอย่างอุดมสมบูรณ์ ในขณะที่บริเวณพื้นที่บางส่วนของทั้งสองอำเภอนี้ก็จะทำไร่อ้อยและมันสำปะหลังตามลำดับ ส่วนแถบอำเภอปากช่อง อำเภอปักธงชัย ก็จะทำไร่ผลไม้และปลูกพืชเมืองหนาวกันมาก ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ความรู้ความชำนาญของเกษตรกรมีความหลากหลายมาก แต่เนื่องจากการปลูกพืชเดี่ยวๆ ของเกษตรกร ไม่สามารถสร้างรายได้ หรือให้เกษตรกรอยู่ดีกินดีได้ แนวคิดการทำไร่นาสวนผสมจึงเป็นทางเลือกหนึ่งที่เกษตรกร ชาวไร่ ชาวนาในโคราชได้นำมาปรับใช้กับอาชีพดั้งเดิมของตน ชาวนาได้ปรับพื้นที่ที่มีการปลูกพืชชนิดอื่นในไร่นามากขึ้น เช่น ถั่วฝักยาว มะม่วง พืชผักสวนครัว ส่วนชาวไร่ชาวสวนก็

จะมีการขุดบ่อเลี้ยงปลา เป็นคลอง เป็นบ่อในไร่ผลไม้ ปลูกพืชผักริมบ่อไว้กินและขายเป็นรายได้เสริมอีกด้วย และสืบเนื่องจากโครงการอีสานเขียวที่มีการขุดบ่อขุดคลองในทุกหมู่บ้านในภาคอีสาน ทำให้มีแหล่งน้ำเพิ่มเติม การทำไร่นาสวนผสมจึงทำได้โดยสะดวกยิ่งขึ้น เกษตรกรชาวโคราชได้นำเอาความรู้ด้านการเกษตรแบบดั้งเดิมมาประยุกต์เข้ากับเกษตรกรรมในยุคปัจจุบันได้อย่างสมบูรณ์ลงตัว เป็นการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญา เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตได้เป็นอย่างดี

วิทยากรกลุ่มการทำไร่นาสวนผสม เป็นผู้มีความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับการทำเกษตรแบบไร่นาสวนผสม โดยเกษตรกรได้ปลูกพืชที่เกื้อกูลกันอยู่ในพื้นที่ไร่นาหลายชนิด ทำให้มีรายได้และมีอาหารเลี้ยงครอบครัวตลอดปี วิทยากรได้ถ่ายทอดความรู้ด้วยการแนะนำให้นักเรียนรู้จักพืชต่างๆ ที่เหมาะสมกับดินในท้องถิ่น วิธีการปลูกพืชให้เกื้อกูลกัน การที่นักเรียนได้เห็นของจริงและได้ปฏิบัติจริง วิทยากรให้ความเห็นว่า ผู้เรียนจะมีความกระตือรือร้นมากขึ้น เกิดการเรียนรู้คิดเชื่อมโยงถึงอาชีพเกษตรกรรมที่ครอบครัวของผู้เรียนทำอยู่ ซึ่งจะทำให้ นำความรู้ไปปรับใช้ได้

กลุ่มที่ 9 การปลูกพืชสมุนไพร

ยาสมุนไพรเป็นยาที่ได้จากพืชชาติ สัตว์ และแร่ธาตุต่างๆ สังคมไทยมีความคุ้นเคยกับยาสมุนไพรมาแต่โบราณ บรรพบุรุษของเราได้ใช้เวลาในการทดลองใช้พืช สัตว์ และแร่ธาตุต่างๆ เพื่อรักษาโรคเป็นเวลานานนับพันปี จนเกิดการสั่งสมเป็นองค์ความรู้ เป็นภูมิปัญญาถ่ายทอดกันมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งแม้ว่าในปัจจุบันจะมียารักษาโรคที่เป็นสารสังเคราะห์มากมาย แต่สังคมชนบทยังคงมีการใช้ยาสมุนไพร เพื่อรักษาโรคเล็กๆ น้อยๆ กันอยู่ แต่ความรู้เรื่องยาสมุนไพรส่วนมากจะอยู่ในคนรุ่นก่อนๆ แต่เยาวชนคนรุ่นใหม่ส่วนมาก ไม่มีความรู้เรื่องยาสมุนไพรเลย

การถ่ายทอดความรู้เรื่องยาสมุนไพร การปลูกพืชสมุนไพรในโรงเรียน โดยให้นักเรียนได้ปฏิบัติ ตั้งแต่ขั้นตอนการปลูก การดูแลรักษา จนถึงการนำมารักษาโรคได้ ถือว่าเป็นสิ่งที่สมควรได้รับการสนับสนุนเป็นอย่างยิ่ง

วิทยากรที่ได้ไปถ่ายทอดความรู้ในโรงเรียนประถมศึกษาชั้นนี้ ส่วนหนึ่งมีอาชีพปลูกพืชสมุนไพรส่งโรงพยาบาลประจำอำเภอ และโรงพยาบาลอื่นๆ ที่สั่งเข้ามา และท้องถิ่นของวิทยากรเอง ก็เป็นแหล่งปลูกสมุนไพรที่มีชื่อเสียง ได้รับการสนับสนุนให้ผลิตภัณฑ์ยาสมุนไพร เป็นผลิตภัณฑ์เด่น ในโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ของรัฐบาล โดยวิทยากรได้รับเชิญให้มาเป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้ในโรงเรียนประถมศึกษา และวิทยากรได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนไว้ดังนี้

1. ความต้องการเกี่ยวกับการจัดเวลาในการสอน

นางสุภาวดี ชัยพินิจนรชาติ เห็นว่า เวลาควรเพิ่มให้อีก และจัดเวลาให้มีความต่อเนื่องกัน ส่วนนายปราณีต ชามกระโทก เห็นว่า เวลาที่จัดให้มีความเหมาะสมดีแล้ว และสามารถสอนได้ทุกวันเวลา ที่ทางโรงเรียนจัดให้ จึงไม่มีความต้องการเรื่องเวลา

2. ความต้องการการสนับสนุนด้านวัสดุอุปกรณ์

ส่วนใหญ่วิทยากรจะใช้วัสดุ อุปกรณ์ของวิทยากรเอง วิทยากรต้องการให้โรงเรียน ปรีกษาวิทยากรก่อนว่าต้องการอะไรเพิ่มเติม เช่น ตัวอย่างพืชสมุนไพร วัสดุ อุปกรณ์การปลูก ยา บำรุงรักษาสมุนไพร ผลิตภัณฑ์จากพืชสมุนไพร เป็นต้น เนื่องจากนางสุภาวดี ชัยพินิจนรชาติ เป็นผู้ปลูกสมุนไพรส่งโรงพยาบาลอยู่ วัสดุ อุปกรณ์ต่างๆ จะมีมากกว่าโรงเรียน ซึ่งสามารถนำมา ช่วยทางโรงเรียนได้ โดยไม่เป็นปัญหาแต่อย่างใด

3. ความต้องการในขั้นตอนของกระบวนการเรียนการสอน

วิทยากรเสนอแนะว่า ควรให้ความรู้พื้นฐานแก่ผู้เรียนก่อน โดยเฉพาะเกี่ยวกับยา สมุนไพร การปลูกดูแลรักษาพืชสมุนไพร และต้องการให้ครูกำกับนักเรียนให้มากกว่านี้ บอกให้นักเรียนตั้งใจเรียน เพื่อให้ได้ผลงานที่ดีออกมา

4. สาขาภูมิปัญญาท้องถิ่นที่วิทยากรท้องถิ่นต้องการให้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนในโรงเรียน

วิทยากรเห็นว่า ควรส่งเสริมการปลูกพืชสมุนไพร ต่อไปอีก แต่ส่งเสริมให้กว้างขึ้น นอกจากนี้วิทยากรต้องการให้สอนเกี่ยวกับการถนอมอาหาร โดยให้เหตุผลว่า ชาวไร่ ชาวสวน เวลาพืชผักเก็บผลิตผลออกมาพร้อมกัน บางอย่างถูกคัดเกรดส่งตลาดไม่ได้ ชาวไร่ชาวสวนก็จะ เอาทิ้ง วิทยากรเห็นว่าควรนำมาทำผักดอง หรือแปรรูปในรูปแบบอื่นก็ได้ ซึ่งในชุมชนมีการทำไร่ ผักกันมาก ส่วนนายปราณีต ชามกระโทก กล่าวว่า “ควรสอนเกี่ยวกับงานอาชีพต่างๆ จะสาขาใด ก็ได้ เพราะผู้เรียนจะเกิดแนวทางเลือกอาชีพในอนาคต”

5. ความต้องการหรือความคาดหวังที่จะให้เกิดในโรงเรียนเกี่ยวกับการใช้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเรียนการสอน

นางสุภาวดี ชัยพินิจนรชาติ ซึ่งมีอาชีพปลูกสมุนไพร สำหรับส่งโรงพยาบาล กล่าวว่า ในชุมชนที่อยู่นั้นมีผลิตภัณฑ์สมุนไพร เป็นผลิตภัณฑ์หลัก ตามโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ และค่อนข้างมีชื่อเสียง แต่กลับพบว่า คนในท้องถิ่นไม่ค่อยรู้เรื่องสมุนไพรเท่าไรนัก จะรู้เฉพาะกลุ่ม ซึ่งมีจำนวนน้อย หากได้ส่งเสริมกันจริงจัง โดยนำไปสอนในโรงเรียนด้วย จะเป็นหนทางหนึ่งที่จะช่วยเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับสมุนไพรให้กว้างขวางขึ้น

นายปราณีต ชามกระโทก แสดงความเห็นว่าเป็นโรงเรียนควรเชิญคนเฒ่า คนแก่ ที่มีความรู้ต่างๆ มาสอนในโรงเรียน เพื่อให้ให้นักเรียนเห็นความสำคัญของความรู้ที่มีในชุมชน เช่น ความรู้เกี่ยวกับการจักสานเครื่องมือหาปลาต่างๆ เป็นต้น นอกจากนี้วิทยากรยังคาดหวังให้นักเรียนนำความรู้ที่มี เป็นแนวทางในการแสวงหาความรู้เพิ่มเติม และนำไปใช้ประโยชน์ได้

จากข้อมูลที่วิทยากรนำมา สามารถสรุปได้ดังนี้ วิทยากรต้องการเพิ่มเวลาสอนขึ้นอีก และให้มีความต่อเนื่องกัน ส่วนด้านวัสดุอุปกรณ์พบว่าไม่เป็นปัญหาแต่อย่างใด วิทยากรได้นำสื่อวัสดุ อุปกรณ์ของวิทยากรมาช่วยอย่างเต็มที่ วิทยากรต้องการให้ครูช่วยว่ากล่าวตักเตือนนักเรียนให้ตั้งใจเรียน ส่วนภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ต้องการให้นำมาถ่ายทอดในโรงเรียนก็คือ เรื่องของยาสมุนไพร และการถนอมอาหาร วิทยากรคาดหวังว่าผู้เรียนจะนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้

ภาคอีสานเป็นภาคที่มีพื้นที่ขนาดใหญ่ ลักษณะภูมิประเทศแตกต่างกันหลายแบบ มีทั้งที่ราบลุ่มแม่น้ำ ที่ราบสูง ภูเขา ป่าเต็งรัง ป่าเบญจพรรณ ทำให้มีความหลากหลายของพันธุ์พืช และพืชสมุนไพร พืชสมุนไพร ชาวอีสานเรียกว่า “กกยา” ระบบการแพทย์ของชนเผ่าไทยลาวมีความแตกต่างกันจากวัฒนธรรมกลุ่มไทยภาคกลางอยู่มาก เพราะมีพัฒนาการที่แตกต่างกัน มีระบบนิเวศที่แตกต่างกัน จึงมีพืชสมุนไพรที่แตกต่างกันด้วย การแพทย์แผนไทยภาคกลางรับอิทธิพลมาจากการแพทย์อายุรเวทของอินเดีย แต่หมออีสานใช้สมุนไพรจากป่าโดยเฉพาะป่าเต็งรัง ป่าเต็งรังแม้จะมีพืชพรรณไม่มาก แต่คนอีสานสามารถนำมาเป็นยาได้เกือบทั้งสิ้น สะท้อนความสัมพันธ์ของคนอีสานกับระบบนิเวศนี้ในป่าเต็งรังได้เป็นอย่างดี

จังหวัดนครราชสีมาเป็นจังหวัดที่มีพื้นที่ขนาดใหญ่ มีความหลากหลายทางด้านภูมิศาสตร์ และระบบนิเวศ พืชสมุนไพรก็มีมากมายหลายชนิดตามไปด้วย ตัวอย่างสมุนไพรที่คนโคราชใช้มาก แต่ไม่ปรากฏชื่อในตำราไทยภาคกลาง เช่น หัวข้อนกระแต มีชื่อทางภาคกลางว่า

ละคอนโคก เป็นสมุนไพรที่ใช้มากในหมู่หมอยาพื้นบ้านอีสาน หรือมีการใช้น้ำแช่ได้เดือนเป็นยากระสายอย่างกว้างขวาง แต่ไม่พบการใช้กระสายยาตัวนี้ในการแพทย์แผนไทยภาคกลาง เป็นต้น

วิทยากรกลุ่มการปลูกพืชสมุนไพรส่วนหนึ่งมีอาชีพปลูกพืชสมุนไพรโดยตรง โดยจะปลูกเพื่อส่งให้โรงพยาบาล คือ นางสุภาวดี ชัยพินิจนรชาติ ซึ่งเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญเรื่องยาสมุนไพรและการปลูกพืชสมุนไพร ได้ถ่ายทอดความรู้แก่ผู้เรียนด้วยการให้ผู้เรียนได้รับความรู้เกี่ยวกับสรรพคุณยาสมุนไพรชนิดต่างๆ ยาสมุนไพรที่อยู่ใกล้ตัว หลักการปลูกพืชสมุนไพร และการดูแลรักษา ซึ่งวิทยากรได้สอนภาคปฏิบัติด้วย วิทยากรกล่าวว่า ผู้เรียนไม่ค่อยเรียนรู้เท่าที่ควร ถึงแม้ว่าในชุมชน คือ ตำบลวังหมี อำเภอปักธงชัย จังหวัดนครราชสีมา จะมีชื่อเสียงในเรื่องยาสมุนไพร แต่วิทยากรกล่าวว่า ความรู้เกี่ยวกับยาสมุนไพร ไม่ค่อยกว้างขวางเท่าไรนัก ส่วนนายปรานีต ชามกระโทก ก็ได้ถ่ายทอดความรู้ด้วยการให้ผู้เรียนได้เห็นพืชสมุนไพรของจริงหลายชนิด มีการบอกสรรพคุณทางยา ซึ่งผู้เรียนก็มีความสนใจเป็นอย่างดี

กลุ่มที่ 10 การปลูกพืชผักสวนครัว

สังคมไทยนิยมปลูกพืชผักสวนครัวไว้รับประทานเองที่บริเวณบ้านมาเป็นเวลานาน ผักสวนครัวหลายชนิดมีคุณสมบัติเป็นทั้งยาสมุนไพร สำหรับใช้รักษาโรค และเป็นเครื่องเทศสำหรับปรุงอาหารให้มีรสชาติอร่อยอีกด้วย ชาวบ้านตามชนบทในแต่ละภูมิภาคของไทย รู้จักใช้พืชผักสวนครัวแต่ละชนิด มาปรุงอาหารให้มีรสชาติแตกต่างกันไป การเลือกปลูกพืชผักสวนครัวแต่ละชนิดให้เหมาะสมตามฤดูกาล ก็ย่อมที่จะทำให้ได้ผักที่มีคุณภาพ สามารถเก็บรับประทานได้ตลอดปี และอาจจะนำไปขายเป็นรายได้จุนเจือครอบครัวอีกด้วย

การปลูกพืชผักสวนครัวในโรงเรียนประถมศึกษา เป็นกิจกรรมที่นิยมปฏิบัติมาก โดยเฉพาะในการเรียนการสอนในกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ และผู้เรียนมีความสนใจ ตื่นเต้นที่ได้เป็นเจ้าของแปลงผัก วิทยากรกลุ่มปลูกพืชผักสวนครัว ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนดังนี้

1. ความต้องการเกี่ยวกับการจัดเวลาในการสอน

วิทยากรท้องถิ่นส่วนใหญ่ต้องการให้เพิ่มเวลาสอน และสอนในภาคบ่าย เพราะเป็นกิจกรรมที่ต้องปฏิบัติ เมื่อผู้เรียนทำงานเสร็จจะได้พักผ่อนเลย หรือสามารถสอนเพิ่มเติม หลังเวลาโรงเรียนเลิกได้เลย

2. ความต้องการการสนับสนุนด้านวัสดุอุปกรณ์

วิทยากรกลุ่มปลูกพืชผักสวนครัว เห็นว่า โรงเรียนควรเตรียม วัสดุ อุปกรณ์ให้พร้อม บางอย่างชำรุดควรที่จะซ่อมแซมก่อน ไม่ควรให้วิทยากรต้องเสียเวลาในการซ่อมแซมอุปกรณ์เอง ซึ่งอุปกรณ์มักจะชำรุดและมีจำนวนน้อย ได้แก่ จอบ เสียม อุปกรณ์รดน้ำ เป็นต้น วิทยากรต้องการงบประมาณสำหรับซื้อเมล็ดพันธุ์ผักชนิดต่างๆ รวมทั้งปุ๋ยชีวภาพด้วย

3. ความต้องการในขั้นตอนของกระบวนการเรียนการสอน

วิทยากรส่วนใหญ่ต้องการให้ครูคอยกำกับนักเรียน ควบคุมนักเรียน ต้องการให้ครูเป็นที่เลี้ยง คอยอำนวยความสะดวกต่างๆ ในขณะที่สอน ด้วย วิทยากรได้มองว่า นักเรียนไม่ค่อยสนใจเท่าที่ควร อาจจะเป็นเพราะความคุ้นเคยกับวิทยากร จึงไม่ค่อยเกรงใจ โดยเฉพาะเวลาที่ครูไม่อยู่ ส่วนนางละม่อม ทองดี เห็นว่าโรงเรียนได้จัดอุปกรณ์ต่างๆ พร้อมอยู่แล้ว ไม่ต้องการอะไรเพิ่มอีก

4. สาขาภูมิปัญญาท้องถิ่นที่วิทยากรท้องถิ่นต้องการให้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนในโรงเรียน

วิทยากรท้องถิ่นกลุ่มการปลูกพืชผักสวนครัวต้องการให้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนในเรื่องเกี่ยวกับ ศาสนา เพื่อเป็นการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมแก่ผู้เรียน เกี่ยวกับการเกษตร การปลูกพืชสมุนไพร เกี่ยวกับงานช่างประเภทต่างๆ เพื่อส่งเสริมให้เป็นอาชีพในอนาคต นอกจากนี้ นางประเทือง ดวงกลาง ผู้มีความสามารถทางด้านการเล่นเพลงโคราช ต้องการให้มีการสอนการเล่นพื้นบ้านประเภทต่างๆ เพื่อเป็นการอนุรักษ์ศิลปการแสดงพื้นบ้านอีกด้วย

5. ความต้องการหรือความคาดหวังที่จะให้เกิดในโรงเรียนเกี่ยวกับการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเรียนการสอน

นางละม่อม ทองดี กล่าวว่า “เกี่ยวกับการเรียน อยากให้โรงเรียนจัดวางกฎระเบียบให้นักเรียนปฏิบัติให้ดีกว่านี้ เนื่องจากนักเรียนมักจะขาดระเบียบ ชอบเล่นมากกว่า” ส่วนความต้องการอื่นๆที่วิทยากรต้องการ ได้แก่ ต้องการให้ผู้เรียนได้นำความรู้ไปใช้ปฏิบัติได้จริง สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ต้องการให้มีวิทยากรที่มีความรู้ความสามารถมาหมุนเวียนกันสอนในโรงเรียน และควรส่งเสริมการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในสาขาอื่นๆ ต่อไปด้วย

จากข้อมูลข้างต้น สรุปได้ว่า การสอนปลูกพืชผักสวนครัวนั้น วิทยากรต้องการเพิ่มเวลาในการสอน ต้องการสนับสนุนด้านวัสดุอุปกรณ์ เช่น พันธุ์ผักชนิดต่างๆ ในระหว่างสอนต้องการให้ครูคอยควบคุมนักเรียน วิทยากรกลุ่มปลูกพืชผักสวนครัวต้องการให้มีการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับศาสนา ประเพณีและวัฒนธรรม มีความต้องการให้โรงเรียนส่งเสริมการเรียนการสอนภูมิปัญญาท้องถิ่นต่อไป

ครอบครัวในชนบทในภาคอีสานทุกครอบครัวมักจะปลูกพืชผักสวนครัวไว้รับประทานกันในครัวเป็นเรื่องปกติอยู่แล้ว พืชผักบางชนิดหากินได้ในทุกภูมิภาค แต่บางชนิดหากินได้เฉพาะภูมิภาคเท่านั้น ชาวอีสานมีวัฒนธรรมการกินค่อนข้างจะแตกต่างไปจากคนในภูมิภาคอื่น โดยจะมีความสามารถในการเลือกสรรพืชผักในธรรมชาติหลายชนิดมารับประทาน ทั้งนี้อาจจะเนื่องมาจากสภาพธรรมชาติที่ต่างไปจากภาคอื่น พื้นที่ส่วนใหญ่ค่อนข้างแห้งแล้ง มีป่าเบญจพรรณเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งไม่ค่อยอุดมสมบูรณ์นัก ทำให้ชาวอีสานต้องดิ้นรน ต่อสู้เพื่ออยู่ร่วมกัน อาศัยทรัพยากรธรรมชาติเพื่อการดำรงชีวิตตลอดมา ความรู้เกี่ยวกับพืชผักต่างๆ ได้รับการถ่ายทอดอย่างไม่เป็นทางการ จากรุ่นปู่ย่าตายาย

พืชผักในโคราชมีอยู่มากมาย บางชนิดมีอยู่ทุกฤดูกาล และบางชนิดมีในบางฤดู แต่อาจกล่าวได้ว่า ชาวโคราชไม่เคยขาดผักในการบริโภคเลย จะพบว่าในสำหรับอาหารทุกครัวเรือนจะต้องมีผักอย่างใดอย่างหนึ่งอยู่เสมอ หากตกอยู่ในช่วงฤดูกาลที่มีผักชุกชุม เช่น ในฤดูฝน สำหรับอาหารจะมีผักมากชนิดขึ้น พืชผักเหล่านี้อาจใช้บริโภคสดๆ หรือต้ม หรือลวกก่อน ผักบางชนิดใช้ยอดรับประทาน บางชนิดรับประทานทั้งต้น และบางชนิดก็รับประทานเฉพาะใบ หรือส่วนใดส่วนหนึ่งของผัก ตัวอย่างพืชผักในโคราช ได้แก่ ใบเพกา หรือผลเพกา รับประทานกับลาบ ยอดมะตูม ใช้จิ้มสด ผักกุ่มใช้ดองเป็นผักจิ้ม ยอดแคและดอกแคใช้ลวกสำหรับทำผักจิ้ม นอกจากนี้ก็จะเป็นพืชผักที่ปลูกแบบสวนครัวและสวนผักทั่วไป เช่น พริก มะเขือ ผักบุ้ง ช่าและตะไคร้ เป็นต้น ความรู้เกี่ยวกับพืชผักสวนครัว ได้มีการสืบทอดกันมาอย่างไม่เป็นทางการ วิทยากรท้องถิ่นเป็นอีกกลุ่มหนึ่งที่ได้รับรู้ความรู้นี้

วิทยากรได้ถ่ายทอดความรู้ด้วยการให้ผู้เรียนทุกคนได้ปฏิบัติจริง รู้จักพืชผักสวนครัวแต่ละชนิด ฤดูกาลปลูก การดูแลรักษา คุณสมบัติทางยา ที่พืชผักสวนครัวบางชนิดมี นายกิตติศักดิ์ กองเกิด กล่าวว่า "ผู้เรียนส่วนใหญ่รู้จักพืชผักสวนครัวแต่ละชนิดเป็นอย่างดี แต่ไม่เคยปลูกและไม่รู้วิธีการบำรุงรักษาที่ถูกต้อง เมื่อบอกเกี่ยวกับสรรพคุณทางยาของผักสวนครัวบางชนิดนักเรียนจะมีความสนใจเพิ่มขึ้น"

กลุ่มที่ 11 การขยายพันธุ์พืช

การประกอบอาชีพเกษตรกรรมในปัจจุบัน มีการพัฒนาในหลายๆ ด้าน ทั้งในเรื่องการ จัดสรรพื้นที่ การบำรุงรักษา การจัดเก็บรักษาพันธุ์ การคัดเลือกพันธุ์ ตลอดจนถึงการขยายพันธุ์พืช โดยเฉพาะการขยายพันธุ์พืชนั้น มีหลายวิธี ทั้งวิธีแบบดั้งเดิม และวิธีที่ทันสมัย เช่น การเพาะ เนื้อเยื่อเป็นต้น แต่วิทยากรที่มาถ่ายทอดในโรงเรียน เป็นผู้มีความชำนาญในการขยายพันธุ์พืช แบบดั้งเดิม ได้แก่ การตอนกิ่ง และการปักชำ ซึ่งได้ถ่ายทอดความรู้ให้แก่นักเรียนระดับ ประถมศึกษา และได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการในการจัดการเรียนการสอนดังนี้

1. ความต้องการเกี่ยวกับการจัดเวลาในการสอน

วิทยากรท้องถิ่นเห็นว่า เวลาที่โรงเรียนจัดให้นั้นมีความเหมาะสมดี โดยโรงเรียนได้จัด ให้ในภาคบ่าย เนื่องจากจะต้องมีการออกภาคสนาม ไปศึกษาในพื้นที่จริงด้วย

2. ความต้องการการสนับสนุนด้านวัสดุอุปกรณ์

วิทยากรต้องการวัสดุ อุปกรณ์เพิ่มเติม เพื่อให้เพียงพอกับจำนวนนักเรียน ซึ่งได้แก่ มีด เปลือกมะพร้าว เชือกพลาสติก จอบ เสียม น้ำยาเร่งราก และต้นพืชสำหรับการขยายพันธุ์ วิทยากรท้องถิ่นเองก็มีเครื่องมือทางการเกษตรบางชนิดเท่านั้น เมื่อนำนักเรียนไปเรียนที่บ้าน อุปกรณ์จะต้องเพิ่มและครูจะต้องนำอุปกรณ์ไปด้วย

3. ความต้องการในขั้นตอนของกระบวนการเรียนการสอน

พบว่าวิทยากรไม่ต้องการอะไร เนื่องจากวิทยากรสามารถควบคุมผู้เรียนได้ มีกิจกรรม ให้ปฏิบัติ และพบว่าผู้เรียนมีความสนุกสนานในการเรียนดี

4. สาขาภูมิปัญญาท้องถิ่นที่วิทยากรท้องถิ่นต้องการให้จัดกิจกรรมการเรียน การสอนในโรงเรียน

วิทยากรต้องการให้สอนในสาขาที่เกี่ยวกับการเกษตร เพราะเป็นวิชาที่เข้าใจใน ชีวิตประจำวัน ผู้เรียนสามารถนำความรู้เพิ่มรายได้ให้แก่ตนเองและครอบครัวได้ วิทยากรกล่าว ว่า การขยายพันธุ์พืช เช่น การตอนกิ่งไม้ผล การปักชำไม้ดอกไม้ประดับ หากทำไว้จำนวนมาก อาจจะเป็นการสร้างรายได้แก่ครอบครัวได้ เพราะตลาดมีความต้องการสูง

5. ความต้องการหรือความคาดหวังที่จะให้เกิดในโรงเรียนเกี่ยวกับการใช้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเรียนการสอน

วิทยากรคาดหวังที่จะให้นักเรียนนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้จริง สามารถช่วยเหลือครอบครัวได้ อยากให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียนเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น และให้ผู้เรียนนำความรู้ไปปรับปรุงพัฒนาอาชีพของตนในอนาคต เกิดความคิดเกี่ยวกับการเลือกประกอบอาชีพ

จากข้อมูลจะพบว่าวิทยากรได้จัดการเรียนการสอนได้อย่างราบรื่น เนื่องจากเวลาที่โรงเรียนจัดให้มีความเหมาะสมดี แต่อุปกรณ์ควรเพิ่มเติมให้บ้าง ในระหว่างการเรียนการสอน วิทยากรไม่ต้องการสิ่งใดเพิ่มเติมอีก เพราะสามารถควบคุมกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นไปด้วยความเรียบร้อย วิทยากรต้องการให้โรงเรียนจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภูมิปัญญาท้องถิ่นในสาขาที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร

ชาวโคราชซึ่งส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม มีการปลูกพืชนานาชนิด อาชีพหลักและอาชีพเสริม โดยได้กระทำสืบทอดต่อกันมาจากบรรพบุรุษ ไม่นิยมเปลี่ยนอาชีพมากนัก การที่คนรุ่นหลังสามารถสืบทอดอาชีพของคนรุ่นก่อนๆ ได้นั้น สิ่งหนึ่งก็คือ การธำรงรักษาภูมิปัญญาดั้งเดิมที่ได้รับการสืบทอดมา เกี่ยวกับการปลูกพืชชนิดต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับการคัดเลือกพันธุ์พืช การขยายพันธุ์พืช โดยเฉพาะการขยายพันธุ์พืชนั้น ความรู้เกี่ยวกับการคัดเลือกพันธุ์ที่จะนำมาขยายเป็นสิ่งจำเป็น และคนรุ่นก่อนซึ่งผ่านการลองผิดลองถูกมานาน ได้ถ่ายทอดมาสู่คนรุ่นปัจจุบัน ซึ่งเกษตรกรจะมีความรู้เกี่ยวกับพืชแต่ละชนิดที่เหมาะสมในแต่ละพื้นที่ พืชชนิดไหนที่ต้านทานโรค เป็นต้น เช่น พันธุ์ข้าว ชาวนารู้จักเลือกพันธุ์ข้าวที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ โดยพื้นที่ลุ่มกับพื้นที่ดอนจะใช้พันธุ์ข้าวที่ต่างกัน เนื่องจากจังหวัดนครราชสีมา มีสภาพภูมิศาสตร์ที่แตกต่างกันมาก ส่วนพื้นที่ที่มีการปลูกผลไม้ การขยายพันธุ์พืชยังมีความสำคัญจำเป็น ซึ่งเกษตรกรได้นำความรู้สมัยใหม่ประสานกับความชำนาญทางการเกษตรแบบดั้งเดิม มาช่วยเพิ่มผลผลิต เพิ่มรายได้ ช่วยเสริมสร้างเศรษฐกิจของท้องถิ่นให้เข้มแข็งต่อไป

วิทยากรซึ่งเป็นเกษตรกรอีกผู้หนึ่งที่ได้รับเอาความรู้ที่สั่งสมมาจากบรรพบุรุษมาปรับปรุงอาชีพของตนจนเป็นที่ยอมรับและได้รับเชิญให้มาถ่ายทอดความรู้ แก่ผู้เรียนในปัจจุบัน วิทยากรได้สาคติการตอกรัง การปักชำให้แก่ผู้เรียนได้อย่างน่าสนใจ โดยวิทยากรให้ข้อมูลว่า ผู้เรียนจะชอบปฏิบัติงานมาก สนใจที่จะเรียนรู้สิ่งที่วิทยากรให้ สามารถรับรู้สิ่งที่สอนไปได้ วิทยากรกล่าวว่า วิธีสอนที่ได้ผลที่สุดคือ การสอนแบบสาธิต พร้อมกับการอธิบาย จากนั้นจึงให้นักเรียนแต่ละคนลองปฏิบัติและแบ่งกลุ่มปฏิบัติงาน

กลุ่มที่ 12 การถนอมอาหาร

การถนอมอาหารพื้นบ้านของชาวชนบทนั้น ถือได้ว่าเป็นภูมิปัญญาที่สืบทอดมายาวนาน เป็นวิถีชีวิตความเป็นอยู่คู่กับสังคมชนบทมาตั้งแต่อดีต ซึ่งวิธีการถนอมอาหารนั้นมีหลายวิธีด้วยกัน ได้แก่ การหมัก การดอง การเชื่อม การทำให้แห้ง เป็นต้น ชาวอีสานมีการถนอมอาหารให้สามารถรับประทานได้นานไม่แพ้คนในภูมิภาคอื่นของไทย โดยเฉพาะ การทำปลาร้า ซึ่งทำให้สามารถเก็บไว้รับประทานได้นานเป็นปีๆ เลยทีเดียว

วิทยากรกลุ่มการถนอมอาหารนี้ ถือได้ว่ามีความเชี่ยวชาญในการทำอาหารพื้นบ้าน การถนอมอาหารที่มีฝีมือเป็นที่ยอมรับ โดยวิทยากรได้สอนเกี่ยวกับการทำปลาร้า การทำไข่เค็ม การและการทำผักกาดดอง ซึ่งวิทยากรได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนดังนี้

1. ความต้องการเกี่ยวกับการจัดเวลาในการสอน

วิทยากรกลุ่มการถนอมอาหารมีความต้องการช่วงเวลาในการสอนต่างกัน โดยนางสุนีย์ เมื่อนอก ต้องการต้องการสอนในภาคเช้า เวลาประมาณ 09.00 น. เพราะว่ายังไม่ไปทำธุระที่อื่น ส่วนนางบัวลี พलयงนอกต้องการสอนในภาคบ่าย โดยจัดเวลาในการสอน 3 ชั่วโมง ติดต่อกัน

2. ความต้องการการสนับสนุนด้านวัสดุอุปกรณ์

ในการสนับสนุนด้านวัสดุอุปกรณ์ พบว่าวิทยากรต้องการวัสดุอุปกรณ์เพิ่มเติม เพื่อให้ นักเรียนได้ใช้อุปกรณ์อย่างทั่วถึง ในการสอนการถนอมอาหารนี้ วิทยากรได้สอนเรื่อง การทำปลาร้า การทำไข่เค็ม การหมักเนื้อ การทำผักกาดดอง ซึ่งในแต่ละสัปดาห์ก็จะสอนเนื้อหาแตกต่างกัน และวัสดุ อุปกรณ์ที่วิทยากรต้องการได้แก่ ไข่ เกลือ สำหรับทำไข่เค็ม เนื้อสำหรับทำเนื้อหมัก ผักกาด เกลือ น้ำข้าวขาว สำหรับทำผักกาดดอง ปลา ร้าขาว สำหรับทำปลาร้า นอกจากนี้ วิทยากรต้องการภาชนะบรรจุด้วย ได้แก่ ไห หม้อ กาละมัง เป็นต้น

วัสดุอุปกรณ์บางส่วนพบว่า วิทยากรได้นำมาช่วยทางโรงเรียนด้วย แต่ก็ยังต้องการเพิ่มเติม โดยนางสุนีย์ เมื่อนอก กล่าวว่า “อยากให้นักเรียนนำอุปกรณ์ติดตัวไปด้วย คนละชิ้นสองชิ้น จะทำให้ทุกคนได้ใช้อุปกรณ์ครบทุกชิ้น”

3. ความต้องการในขั้นตอนของกระบวนการเรียนการสอน

วิทยากรต้องการให้ครูมาดูแลอำนวยความสะดวกต่างๆ นางบัวลิ พलयานอก กล่าว ว่า "ต้องการให้ครูมาช่วยควบคุมเด็กนักเรียน เพราะนักเรียนจะเกรงใจครูมากกว่าวิทยากร" นอกจากนี้วิทยากรยังต้องการให้คณะครู รวมทั้งผู้บริหาร มาช่วยดูแลบ้าง ไม่ใช่ให้เฉพาะครูประจำ วิชาเพียงเท่านั้น

4. สาขาภูมิปัญญาท้องถิ่นที่วิทยากรท้องถิ่นต้องการให้จัดกิจกรรมการเรียน การสอนในโรงเรียน

วิทยากรต้องการให้สอนเกี่ยวกับ งานเกษตร งานวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น งาน หัตถกรรมพื้นบ้าน ได้แก่ การทอเสื่อ การสานแห การสานสวิง และการสานตะกร้า เป็นต้น

5. ความต้องการหรือความคาดหวังที่จะให้เกิดในโรงเรียนเกี่ยวกับการใช้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเรียนการสอน

วิทยากรท้องถิ่นต้องการให้ผู้เรียนมีความรู้ สามารถนำความรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น ไปใช้แก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน นำความรู้ไปประกอบอาชีพได้ เห็นคุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่น และเกิดความรัก ความหวงแหนในภูมิปัญญาของตน นางบัวลิ พलयานอก กล่าวว่า ต้องการให้ โรงเรียนจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นตลอดไป

จากข้อมูลข้างต้นสรุปได้ว่าวิทยากรกลุ่มการถนอมอาหารนี้มีความต้องการที่แตกต่าง กันไป ทั้งในเรื่องของเวลาในการสอนและวัสดุอุปกรณ์ โดยวัสดุอุปกรณ์นั้นมีความต้องการตาม เนื้อหาที่ตนเองสอน แต่วิทยากรก็ยังคงต้องการให้โรงเรียนเสริมเรื่องวัสดุอุปกรณ์เหมือนกัน ใน ระหว่างการเรียนการสอนวิทยากรต้องการให้ครูช่วยควบคุมนักเรียน โดยพบว่านักเรียนจะมีความ เกรงใจครูมากกว่าวิทยากร สิ่งที่วิทยากรต้องการให้มาถ่ายทอดในโรงเรียนอีกได้แก่ เนื้อหา เกี่ยวกับการเกษตร และการจักสาน และวิทยากรคาดหวังที่จะให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของภูมิปัญญา ท้องถิ่น นำความรู้ที่ได้รับไปประกอบอาชีพได้

ชาวโคราชรู้จักการถนอมอาหารเหมือนกับคนในท้องถิ่นอื่นๆ การถนอมอาหารที่นิยมทำ ได้แก่ การทำให้แห้ง เช่น รม ย่าง การหมัก ได้แก่ การทำปลาร้า การดอง ได้แก่ การทำผักดอง เป็น ต้น เนื่องจากท้องถิ่นโคราชซึ่งเป็นที่ราบสูง หลายพื้นที่ที่มีความแห้งแล้งทำให้มีการขุดบ่อขุดอ่าง เก็บน้ำมาก กระจายอยู่ทั่วจังหวัด ชาวบ้านในโคราชบางส่วน ได้ออกจับปลา ตามแหล่งน้ำ ดังกล่าว เมื่อได้มากก็จะทำการย่างไฟไว้ทำปลาแห้ง และหมักทำปลาร้าไว้กิน โดยการทำปลาร้านี้

กลุ่มที่มีความชำนาญมากที่สุดในโคราช คือ กลุ่มไทย-ลาว แต่พบว่ามีความนิยมรับประทานปลา ร้าในกลุ่มคนไทยโคราชทั่วไปด้วย การถนอมอาหารของโคราชเป็นภูมิปัญญาที่ได้รับการถ่ายทอด มา มีลักษณะคล้ายกับคนในภาคอื่น แต่จะแตกต่างกันในรายละเอียดบางอย่าง เช่น การทำ ผักเสี้ยนดอง ชาวโคราชจะใส่น้ำมะพร้าว หั่นมะเขือ หั่นกระชายเป็นแผ่นบางๆ ใส่ลงไปด้วย ซึ่ง แตกต่างจากกลุ่มไทย-ลาวที่ไม่ใส่น้ำมะพร้าว มะเขือและกระชายเลย

การถนอมอาหารถือเป็นภูมิปัญญาของกลุ่มชนในแต่ละท้องถิ่น อาจจะมี ความแตกต่างกันหรือคล้ายคลึงกันในรายละเอียด วิทยาการที่มาถ่ายทอดเป็นผู้มีความชำนาญในการ ถนอมอาหารแต่ละชนิด ได้รับการยอมรับจากคนในชุมชน ลักษณะการถ่ายทอดความรู้แก่ผู้เรียน นั้น เป็นลักษณะการสาธิตให้ผู้เรียนสังเกต ซึ่งเป็นลักษณะการถ่ายทอดความรู้แบบไม่เป็นลายลักษณ์อักษร ซึ่งถือว่าเป็นลักษณะส่วนใหญ่ของการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น วิทยาการแสดง ความคิดเห็นว่า ปกตินักเรียนจะเคยเห็นผู้ปกครองทำที่บ้านอยู่แล้ว แต่ไม่เคยสังเกตรายละเอียด ถ้าได้รับคำแนะนำก็จะสามารถทำได้เลย วิทยากรกล่าวว่า ผู้เรียนจะรับความรู้ได้เร็ว หลายคน สามารถทำได้อย่างคล่องแคล่ว และอาจจะนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้เลย

กลุ่มที่ 13 การแกะสลักไม้

งานแกะสลักถือได้ว่าเป็นศิลปหัตถกรรมท้องถิ่นที่อยู่คู่กับสังคมไทยมานาน ช่าง ผู้เชี่ยวชาญได้สร้างสรรค์ผลงานที่แตกต่างกันในแต่ละภูมิภาคและแตกต่างกันในแต่ละยุคสมัย งานแกะสลักในปัจจุบันจะมีลักษณะเป็นการประยุกต์ให้เข้ากับยุคสมัย จะมีการสร้างงานใน ลักษณะเชิงพาณิชย์มากกว่าเพื่อเป็นงานศิลปะไว้ชื่นชม

วิทยาการที่มาถ่ายทอดความรู้ในโรงเรียนเกี่ยวกับการแกะสลักนี้ เป็นผู้มีความสามารถใน หลายแขนง ทั้งด้านการแกะสลัก และการปั้น วิทยาการได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการในการจัด กิจกรรมการเรียนการสอนในโรงเรียนไว้ดังนี้

1. ความต้องการเกี่ยวกับการจัดเวลาในการสอน

เกี่ยวกับการจัดเวลาในการสอน วิทยาการมีความต้องการแตกต่างกัน โดยนายสมวย ชายขุนทด สามารถสอนได้ทุกเวลา ตามที่โรงเรียนจะจัดให้ และระยะเวลาที่ไม่มีปัญหา มีความ เหมาะสมกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนดี ส่วนนายบุญเลิศ สุขสร้อย มีความต้องการเวลา เพิ่ม

2. ความต้องการการสนับสนุนด้านวัสดุอุปกรณ์

วิทยาการต้องการให้โรงเรียนสนับสนุนด้านวัสดุอุปกรณ์ การแกะสลัก ได้แก่ มีดแกะสลักขนาดต่างๆ สี ไม้ที่ จะพอกาได้ ต่อไม้ไผ่ เป็นต้น วิทยาการต้องการให้โรงเรียนจัดเตรียมวัสดุให้ครบตามจำนวนนักเรียน

3. ความต้องการในขั้นตอนของกระบวนการเรียนการสอน

วิทยาการต้องการคำแนะนำเกี่ยวกับการสอนบ้าง แต่วิทยาการต้องการให้เตรียมวัสดุอุปกรณ์ให้มากที่สุด ส่วนด้านอื่นๆ นั้นพบว่าไม่มีปัญหา

4. สาขาภูมิปัญญาท้องถิ่นที่วิทยาการท้องถิ่นต้องการให้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนในโรงเรียน

นายบุญเลิศ ลุขสร้อย ต้องการให้สอนวิชาเกี่ยวกับการจักสาน เพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน นอกจากนั้น ยังต้องการให้สอนเกี่ยวกับดนตรีพื้นเมืองอีสาน คือ โปงลาง พิณ แคน การตีกลองยาว เพราะเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น สามารถช่วยงานในชุมชนได้ ส่วนนายสมวย ชายขุนทดต้องการให้สอนเกี่ยวกับศิลปหัตถกรรม ประติมากรรมพื้นบ้าน เนื่องจากนายสมวย ชายขุนทด มีความสามารถทางด้านศิลปหัตถกรรมท้องถิ่น งานประติมากรรมพื้นบ้าน เกี่ยวกับการปั้น การแกะสลักอยู่แล้ว โดยให้เหตุผลว่า เป็นสิ่งที่ขาดการสืบทอด หาดูและหาคนที่ทำเป็นยาก

5. ความต้องการหรือความคาดหวังที่จะให้เกิดในโรงเรียนเกี่ยวกับการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเรียนการสอน

วิทยาการต้องการให้เด็ก เยาวชนในชนบท มีความรู้เกี่ยวกับศิลปหัตถกรรมท้องถิ่น งานประติมากรรมท้องถิ่น มีความสนใจที่จะเรียนรู้ ไม่ใช่เรียนแต่หนังสือเพียงอย่างเดียว แล้วทำงานอื่นๆ ไม่เป็น วิทยาการต้องการให้นักเรียนปฏิบัติได้ สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

จากข้อมูลสรุปได้ว่า วิทยาการท้องถิ่นกลุ่มแกะสลักไม้มีความต้องการที่แตกต่างกันพอสมควร ตั้งแต่เรื่องเวลาในการจัดการเรียนการสอน ส่วนวัสดุอุปกรณ์มีความต้องการเหมือนกัน คือต้องการให้โรงเรียนจัดเตรียมสื่อวัสดุอุปกรณ์ไว้ให้ วิทยาการต้องการให้ครูแนะนำเกี่ยวกับการสอน วิทยาการต้องการให้จัดกิจกรรมการสอนเกี่ยวกับการจักสาน ดนตรีพื้นเมือง และงานประติมากรรมท้องถิ่น และวิทยาการต้องการให้นักเรียนนำความรู้ไปปฏิบัติได้ในชีวิตประจำวัน

การแกะสลักไม้เป็นงานหัตถกรรมอันเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมาแต่ครั้งโบราณกาลาน นับตั้งแต่กรุงสุโขทัยเป็นราชธานี ซึ่งหลักฐานจากซากอาคารโบราณสถาน วัดวาอารามที่สร้างขึ้นในสมัยนั้นเป็นสิ่งยืนยันได้ (วิจิต สุวรรณปรีชา, 2531) ชาวโคราชมีความรู้ความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับการแกะสลักไม้ไม้แพ้นคนในภูมิภาคอื่นของไทย โดยสังเกตได้จากการแกะสลักส่วนประกอบของสิ่งก่อสร้างต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นบ้านหรือวัดวาอาราม หรือสิ่งของเครื่องใช้ เช่น การแกะประตุน้ำต่างโบสถ์ การแกะสลักหัวบันไดบ้าน การแกะสลักด้ามกระบวย การแกะสลักเครื่องดนตรี เช่น หัวพญานาคของคอกพิน เป็นต้น ความรู้เหล่านี้ได้รับการถ่ายทอดมาจากคนในอดีต และยังคงได้รับการสืบทอดเรียนรู้ในปัจจุบัน

วิทยากรที่มาถ่ายทอดความรู้ เป็นอีกส่วนหนึ่งที่ได้รับการถ่ายทอดความรู้ดังกล่าวมาจากบรรพบุรุษและยังคงนำความรู้ความเชี่ยวชาญนั้นมาใช้อยู่ในปัจจุบัน วิทยากรได้สอนการแกะสลักดอกไม้ไม้เป็นของที่ระลึก และการแกะสลักทำลวดลายบานประตุน้ำต่าง โดยวิทยากรที่มาถ่ายทอดความรู้จะมีความเชี่ยวชาญมาก โดยเฉพาะนายสมวย ชายขุนทด นอกจากจะมีความสามารถในการแกะสลักไม้แล้ว ยังมีความสามารถในการปั้นกระดาษที่ผสมกาวให้เป็นรูปทรงต่างๆ จำหน่ายเป็นรายได้ให้กับครอบครัวอีกด้วย วิทยากรมีวิธีการถ่ายทอดความรู้แบบสาธิตให้ดู ซึ่งวิทยากรกล่าวว่า ผู้เรียนจะชอบให้ทำให้ออกก่อน และจะพยายามลอกเลียนแบบ เกิดการเรียนรู้มีความสนุกสนานกับการเรียนมาก

กลุ่มที่ 14 การทอเสื่อกก

การทอเสื่อเป็นงานศิลปหัตถกรรมที่บรรพชนไทยทำขึ้นตามสภาพแวดล้อม ชนบประเพณี และวัฒนธรรม เกิดจากความคิดสร้างสรรค์และภูมิปัญญาของคนไทย สะท้อนให้เห็นวัฒนธรรมหรือวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนไทยจากอดีตสืบมาจนปัจจุบัน นอกจากนี้ยังสะท้อนให้เห็นภูมิปัญญาของชาวบ้านได้หลายอย่าง เช่น สะท้อนให้เห็นความชาญฉลาดในการเลือกสรรวัตถุดิบที่จะนำมาใช้ทอเสื่อ ชาวบ้านจะมีความรู้เกี่ยวกับคุณสมบัติของวัตถุดิบแต่ละชนิดเป็นอย่างดี เช่น การนำต้นกก มาทอเป็นเสื่อกก หรือการทอเสื่อด้วยไหล เป็นต้น เหล่านี้ล้วนเป็นภูมิปัญญาพื้นบ้านที่ชาวบ้านเรียนรู้จากการสังเกตและทดลองสืบทอดกันมาแต่บรรพบุรุษ จนทำให้เสื่อ แต่ละชนิดมีรูปแบบและลวดลายที่สมบูรณ์เป็นเอกลักษณ์ของตัวเอง

การทอเสื้อกัก ถ้าหากได้มีการส่งเสริมให้มีการเรียนการสอนในโรงเรียนอย่างจริงจัง ก็จะทำให้ผู้เรียนนำไปเป็นอาชีพเสริมได้ในอนาคต เนื่องจากในท้องถิ่นมีวัสดุ คือ ต้นกก เกิดขึ้นอย่างเหลือเฟือ ซึ่งก็จะเป็นการสร้างงานต่อไปในอนาคต

วิทยากรกลุ่มการทอเสื้อกัก ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนดังนี้

1. ความต้องการเกี่ยวกับการจัดเวลาในการสอน

วิทยากรในกลุ่มการทอเสื้อกัก ส่วนใหญ่เห็นว่าควรเพิ่มเวลาสอน โดยเฉพาะนางจำเนียร ธรรมพสาร ต้องการสอนทุกวัน วันละ 2 ชั่วโมง วันอาทิตย์สอนครึ่งวัน ส่วนนางวงเดือน ตีมะการ เห็นว่าเวลามีความเหมาะสมดีแล้ว แต่ถ้าจะจัดตารางสอนควรจะปรึกษาวิทยากรก่อน เพราะต้องประกอบอาชีพ ต้องเฝ้าร้านทุกวัน

2. ความต้องการการสนับสนุนด้านวัสดุอุปกรณ์

ส่วนใหญ่วิทยากรท้องถิ่นต้องการเพิ่มวัสดุอุปกรณ์ เพื่อให้เพียงพอกับจำนวนนักเรียน วัสดุที่ต้องการได้แก่ เครื่องทอเสื้อ ต้นกก เข็ม โดยวิทยากรเสนอแนะว่า โรงเรียนสามารถยืมเครื่องทอเสื้อมาจากชาวบ้านได้ ส่วนนางสมเพศ ภูกลับ เห็นว่า โรงเรียนได้จัดวัสดุอุปกรณ์ครบเพียงพอกับจำนวนที่ต้องการแล้ว

3. ความต้องการในขั้นตอนของกระบวนการเรียนการสอน

วิทยากรทั้งหมดต้องการให้ครูช่วยดูแลการสอน ได้แก่ การจัดเตรียมสถานที่เรียน วัสดุอุปกรณ์ให้พร้อมก่อน ช่วยว่ากล่าวตักเตือนนักเรียนให้มีความตั้งใจเรียนมากกว่านี้ หรือช่วยในการจัดแบ่งกลุ่มนักเรียน

4. สาขาภูมิปัญญาท้องถิ่นที่วิทยากรท้องถิ่นต้องการให้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนในโรงเรียน

วิทยากรท้องถิ่นกลุ่มทอเสื้อกัก ต้องการให้สอนวิชาเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นในสาขาต่อไปนี้เป็นคือ หัตถกรรมท้องถิ่น เช่น การทอผ้า การจักสาน ซึ่งวิทยากรให้เหตุผลว่า เป็นของใช้ของไทยแต่โบราณ สมควรที่จะอนุรักษ์ไว้ ด้านสมุนไพรพื้นบ้าน เพราะใช้เป็นยารักษาโรคภัยเล็กๆ น้อยๆ ในบ้านได้

นางวงเดือน ตีมะการ เห็นว่าควรสอนเกี่ยวกับการละเล่นพื้นบ้านด้วย ได้แก่ หมอลำ เพลงโคราช เพราะเป็นของเก่าแก่ เป็นสมบัติของคนเฒ่าคนแก่

5. ความต้องการหรือความคาดหวังที่จะให้เกิดในโรงเรียนเกี่ยวกับการใช้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเรียนการสอน

วิทยากรท้องถิ่นส่วนใหญ่เห็นว่า ควรให้การส่งเสริมการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเรียนการสอนต่อไป ควรมีการเชิญวิทยากรในสาขาอื่นๆ มาสอนในโรงเรียนหมุนเวียนกัน วิทยากรต้องการให้นักเรียนสร้างผลงานได้ นำความรู้ที่เรียนไป สร้างงานสร้างประโยชน์ให้สังคมสมกับที่เรียนมา

จากข้อมูลข้างต้นสรุปได้ว่า วิทยากรต้องการเพิ่มเวลาในการสอน ต้องการวัสดุอุปกรณ์การทอเสื่อเพิ่มเติม วิทยากรต้องการให้ครูช่วยตักเตือนนักเรียนให้ตั้งใจเรียนให้มากกว่านี้ ส่วนสาขาภูมิปัญญาท้องถิ่นที่วิทยากรต้องให้ถ่ายทอดในโรงเรียนประถมศึกษาได้แก่ การทอผ้า การจักสาน สมุนไพรพื้นบ้าน และการละเล่นพื้นบ้าน

การทอเสื่อ ก็นับว่าเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีความสำคัญต่อชีวิตความเป็นอยู่ของชาวโคราชอยู่ไม่น้อย เลือกนับว่ามีบทบาทอย่างมากสำหรับการดำเนินชีวิตของชาวโคราช โดยเฉพาะชาวชนบทตามหมู่บ้านต่างๆ มีการใช้เสื่อกกอยู่ทุกครอบครัว ถึงแม้จะมีเสื่อพลาสติกเข้ามา มีบทบาทในการใช้สอยมากขึ้น แต่เสื่อกกก็ยังเป็นที่นิยมโดยไม่มีทีท่าว่าจะลดลงเลย การทอเสื่อกกในจังหวัดนครราชสีมาส่วนมากจะอยู่บริเวณที่เป็นที่ราบลุ่มมีบึงหรือคลองน้ำกระจายอยู่ทั่วไป และพื้นที่เหล่านี้จะมีการทอเสื่อกกกันมาแต่อดีต วัสดุที่นิยมนำมาทอเสื่อนอกจากกกแล้ว ก็มี เตย ปรีอ หรือรงกา ก็เป็นวัสดุอีกอย่างหนึ่งที่ชาวโคราชนิยมนำมาทอเสื่อ และเป็นที่น่าสนใจว่าหมู่บ้านได้ตั้งชื่อตามวัสดุที่นิยมนำมาทอเสื่อนั้นด้วย เช่น บ้านเตย บ้านหนองปรีอ บ้านรงกา อำเภอพิมาย เป็นต้น

โคราชถือว่าเป็นแหล่งผลิตเสื่อกกที่มีคุณภาพแห่งหนึ่ง โดยมีคุณสมบัติต่างๆ ไม่แพ้เสื่อจันทบุรีที่มีชื่อเสียงเลย แหล่งผลิตที่สำคัญได้แก่ แถบอำเภอพิมาย อำเภอโนนสูง และอำเภอบัวใหญ่ ส่วนอำเภออื่นๆ ก็มีการผลิตอยู่ประปราย ความรู้เกี่ยวกับการทอเสื่อได้รับสืบทอดกันมานาน จนเกิดเป็นองค์ความรู้ชุมชนในโคราชหลายชุมชน ลักษณะพิเศษของเสื่อกกโคราคือ ส่วนใหญ่จะทอเป็นเส้นเล็ก ซึ่งเสื่อจะแน่น ละเอียดน่าใช้ ซึ่งวิทยากรนำความรู้ที่ได้รับการถ่ายทอดมาจากคนรุ่นก่อนๆ มาถ่ายทอดความรู้แก่ผู้เรียนอีกทีหนึ่ง

จากการสัมภาษณ์ทำให้ได้ข้อมูลเพิ่มเติมอีกว่า วิทยากรสามารถทอเสื้ออกเป็นผืนใหญ่รวมทั้งสามารถประยุกต์เอาผืนกทที่ทอแล้ว ไปทำเป็นสิ่งของเครื่องใช้อย่างอื่นได้อีกด้วย ได้แก่ ที่รองจาน กระเป๋า เป็นต้น เสื้อที่วิทยากรทอนั้นพบว่ามียีสันที่สวยงามที่เกิดจากการย้อมสีให้เป็นลวดลายต่างๆ วิทยากรได้ถ่ายทอดความรู้ด้วยการสาธิต ให้ทดลองปฏิบัติ ผู้เรียนมีความเข้าใจในแต่ละขั้นตอนเป็นอย่างดี แต่ขาดทักษะในการปฏิบัติ

กลุ่มที่ 15 การทอไหมมัดหมี่

การทอไหมมัดหมี่ ถือว่าเป็นการทอผ้าที่มีลักษณะพิเศษกว่าการทอผ้าทั่วไป เนื่องจากต้องมีขั้นตอนที่ละเอียดอ่อนหลายขั้นตอน มีความยุ่งยากซับซ้อนเป็นพิเศษ แต่เมื่อผลงานออกมาจะเห็นว่ามีที่สวยงามคุ้มค่ากับการลงทุนลงแรงมาก การทอไหมมัดหมี่นี้ ถือว่าเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของชาวอีสาน ได้รับการสืบทอดมาแต่อดีต เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีคุณค่าควรแก่การอนุรักษ์และสืบทอดมาก

1. ความต้องการเกี่ยวกับการจัดเวลาในการสอน

วิทยากรต้องการให้จัดเวลาสอนให้มากกว่านี้ เพราะงานทอไหมมัดหมี่เป็นงานที่ละเอียดอ่อน ต้องการเวลาในการฝึกสอนมาก และควรควรปรึกษากับวิทยากรก่อนว่าต้องการขอบเขตของเนื้อหาแค่ไหน

2. ความต้องการการสนับสนุนด้านวัสดุอุปกรณ์

วิทยากรต้องการวัสดุอุปกรณ์เพิ่มเติมได้แก่ ได้แก่ ด้าย เชือกฟาง สีย้อมผ้า เป็นต้น เนื่องจากการเรียนการสอนส่วนใหญ่วิทยากรได้สอนแบบสาธิต ในแต่ละขั้นตอน โดยนำตัวอย่างชิ้นงานที่สำเร็จมาให้นักเรียนดู ส่วนการปฏิบัติยังไม่ทำทั่วถึง และไม่ครบขั้นตอนของการทำไหมมัดหมี่

3. ความต้องการในขั้นตอนของกระบวนการเรียนการสอน

ในขั้นตอนกระบวนการเรียนการสอน วิทยากรต้องการให้ครูประจำวิชามาช่วยแนะนำเป็นที่เล็งคอยดูแลการเรียนการสอน วิทยากรต้องการให้ครูประจำวิชาบอกเกี่ยวกับขอบเขตของเนื้อหาที่ต้องการ เพราะวิทยากรจะได้เตรียมตัวถูกต้อง

4. สาขาภูมิปัญญาท้องถิ่นที่วิทยากรท้องถิ่นต้องการให้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนในโรงเรียน

วิทยากรท้องถิ่นต้องการให้สอนเกี่ยวกับดนตรีไทย เช่น วงปี่พาทย์ วงมโหรี ดนตรีพื้นเมืองอีสาน เช่น วงแคน วงโปงลาง โดยให้เหตุผลว่าเป็นศิลปการแสดงของไทยในปัจจุบันหาดูได้ยาก โดยเฉพาะในชนบท แต่วิทยากรก็แสดงความคิดเห็นอีกว่า โรงเรียนจะสอนภูมิปัญญาท้องถิ่นในสาขาใดก็ได้ แต่ขอให้ทำอย่างจริงจัง จนให้นักเรียนปฏิบัติได้จริง

5. ความต้องการหรือความคาดหวังที่จะให้เกิดในโรงเรียนเกี่ยวกับการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเรียนการสอน

วิทยากรคาดหวังให้เด็กไทยรักท้องถิ่น รักศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน และภูมิใจในภูมิปัญญาท้องถิ่น และช่วยอนุรักษ์ พัฒนาให้เจริญยิ่งขึ้น

จากข้อมูลสรุปได้ว่า วิทยากรต้องการเพิ่มเวลาการสอนขึ้นอีก วิทยากรต้องการวัสดุอุปกรณ์เกี่ยวกับการทำไหมมัดหมี่ โดยเฉพาะวัสดุในขั้นตอนการมัด และการย้อมผ้า เนื่องจากวิทยากรไม่สามารถสอนได้ครบทุกขั้นตอน โดยเฉพาะภาคปฏิบัติ วิทยากรต้องการให้ครูมาช่วยดูแลการเรียนการสอน ต้องการให้โรงเรียนสอนเกี่ยวกับดนตรีไทยและดนตรีพื้นเมือง วิทยากรคาดหวังให้เด็กไทยรักท้องถิ่น รักศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน และภูมิใจในภูมิปัญญาท้องถิ่น และช่วยอนุรักษ์ พัฒนาให้เจริญยิ่งขึ้น

การทอผ้าไหมสมัยก่อนไม่มีการทอเป็นสีพื้นเหมือนปัจจุบัน ทั้งนี้เพราะชาวบ้านถือว่าผ้าไหมเป็นของสูง เมื่อจะทอสิ่งที่จะต้องให้มีศิลปกรรมที่สวยงามด้วยจึงจะสมคุณค่าของเส้นไหม ดังนั้นการทอผ้าไหมสมัยก่อนจึงต้องทอเป็นลวดลายแบบต่างๆ ทั้งสิ้น ลวดลายที่นิยมทอกันมากได้แก่ลวดลายที่เรียกว่า ผ้ามัดหมี่ ผ้ามัดหมี่ เป็นผ้าไหมที่มีลวดลายสวยงาม เป็นที่นิยมของคนทั่วไป การทอผ้าไหมมัดหมี่มีวิธีการที่ยุ่งยาก ซับซ้อนกว่าผ้าไหมสีพื้น หรือลายริ้วธรรมดา ความสำคัญของการทออยู่ที่ฝีมือในการออกแบบลาย และความชำนาญในการมัด การย้อมเส้นไหม และการทอให้ได้ลายตรงตามที่ออกแบบไว้

ผ้าไหมมัดหมี่ในโคราชมีการทอในท้องที่หลายแห่ง แต่ส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มไทย-ลาว ในอำเภอห้วยแถลง อำเภอประทาย อำเภอชุมพวง อำเภอบัวใหญ่ และที่โดดเด่นที่สุดก็คือที่อำเภอบึงขชัย ความรู้เกี่ยวกับการมัดหมี่ได้รับการถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษ ที่มีการทอไหมมัดหมี่มานาน ดินแดนอีสานใต้ โดยเฉพาะจังหวัดที่มีชายแดนติดประเทศกัมพูชา จะมีการทอไหมมัดหมี่

มากเป็นพิเศษ มีความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว โดยเฉพาะในเรื่องของความละเอียดของลายผ้า องค์ความรู้ต่างๆ ยังคงมีคนสืบทอดต่อมาจนถึงปัจจุบัน

จังหวัดนครราชสีมาเป็นจังหวัดที่มีชื่อเสียงมากในเรื่องของการทอผ้าไหม โดยเฉพาะที่อำเภอปักธงชัย ซึ่งปัจจุบันได้กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมไปอีกแห่ง วิทยากรเป็นผู้มีความรู้ความสามารถในการทำไหมมัดหมี่ที่มีฝีมือ มีผลงานที่ได้รับการยอมรับในชุมชน ในการถ่ายทอดความรู้นั้น วิทยากรให้ข้อมูลว่า ไม่สามารถสอนได้ครบทุกขั้นตอน และไม่สามารถให้ผู้เรียนทุกคนได้ปฏิบัติ แต่สังเกตเห็นว่า ผู้เรียนมีความสนใจมาก เพราะการทอผ้าชนิดเป็นงานที่ละเอียดประณีต มีความสวยงามเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว ผู้เรียนรับรู้ถึงขั้นตอนในการทำไหมมัดหมี่ สามารถบอกขั้นตอนต่างๆ ได้ถูกต้อง

กลุ่มที่ 16 การทำอิฐแดง

สังคมไทยมีความเจริญด้านการก่อสร้างมานานนับพันปี การทำอิฐเพื่อใช้สำหรับการก่อสร้างสิ่งต่างๆ ถือว่าเป็นภูมิปัญญาที่สั่งสมมานาน โบราณสถานต่างๆ ในประเทศไทย ล้วนมีอิฐเป็นส่วนประกอบสำคัญทั้งสิ้น วิทยากรที่ถ่ายทอดความรู้เรื่องการทำอิฐแดงนี้ อยู่ในท้องถิ่นที่มีโบราณสถานมากมาย บรรพบุรุษได้ถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับการทำอิฐมาหลายรุ่น ดังนั้นจึงมีความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับการทำอิฐมาก วิทยากรได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในโรงเรียนไว้ดังนี้

1. ความต้องการเกี่ยวกับการจัดเวลาในการสอน

เกี่ยวกับการจัดเวลาในการสอนวิทยากรกล่าวว่ามีความเหมาะสมดีแล้ว คือโรงเรียนจัดให้สอนในภาคบ่าย 3 ชั่วโมงติดต่อกัน และสอน 16 ชั่วโมงต่อภาคเรียน นักเรียนสามารถเรียนแล้วปฏิบัติงานได้ดี มีผลงานออกมาน่าพอใจ และอีกสาเหตุหนึ่งก็คือ วัสดุอุปกรณ์ต่างๆ พร้อมเพียงดีมาก สามารถปฏิบัติกิจกรรมได้ทันที ทำให้ไม่เสียเวลาเตรียมอีก

2. ความต้องการการสนับสนุนด้านวัสดุอุปกรณ์

วิทยากรกล่าวว่าทางโรงเรียนได้จัดให้พร้อมแล้ว สามารถดำเนินการสอนได้เลย และมีจำนวนเพียงพอกับจำนวนนักเรียน ทำให้ไม่ต้องการวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ เพิ่มเติมอีก และอุปกรณ์ที่มี ก็ตรงกับความต้องการ สามารถใช้ปฏิบัติงานได้ทันที

3. ความต้องการในขั้นตอนของกระบวนการเรียนการสอน

ในขั้นตอนของกระบวนการเรียนการสอน วิทยากรกล่าวว่าต้องการให้โรงเรียนได้ฝึก หรือให้ความรู้พื้นฐานแก่ผู้เรียนก่อน เพื่อผู้เรียนจะได้มีความเข้าใจ และสามารถปฏิบัติงานได้โดย

4. สาขาภูมิปัญญาท้องถิ่นที่วิทยากรท้องถิ่นต้องการให้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนในโรงเรียน

วิทยากรต้องการให้สอนเกี่ยวกับดนตรีไทย เนื่องจากเป็นศิลปการแสดงของไทย หาชิมได้ยาก โดยเฉพาะในชนบท นอกจากนี้วิทยากรต้องการให้สอนเกี่ยวกับการจักสานด้วย เพื่อเป็นการฝึกอาชีพที่หลากหลายให้กับนักเรียน

5. ความต้องการหรือความคาดหวังที่จะให้เกิดในโรงเรียนเกี่ยวกับการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเรียนการสอน

วิทยากรต้องการให้ผู้มีความรู้ในชุมชน (ในเขตบริการของโรงเรียน) ได้หมุนเวียนมาเป็นวิทยากร ถ่ายทอดความรู้ในสาขาที่ตนถนัด เพื่อให้นักเรียนได้รับความรู้ที่หลากหลาย และเกิดความสนใจในสาขาที่นักเรียนถนัดหรือชอบ ซึ่งจะทำให้นักเรียนนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

สรุปข้อมูลข้างต้นได้ว่า โรงเรียนได้จัดเวลาเหมาะสมดีแล้ว และอุปกรณ์ต่างๆ มีความพร้อมดีมาก วิทยากรไม่ต้องการอะไรเพิ่มเติม ส่วนในขั้นตอนกระบวนการเรียนการสอนพบว่า วิทยากรต้องการให้โรงเรียนเตรียมความพร้อมของผู้เรียนก่อน วิทยากรต้องการให้สอนเกี่ยวกับดนตรีไทยและการจักสาน วิทยากรต้องการให้ผู้มีความรู้ในชุมชนได้หมุนเวียนมาเป็นวิทยากร ถ่ายทอดความรู้ในสาขาที่ตนถนัด

อิฐแดง เป็นอิฐที่มีลักษณะเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า ใช้ในงานก่อสร้างทั้งที่ต้องการความประณีตและไม่ประณีตโดยทั่วไป อิฐแดงมีชื่อเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า "อิฐมอญ" สันนิษฐานว่าคนมอญอาจจะเริ่มปั้นอิฐแดงขึ้นใช้ก่อน ในเขตจังหวัดนครราชสีมา มีการปั้นอิฐแดงมาแต่โบราณ สืบเนื่องจากโบราณสถานหลายแห่งจะมีอิฐแดงเป็นส่วนประกอบ เช่น เมรุพรหมทัต ที่อำเภอพิมาย หรือบริเวณวัดวาอารามต่างในจังหวัดนครราชสีมา หมู่บ้านที่มีชื่อในการปั้นอิฐแดง ได้แก่ บ้านทุ่งจาน อำเภอปักธงชัย บริเวณวัดทุ่งสว่าง อำเภอเมือง ริมถนนมิตรภาพ ตำบลจ้อหอ อำเภอเมือง

ตลาดแค อำเภอนินสูง และตำบลชิวาน อำเภอพิมาย เป็นต้น ความรู้เกี่ยวกับการปั้นอิฐจะนิยมถ่ายทอดกันภายในครอบครัว แล้วมีการสืบทอดกันมาในรุ่นลูกหลาน

อิฐแดงของโคราชจะขึ้นชื่อในเรื่องของความแข็งแรงทนทาน เนื่องจากดินที่ใช้ทำส่วนใหญ่เป็นดินเหนียวที่ได้จากลุ่มแม่น้ำมูล ซึ่งมีเนื้อละเอียด เหมาะสำหรับนำมาทำอิฐเป็นอย่างยิ่ง วิทยากรท้องถิ่นที่ถ่ายทอดการทำอิฐแดง เป็นอีกผู้หนึ่งที่อยู่ในครอบครัวที่มีการทำอิฐเป็นอาชีพเสริม ได้รับเอาความรู้มาจากบรรพบุรุษมาทำเป็นอาชีพเสริมในปัจจุบัน และได้มาถ่ายทอดความรู้ในโรงเรียน เพื่อให้นักเรียนที่เป็นลูกหลาน ได้สืบทอดความรู้เกี่ยวกับการทำอิฐแดงต่อไป

จากการสัมภาษณ์ได้ข้อมูลเพิ่มเติม เรื่องการถ่ายทอดความรู้ว่า วิทยากรได้ใช้วิธีการสาธิต และให้นักเรียนปฏิบัติไปพร้อมกับวิทยากร วิทยากรร่วมกับนักเรียนในการทำงานในขั้นตอนต่างๆ เป็นการเรียนรู้โดยการทดลองปฏิบัติจริง วิทยากรกล่าวว่า ผู้เรียนมีความสนุกสนานกับการเรียนการสอนมาก มีการเรียนรู้ที่รวดเร็ว สามารถปฏิบัติงานได้เป็นที่น่าพอใจ

กลุ่มที่ 17 การเพาะเห็ด

เห็ด คืออาหารของมนุษย์มาตั้งแต่สมัยโบราณ เห็ดมีคุณค่าทางอาหารมากและมีรสชาติอร่อย ในอดีตคนเราได้กินเห็ดที่มาจากป่าธรรมชาติ แต่ปัจจุบันป่าไม้ได้ลดจำนวนลงเป็นอย่างมาก การหาเห็ดกินจากป่าธรรมชาตินั้นเป็นสิ่งที่ทำได้ยาก และไม่สะดวกเป็นอย่างยิ่ง การเพาะเห็ดกินเองหรือการหาซื้อเห็ดจากท้องตลาด จึงเป็นสิ่งที่ง่ายกว่ามาก

การเพาะเห็ด หากได้มีการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนอย่างจริงจัง ผู้เรียนสามารถนำไปประกอบอาชีพได้ โดยเฉพาะโรงเรียนที่อยู่ในชนบท มีทรัพยากรที่จำเป็นสำหรับการเพาะเห็ดอย่างมากมาย วิทยากรได้ถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับการเพาะเห็ดฟาง และเห็ดนางฟ้า โดยใช้วัสดุในท้องถิ่น ได้จัดการเรียนการสอนทั้งที่บ้านและที่โรงเรียน โดยได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนดังนี้

1. ความต้องการเกี่ยวกับการจัดเวลาในการสอน

วิทยากรมีความเห็นตรงกันว่า เวลาที่โรงเรียนจัดให้ไม่เพียงพอกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน วิทยากรต้องการเพิ่มเวลาในการสอน และต้องการสอนตลอดภาคบ่าย

2. ความต้องการการสนับสนุนด้านวัสดุอุปกรณ์

ด้านวัสดุอุปกรณ์พบว่าวิทยากรมีความเห็นที่แตกต่างกัน เนื่องจากวิทยากรสอนกันคนละที่ โดยนายแก้ว นามกระโทก ได้จัดการเรียนการสอนที่บ้าน เพราะว่ามีวัสดุอุปกรณ์พร้อมตัวอย่างของจริงครบ วิทยากรจึงไม่ต้องการให้โรงเรียนจัดวัสดุอุปกรณ์เพิ่มเติมแต่อย่างใด วิทยากรกล่าวว่า “สอนที่โรงเรียนนักเรียนจะไม่เห็นของจริง และผู้สอนก็จะลำบากในเรื่องของเตรียมวัสดุอุปกรณ์”

ส่วนนายสังวาลย์ มีมานะ ได้จัดการเรียนการสอนที่โรงเรียน โดยได้สอนการเพาะเห็ดฟาง มีวัสดุอุปกรณ์ที่ต้องการได้แก่ ฟาง เชื้อเห็ด อาหารเสริมเห็ดฟาง กรอบไม้ รั้วตาข่าย บัวรดน้ำ มีด อุปกรณ์ทุกอย่างพบว่ามีจำนวนน้อยไม่เพียงพอสำหรับการเรียนการสอน วิทยากรต้องการให้นักเรียนนำอุปกรณ์บางอย่างมาสมทบวิทยากร เช่น ฟาง เป็นต้น ส่วนวัสดุที่มีราคานั้น วิทยากรต้องการงบประมาณจากทางโรงเรียนเพื่อซื้อวัสดุอุปกรณ์เพิ่มเติม

3. ความต้องการในขั้นตอนของกระบวนการเรียนการสอน

ในขั้นตอนของกระบวนการเรียนการสอนพบว่าวิทยากรต้องการให้ครูช่วยอยู่ค้ำคุณนักเรียน โดยเฉพาะที่มีการออกไปศึกษานอกสถานที่ ซึ่งจะยากในการควบคุม จะต้องมีการดูแลเป็นพิเศษ ซึ่งวิทยากรไม่สามารถดูแลเองได้ และอยากให้นักเรียนตั้งใจศึกษาเล่าเรียนมากกว่านี้

4. สาขาภูมิปัญญาท้องถิ่นที่วิทยากรท้องถิ่นต้องการให้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนในโรงเรียน

วิทยากรต้องการให้มีการสอนเกี่ยวกับการเกษตร ได้แก่ การปลูกพืชผักผลไม้ การเลี้ยงไก่พื้นเมือง การเลี้ยงวัวเนื้อ วิจารณ์ เพื่อเป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพ นอกจากนี้วิทยากรต้องการให้สอนเกี่ยวกับการปลูกสมุนไพร การใช้สมุนไพรในการรักษาโรคทั่วไป โดยวิทยากรให้เหตุผลว่า ยาสมุนไพร มีคนเฒ่าคนแก่ในหมู่บ้านหลายคนยังใช้รักษาโรคเล็กๆ น้อยๆ อยู่ และบางอย่างสามารถปลูกได้ง่ายๆ หรือแม้แต่ในสวนครัวก็มีพืชสมุนไพร ซึ่งหากนำมารักษาโรคก็จะมีความปลอดภัย ราคาถูกด้วย และวิทยากรต้องการให้มีการเรียนการสอนเกี่ยวกับหัตถกรรมพื้นบ้าน โดยเฉพาะการจักสานเครื่องมือเครื่องใช้ในการทำมาหากินต่างๆ เช่น สุ่ม แห่ ลอบ เป็นต้น

5. ความต้องการหรือความคาดหวังที่จะให้เกิดในโรงเรียนเกี่ยวกับการใช้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเรียนการสอน

วิทยากรต้องการให้โรงเรียนส่งเสริมอาชีพให้เด็กได้ฝึกวิชาชีพอย่างหลากหลาย ต้องการให้มีการเชิญวิทยากรสาขาอื่นๆ มาสอนในโรงเรียน วิทยากรมีความเห็นว่า โรงเรียนควรส่งเสริมงบประมาณให้เพียงพอ เพื่อให้จัดกิจกรรมได้เต็มที่ นอกจากนี้วิทยากรยังคาดหวังที่จะให้ผู้เรียนนำความรู้ไปประกอบอาชีพได้ในอนาคต

สรุปข้อมูลข้างต้นได้ว่า วิทยากรมีความต้องการให้เพิ่มเวลาในการสอนขึ้นอีก ส่วนวัสดุอุปกรณ์ วิทยากรที่สอนที่บ้านมีอุปกรณ์ครบเพียงพอกับความต้องการ ส่วนวิทยากรที่สอนที่โรงเรียนต้องการการสนับสนุนจากทางโรงเรียนเพิ่มเติมอีก วิทยากรต้องการให้ครูช่วยดูแลควบคุมเด็ก ส่วนภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ต้องการให้นำมาถ่ายทอดในโรงเรียนได้แก่ เรื่องเกี่ยวกับการเกษตร การเลี้ยงสัตว์ และการปลูกพืชสมุนไพร วิทยากรต้องการให้โรงเรียนสนับสนุนเรื่องงบประมาณเพิ่มเติมอีก

วิทยากรได้ใช้เทคนิคการสอนแบบสาธิต โดยปฏิบัติให้ดูและให้เห็นของจริงในขั้นตอนต่างๆ เป็นการเรียนรู้แบบการปฏิบัติจริง วิทยากรให้ข้อมูลว่านักเรียนสามารถเรียนรู้ได้รวดเร็ว มีความสนุกกับการได้เรียนนอกสถานที่ ซึ่งหากนำความรู้ไปทดลองปฏิบัติที่บ้าน อาจจะสร้างรายได้ให้ครอบครัวได้ และวิทยากรก็มีความยินดีที่จะให้คำปรึกษาในทุกๆ เรื่อง

เนื่องจากป่าในจังหวัดนครราชสีมาส่วนใหญ่จะเป็นป่าเบญจพรรณ ป่าเต็งรัง สภาพป่าจะค่อนข้างโปร่ง เป็นสภาพที่เหมาะสมสำหรับการเจริญเติบโตของเห็ดป่าเป็นอย่างดี ชาวโคราชจึงรู้จักหาเห็ดในธรรมชาติกินมาช้านาน และนอกจากเห็ดที่ขึ้นตามป่าแล้ว เห็ดที่ขึ้นตามไร่ใน ช่วงต้นฤดูฝนก็เป็นที่ยอมรับอีกด้วย สำหรับเห็ดฟางชาวบ้านจะได้กินเมื่อเก็บเกี่ยวข้าวและนวดข้าวเสร็จ และมีการผสมฟางไว้ตามไถ่ต้นไม้ ทิ้งไว้จนฟางเริ่มเปื่อยยุ่ย ก็จะมีเห็ดฟางเกิดขึ้น แต่ถ้าต้องการให้มีเห็ดฟางเกิดขึ้นจำนวนมากๆ ชาวบ้านในโคราชจะใช้กากจากเหล้าหมักพื้นบ้านหรือสาโท มาเทบริเวณรอบๆ กองฟาง ก็จะมีเห็ดฟางเกิดขึ้นสามารถเก็บกินได้นานหลายเดือน ความรู้เกี่ยวกับการหาเห็ด การเพาะเห็ดแบบธรรมชาติ ได้มีการถ่ายทอดเป็นความรู้คู่กับสังคมชนบทของชาวโคราชมานาน

วิทยากรกลุ่มการเพาะเห็ด เป็นผู้มีความชำนาญในการเพาะเห็ดมานาน ซึ่งได้เพาะเห็ดเป็นงานสร้างรายได้เสริมให้ครอบครัวเป็นประจำ การเพาะเห็ดฟางของนายสังวาลย์ มีมานะ มีความพิเศษตรงที่ ได้ใช้ความรู้ดั้งเดิมของชาวบ้านสมัยก่อนมาเสริมการเพาะเห็ดฟางในปัจจุบัน

คือ ได้ใช้กากเหล้าหมักพื้นบ้าน หรือสาโท เป็นตัวเร่งเชื้อ และเป็นอาหารเสริมสำหรับเห็ดฟาง ทำให้เห็ดฟางออกในปริมาณมากและดอกใหญ่สมบูรณ์

ตอนที่ 5 สภาพการเรียนรู้การสอนของวิทยากรท้องถิ่น

สภาพการเรียนรู้การสอนของวิทยากรท้องถิ่น ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลโดยใช้การสังเกต และได้นำเสนอเป็นความเรียง โดยได้วิเคราะห์วิทยากรท้องถิ่นเป็นรายบุคคล จำนวน 15 คน ดังต่อไปนี้

คนที่ 1

ชื่อ - สกุล	วุฒิการศึกษา	อาชีพ	โรงเรียนที่วิทยากรถ่ายทอดความรู้	ความรู้ที่ถ่ายทอดในโรงเรียน
นายคำ ชิดนอก	ประถมศึกษา	ทำนา	โรงเรียนบ้านป่าตะแบง ต.ดอนยาวใหญ่ อ.โนนแดง จ.นครราชสีมา	การจักสานไม้ไผ่

นายคำ ชิดนอก ได้สอนการสานกระดิ่งขนาดเล็ก โดยสอนที่โรงเรียน ได้นำวัสดุอุปกรณ์การสอน ได้แก่ ไม้ไผ่ ไม้ไผ่ที่จักตอกแบนๆ มีด และลวด ตัดตัวมาด้วย การเรียนการสอนเริ่มในช่วงบ่าย มีครูมาคอยอำนวยความสะดวกก่อนสอน จากนั้นวิทยากรได้ดำเนินการสอน โดยมีข้อมูลจากการสังเกตการเรียนรู้การสอนดังนี้

1. สภาพแวดล้อมทั่วไปของสถานที่เรียน

พบว่าสถานที่เรียนเป็นอาคารเอนกประสงค์ขนาดเล็ก ที่ใช้สำหรับจัดกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียน ตลอดจนถึงเป็นห้องประชุมของทางโรงเรียน ซึ่งมีความสะอาดพอสมควร มีการจัดสถานที่ก่อนเรียน นักเรียนช่วยกันกวาดพื้นก่อนเรียน มีอากาศถ่ายเทดีมาก เนื่องจากอาคารเอนกประสงค์ไม่มีฝ้าบัง แสงสว่างมีมาก มีความสงบ เหมาะสมกับการเรียนการสอน เนื่องจากเป็นอาคารที่แยกเป็นเอกเทศ ไม่อยู่ใกล้กับอาคารเรียนอื่น และมีความเหมาะสมกับเนื้อหาและกิจกรรมที่ปฏิบัติมาก เพราะการจักสานมีวัสดุ อุปกรณ์มาก จึงต้องมีพื้นที่กว้างพอสมควร

2. สภาพการสอนของวิทยากรท้องถิ่น

เมื่อเริ่มต้นการสอนพบว่า วิทยากรได้นำเข้าสู่บทเรียน โดยมีการพูดคุยทักทายผู้เรียน ซึ่งมีความคุ้นเคยกับผู้เรียนเป็นอย่างดี วิทยากรได้ซักถามผู้เรียนว่าใครเคยจักสานอะไรมาก่อนหรือเปล่า ส่วนทักษะการสร้างความสนใจ พบว่า วิทยากรได้ปฏิบัติงานให้ผู้เรียนดูอย่างคล่องแคล่ว ซึ่งผู้เรียนมีความตื่นเต้น และพยายามที่จะเลียนแบบ ซึ่งแสดงว่าผู้เรียนมีความสนใจ ส่วนการสรุปบทเรียน วิทยากรได้ทบทวนขั้นตอนต่างๆ ให้ผู้เรียนฟังอีกครั้ง วิทยากรเสริมกำลังใจว่า หากมีการฝึกไปเรื่อยๆ ก็จะสามารถปฏิบัติได้

3. สภาพการใช้สื่อของวิทยากรท้องถิ่น

พบว่าวิทยากรสามารถเลือกสื่อได้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายการสอนมีการเตรียมความพร้อมในการใช้สื่อการสอน สามารถควบคุมการใช้สื่อ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และปฏิบัติการใช้สื่อได้สอดคล้องกับบทเรียน

4. พฤติกรรมทั่วไปของผู้เรียน

พบว่าผู้เรียนให้ความสนใจในกิจกรรมการเรียนการสอนดี กล่าวแสดงออก มีการซักถามปัญหา หรือข้อสงสัยอยู่ตลอดเวลาและปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายได้

5. บุคลิกภาพของวิทยากรท้องถิ่นในขณะที่สอน

พบว่าวิทยากรจะใช้ภาษาถิ่น คือ ภาษาอีสานในการสื่อสารกับผู้เรียน วิทยากรพูดเสียงดังฟังชัด เนื่องจากอยู่ในห้องประชุม ซึ่งเมื่อผู้เรียนกระจายกันปฏิบัติงาน จะทำให้พูดไม่ค่อยได้ยินนัก แต่วิทยากรไม่ค่อยซักถามนักเรียน ซึ่งพบว่า นักเรียนส่วนใหญ่จะเป็นฝ่ายซักถามเอง วิทยากรยิ้มแย้มแจ่มใสกับผู้เรียน มีความเป็นกันเองกับนักเรียนดีมาก เพราะมีความคุ้นเคยกันดี นอกจากนั้นยังพบว่า วิทยากรเอาใจใส่นักเรียนอย่างทั่วถึง โดยหากพบว่าผู้เรียนคนไหนยังปฏิบัติงานได้ยังไม่ถูกต้อง วิทยากรก็จะช่วยแก้ไขทันที มีการเสริมแรงแก่ผู้เรียนเป็นระยะๆ ด้วยการพูดให้กำลังใจ ส่วนการแต่งกายนั้นวิทยากรจะแต่งกายเรียบร้อย เป็นชุดที่เหมาะสมสำหรับการทำงาน วิทยากรไม่ค่อยมีอาการง่วง เพราะมุ่งปฏิบัติงานให้ผู้เรียนดูอย่างจริงจัง

กระดั่งนั้นเป็นเครื่องใช้ในครัวเรือนของชาวอีสานมานาน ส่วนใหญ่จะสานใช้เอง โดยใช้ไม้ไผ่ที่ขึ้นอยู่ทั่วไปในท้องถิ่น ชาวอีสานจะใช้กระดั่งในการทำสำรับกับข้าว คล้ายกับขันโตกใน

ภาคเหนือ ส่วนครอบครัวที่เลี้ยงไหมก็จะนำกระดังมาใช้สำหรับเป็นที่ให้ตัวไหมกินใบหม่อน หรือนำกระดังมาใช้สำหรับใส่ผลผลิตทางการเกษตรต่างๆ เป็นต้น จากการสังเกตการเรียนการสอน การสานกระดังนั้นพบว่า ผู้เรียนที่มีความตั้งใจสามารถทำงานได้ดี เกิดการเรียนรู้ที่รวดเร็ว แต่การจักตอกนั้น เป็นขั้นตอนที่ยาก และต้องใช้เวลาฝึกนานพอสมควร การสานกระดัง มีหลักการ เหมือนกับการจักสานทั่วไป ซึ่งผู้เรียนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการจักสานอย่างอื่นได้ เนื่องจากในชุมชนมีไม้ไผ่เป็นจำนวนมาก ผู้เรียนสามารถนำไม้ไผ่เหล่านั้นมาจักสานเครื่องใช้ในครัวเรือนได้ หรือจักสานเพื่อจำหน่าย เป็นรายได้เสริมได้

คนที่ 2

ชื่อ - สกุล	วุฒิ การศึกษา	อาชีพ	โรงเรียนที่วิทยากร ถ่ายทอดความรู้	ความรู้ที่ถ่ายทอด ในโรงเรียน
นางสีนวน ไตรเวียง	ประถมศึกษา	ทำนา	โรงเรียนบ้าน นุดะโก ต.วังน้ำเขียว อ.วังน้ำเขียว จ.นครราชสีมา	การจักสานไม้ไผ่

วิทยากรได้สอนการสานตะกร้า โดยสอนที่โรงเรียน วิทยากรได้นำตัวอย่างตะกร้าของจริง ติดตัวมาด้วย พร้อมวัสดุอุปกรณ์การสานตะกร้า มีครุมาแนะนำวิทยากร จากนั้นวิทยากรเริ่ม ดำเนินการสอน โดยมีข้อมูลจากการสังเกตดังนี้

1. สภาพแวดล้อมทั่วไปของสถานที่เรียน

สถานที่ปฏิบัติการสอนนั้น เป็นห้องประชุมขนาดเล็ก ซึ่งอยู่ใต้ถุนอาคารเรียน พบว่ามีความสะอาด ถูกสุขลักษณะพอสมควร เป็นพื้นที่ร่มรื่น ซึ่งผู้เรียนสามารถนั่งเรียนได้ อากาศถ่ายเทสะดวก เนื่องจากมีหน้าต่างหลายบาน และทำให้แสงสว่างมีเพียงพอ ส่วนสถานที่เรียนพบว่ามีห้องเรียนติดห้องประชุม มีเสียงรบกวนบ้าง ที่สำคัญ ผู้เรียนเองก็ส่งเสียงดัง ทำให้มีเสียงรบกวนพอสมควร ส่วนสถานที่เรียนก็ถือว่ามีความเหมาะสมกับการเรียนและกิจกรรมที่ปฏิบัติ เพราะมีความกว้างขวางและโล่งพอสมควร

2. สภาพการสอนของวิทยากรท้องถิ่น

พบว่าวิทยากรได้นำเข้าสู่บทเรียน โดยการพูดทักทายผู้เรียนก่อน มีการตั้งคำถามเพื่อสร้างความเข้าใจระหว่างการสอน มีการเร้าความสนใจ โดยวิทยากรให้ดูผลงานที่วิทยากรนำติดตัวมาด้วย ทำให้ผู้เรียนมีความสนใจ วิทยากรได้สรุปบทเรียนด้วยการอธิบายขั้นตอนการปฏิบัติงานทั้งหมดอย่างคร่าวๆ มีการเสริมกำลังใจด้วยการกล่าวชมผลงานที่ผู้เรียนทำได้ดี

3. สภาพการใช้สื่อของวิทยากรท้องถิ่น

พบว่าวิทยากรได้เตรียมสื่อ วัสดุ อุปกรณ์มาด้วยตนเอง ส่วนหนึ่งโรงเรียนจัดให้ ซึ่งวิทยากรได้ใช้สื่อได้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายการสอน คือการจักสานตะกร้า วิทยากรมีการเตรียมพร้อมในการใช้สื่อเป็นอย่างดี สามารถควบคุมการใช้สื่อได้อย่างมีประสิทธิภาพ และใช้สื่อได้สอดคล้องกับบทเรียน

4. พฤติกรรมทั่วไปของผู้เรียน

พบว่าผู้เรียนสนใจเรียนดีพอสมควร แต่เนื่องจากไม่มีครูคอยควบคุม พบว่า ผู้เรียนค่อนข้างขาดระเบียบ และส่งเสียงดัง ผู้เรียนกล้าแสดงออก โดยมีการซักถามปัญหาและข้อสงสัยตลอดเวลา ส่วนการปฏิบัติการสอนพบว่า ผลงานออกมาไม่ดีนัก ไม่มีความเรียบร้อย เนื่องจากหมดเวลาก่อน

5. บุคลิกภาพของวิทยากรท้องถิ่น

พบว่าวิทยากรใช้ภาษาถิ่นโคราชในการสอน วิทยากรพูดเสียงดังฟังชัด มีการซักถามผู้เรียนเป็นระยะ วิทยากรยิ้มแย้มแจ่มใสดี แต่บางครั้งก็จะดุผู้เรียนบ้าง เพราะนักเรียนค่อนข้างจะซุกซน วิทยากรได้เอาใจใส่ผู้เรียน โดยให้ผู้เรียนนำผลงานแต่ละขั้นตอนมาให้ดู แล้วแก้ไขให้ มีการกล่าวชมผู้เรียนที่ปฏิบัติงานได้ดี วิทยากรแต่งกายเรียบร้อยดี พบว่าวิทยากรมีอารมณ์ขันพอสมควร

จากการสังเกตพบว่าการเรียนการสอนดำเนินไปด้วยความเรียบร้อยดี แต่ผลงานไม่เสร็จสมบูรณ์เนื่องจากหมดเวลาก่อน ผู้เรียนมีความพยายามที่จะทำงาน เนื่องจากการสานตะกร้ามีความยากพอสมควร ขั้นตอนบางขั้นตอนวิทยากรจะเป็นคนทำเอง เช่น ขั้นตอนการขึ้นโครง

ตะกร้า ซึ่งการสานตะกร้านี้ ผู้เรียนสามารถนำความรู้ที่ได้ ไปฝึกฝนต่อที่บ้านได้ และสามารถทำเป็นอาชีพได้ เนื่องจากมีไม้ไผ่อยู่เป็นจำนวนมาก

คนที่ 3

ชื่อ - สกุล	วุฒิการศึกษา	อาชีพ	โรงเรียนที่วิทยากรถ่ายทอดความรู้	ความรู้ที่ถ่ายทอดในโรงเรียน
นางอ้อย กังขนนอก	ประถมศึกษา	ทำนา	โรงเรียนบ้านหัวหนอง ต.หนองพลวง อ.ประทาย จ.นครราชสีมา	การทอผ้า

วิทยากรสอนการทอผ้าถูก โดยก่อนสอนพบว่าวิทยากรกับครูได้ช่วยกันจัดเตรียมอุปกรณ์ต่างๆ มีครูมาแนะนำวิทยากรให้นักเรียนรู้จัก จากนั้นจึงเริ่มดำเนินการสอน มีครูประจำวิชามาดูแลเป็นครั้งคราว ซึ่งผลการสังเกตการเรียนการสอนมีดังต่อไปนี้

1. สภาพแวดล้อมทั่วไปของสถานที่เรียน

สถานที่ปฏิบัติการสอนคือ อาคารเอนกประสงค์ที่ใช้สำหรับประชุม และจัดกิจกรรมต่างๆ ของทางโรงเรียน ซึ่งพบว่าสถานที่เรียนมีฝุ่นมาก เนื่องจากพื้นปูนซีเมนต์บางส่วนแตก ทำให้เกิดสะเก็ดปูน ทลายออกมา อากาศถ่ายเทดีพอสมควร แสงสว่างมีเพียงพอและมีความเงียบสงบ เหมาะสมกับการเรียนการสอน สถานที่เรียนกว้างขวางดี เหมาะสมกับเนื้อหาและกิจกรรม นั่นคือการทอผ้าที่ต้องใช้พื้นที่มาก

2. สภาพการสอนของวิทยากรท้องถิ่น

พบว่าวิทยากรได้นำเข้าสู่บทเรียน โดยได้นำผ้าที่ทอไว้แล้ว นำมาให้ผู้เรียนดูเป็นตัวอย่าง มีการพูดคุยกับผู้เรียน ได้ซักถามผู้เรียน วิทยากรได้สร้างความสนใจผู้เรียนโดย ได้นำผ้าที่ทอไว้แล้วอย่างสวยงามมาแสดงให้ผู้เรียนดู ทำให้ผู้เรียนต้องการที่จะทำได้บ้าง วิทยากรได้สรุปบทเรียน โดยได้ปฏิบัติงานให้ดูอีกรอบ มีการกล่าวชมผู้เรียนที่ไม่ส่งเสียงดังรบกวนคนอื่น ถือว่าวิทยากรได้

เสริมแรงแก่ผู้เรียนที่ทำได้ดี แต่ไม่ได้เสริมแรงมากนัก เพราะผู้เรียนส่วนมาก โดยเฉพาะนักเรียนชาย ไม่ค่อยตั้งใจเรียน

3. สภาพการใช้สื่อของวิทยากรท้องถิ่น

พบว่าวิทยากรใช้สื่อได้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายการเรียนการสอน แต่การเตรียมความพร้อมในการใช้สื่อยังต้องปรับปรุง เนื่องจากทางโรงเรียนไม่ได้เตรียมสื่อไว้ และสื่อเป็นสื่อเก่า วิทยากรสามารถควบคุมการใช้สื่อได้ดี และสามารถใช้สื่อได้สอดคล้องกับบทเรียน

4. พฤติกรรมทั่วไปของผู้เรียน

พบว่าผู้เรียนได้ให้ความสนใจเรียนพอสมควร ผู้เรียนกล้าแสดงออก แต่ค่อนข้างจะซุกซน และไม่เป็นระเบียบ ผู้เรียนได้ซักถามปัญหาวิทยากร เกี่ยวกับผลงานที่วิทยากรนำมาว่าทำอย่างไร ผู้เรียนปฏิบัติงานได้ดี แต่ไม่ค่อยจะทั่วถึงนัก เพราะที่ทอผ้ามีอันเดียว วิทยากรได้ให้ผู้เรียนหมุนเวียนกันมาปฏิบัติงาน

5. บุคลิกภาพของวิทยากรท้องถิ่นในขณะที่สอน

จากการวิจัยพบว่า วิทยากรได้ใช้ภาษาถิ่นในการสื่อความหมาย พูดเสียงดังฟังชัด มีการซักถามปัญหานักเรียนเป็นครั้งคราว วิทยากรยิ้มแย้มแจ่มใสดี เอาใจใส่ผู้เรียนอย่างทั่วถึง ให้การเสริมแรงแก่ผู้เรียนด้วยการกล่าวชมผู้เรียนที่ปฏิบัติงานได้ดี วิทยากรแต่งกายสุภาพ และมีอารมณ์ขัน โดยจะยิ้มและหัวเราะอย่างเป็นกันเองกับผู้เรียน

สรุปจากการสังเกตการเรียนการสอนการทอผ้า ได้ว่า วิทยากรสามารถถ่ายทอดความรู้ได้ดี การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนไม่ค่อยสมบูรณ์ เนื่องจากจำนวนวัสดุอุปกรณ์มีน้อย แต่นักเรียนมีมากกว่า ทำให้การปฏิบัติจะไม่ทั่วถึง วิทยากรใช้การสาธิต และให้นักเรียนปฏิบัติเป็นบางส่วน นักเรียนหญิงจะสนใจมากกว่า และสามารถทำได้ดี เนื่องจากวิทยากรสอนขั้นพื้นฐาน ผู้เรียนสามารถไปศึกษาเพิ่มเติมได้ในชุมชน

คนที่ 4

ชื่อ - สกุล	วุฒิ การศึกษา	อาชีพ	โรงเรียนที่วิทยากร ถ่ายทอดความรู้	ความรู้ที่ถ่ายทอด ในโรงเรียน
นางละม่อม เวสจรรย์ส	มัธยมศึกษา ตอนต้น	ค้าขาย	โรงเรียนบ้านสระครก ต.หนองบัวสะอาด อ.บัวใหญ่ จ.นครราชสีมา	การทำขนมไทย

นางละม่อม เวสจรรย์ส มีอาชีพค้าขายอยู่ในโรงเรียน ได้สอนการทำขนมข้าวเกรียบฟักทอง โดยสอนที่โรงเรียน บริเวณห้องครัวของโรงเรียน ซึ่งมีพื้นที่การจัดกิจกรรมค่อนข้างจำกัด วิทยากรเตรียมอุปกรณ์ต่างๆ ค่อนข้างสมบูรณ์ เนื่องจากมีความคุ้นเคยกับสถานที่เป็นอย่างดี ผลการสังเกตการเรียนการสอนสรุปได้ดังนี้

1. สภาพแวดล้อมทั่วไปของสถานที่เรียน

สภาพแวดล้อมทั่วไปของสถานที่เรียนพบว่ามีความสะอาดพอสมควร เนื่องจากวิทยากรได้ร่วมกับนักเรียนช่วยกันทำความสะอาดก่อน ตั้งแต่พื้นห้อง เพดาน ตลอดจนจนถึงเครื่องมีอุปกรณ์ในการทำขนมต่างๆ แต่ห้องครัว ซึ่งเป็นสถานที่เรียนยังคงไม่เป็นระเบียบเรียบร้อยเท่าไรนัก การวางสิ่งของยังไม่เป็นหมวดหมู่เท่าที่ควร อากาศไม่ค่อยถ่ายเท และแสงสว่างมีไม่เพียงพอ แต่มีความเงียบสงบดีและห่างไกลจากอาคารเรียนอื่นๆ พอสมควร สถานที่เรียนเหมาะสมกับเนื้อหาที่ปฏิบัติมาก เนื่องจากเป็นห้องครัว มีอุปกรณ์เครื่องใช้ครบตามที่ต้องการ เมื่อมีการปฏิบัติงานนักเรียนบางกลุ่มสามารถไปปฏิบัติกิจกรรมบริเวณรอบห้องครัวได้อีกด้วย

2. สภาพการสอนของวิทยากรท้องถิ่น

พบว่าวิทยากรได้นำเข้าสู่บทเรียนด้วยการนำขนมข้าวเกรียบฟักทองที่เตรียมมา มาให้นักเรียนได้ชิมกันทุกคน ซึ่งนักเรียนทุกคนจะชอบมาก และมีความต้องการที่จะเรียนทันที วิทยากรได้ได้ถามนักเรียนเกี่ยวกับเรื่องการทำขนมต่างๆ ที่นักเรียนเคยทำหรือช่วยพ่อแม่ทำ วิทยากรได้บอกให้ผู้เรียนดูสิ่งทีวิทยากรสาธิตเป็นระยะๆ มีบางขั้นตอนที่ทำให้ผู้เรียนตื่นเต้น เป็นการสร้างความสนใจเป็นอย่างดี เมื่อมีการสอนเสร็จวิทยากรได้ทบทวนบทเรียนโดยให้นักเรียนช่วยกันบอก

ขั้นตอนการทำข่าวเกรียบพิททองให้ฟังอีกครั้งหนึ่ง มีการเสริมกำลังใจโดยบอกว่าทำได้ดีแล้ว ในขณะที่แบ่งกลุ่มนักเรียนปฏิบัติงาน

3. สภาพการใช้สื่อของวิทยากรท้องถิ่น

พบว่าวิทยากรได้ใช้สื่ออุปกรณ์อย่างคล่องแคล่ว เนื่องจากทำขนมขายเป็นประจำ และตัววิทยากรเองก็มีอาชีพค้าขายอยู่ในโรงเรียน มีความคุ้นเคยกับวัสดุอุปกรณ์ที่มีอยู่ในโรงเรียน ประกอบกับอุปกรณ์ของตัวเองที่มีอยู่ทำให้วิทยากรเลือกใช้สื่อได้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายการสอน และบทเรียน วิทยากรได้เตรียมสื่ออุปกรณ์ร่วมกับนักเรียนเอง เนื่องจากทางโรงเรียนไม่ได้เตรียมสื่อไว้ให้ แต่ก็ไม่เป็นปัญหาอะไรมากนัก

4. พฤติกรรมทั่วไปของผู้เรียน

เนื่องจากวิทยากรท้องถิ่นมีอาชีพค้าขายอยู่ในโรงเรียนอยู่แล้ว มีความคุ้นเคยกันกับนักเรียนเป็นอย่างดี นักเรียนมีความสนใจในกิจกรรมการเรียนการสอนมาก มีความกระตือรือร้นช่วยกันทำงานดี นักเรียนมีความกล้าแสดงออก ชักถามปัญหาหรือข้อสงสัยกับวิทยากรตลอดเวลา แต่พบว่าผู้เรียนปฏิบัติงานได้ไม่ทันนัก เนื่องจากไม่เคยปฏิบัติมาก่อน

5. บุคลิกภาพของวิทยากรท้องถิ่นในขณะการสอน

เนื่องจากเป็นการสอนภาคปฏิบัติ พบว่าวิทยากรได้สอนโดยใช้ภาษาอีสาน ทั้งนี้เพื่อให้สื่อสารกับผู้เรียนได้รวดเร็วและเข้าใจกันได้ วิทยากรพูดเสียงดังฟังชัด มีการชักถามนักเรียนเป็นระยะ เพื่อให้ นักเรียนปฏิบัติงานไปพร้อมๆกันในทุกขั้นตอน วิทยากรยิ้มแย้มแจ่มใสดี มีการเอาใจใส่ผู้เรียนอย่างทั่วถึง โดยการเดินดูการปฏิบัติในแต่ละกลุ่ม และมีการเสริมแรงผู้เรียนสำหรับกลุ่มที่ปฏิบัติงานดี และมีผลงานออกมาน่าพอใจ ส่วนกลุ่มที่ผลงานไม่ทันนักวิทยากรก็จะทำให้ดูแล้วให้ผู้เรียนทำตามอีกที วิทยากรแต่งกายสุภาพ มีชุดกันเปื้อนใส่ตลอดเวลาปฏิบัติงาน วิทยากรมีอารมณ์ขันพอสมควร สันเกตจากมีการพูดหยอกล้อนักเรียนบ้างเป็นบางครั้ง โดยเฉพาะกับนักเรียนที่มีผลงานออกมาไม่ทันนัก และที่สำคัญวิทยากรเองมีความคุ้นเคยกับนักเรียนทุกคน เนื่องจากมีอาชีพค้าขายกับนักเรียนในโรงเรียนเป็นประจำทุกปี

การสอนการทำขนมข่าวเกรียบพิททอง จะพบว่าผู้เรียนมีความสนใจเรียนดี แต่เพราะความคุ้นเคยกับวิทยากรทำให้ผู้เรียนค่อนข้างส่งเสียงดัง การทำขนมข่าวเกรียบพิททอง เป็นขนมที่

วิทยากรทำขายที่โรงเรียนเป็นประจำ ผู้เรียนมีความคุ้นเคย เพราะเห็นวิทยากรทำอยู่ทุกวัน หากได้ปฏิบัติเองก็จะสามารถทำได้ดี และทำขายในชุมชนต่อไปได้

คนที่ 5

ชื่อ - สกุล	วุฒิ การศึกษา	อาชีพ	โรงเรียนที่วิทยากร ถ่ายทอดความรู้	ความรู้ที่ถ่ายทอด ในโรงเรียน
นางมะลิ พายะปะ	ประถมศึกษา	ค้าขาย	โรงเรียนบ้านวังหมี่ ต.เมืองปัก อ.ปักธงชัย จ.นครราชสีมา	การเลี้ยงไก่ พื้นเมือง

วิทยากรได้สอนที่โรงเรียน และอุปกรณ์ต่างๆ จะอยู่ที่โรงเรียน บริเวณที่สอนเป็นโรงเรือนเลี้ยงไก่ ที่มีบรรยากาศร่มรื่นดี วิทยากรพร้อมนักเรียนและครูประจำวิชา ได้เตรียมความพร้อมร่วมกัน โดยครูได้ช่วยวิทยากรจัดเตรียมอุปกรณ์ต่างๆ ให้ มีการแนะนำวิทยากรให้นักเรียนรู้จัก จากนั้นวิทยากรได้ดำเนินการสอนเอง ซึ่งมีข้อมูลจากการสังเกตการเรียนการสอนดังนี้

1. สภาพแวดล้อมทั่วไปของสถานที่เรียน

สถานที่เรียนพบว่าเป็นบริเวณโรงเรือนเลี้ยงไก่ของโรงเรียน ซึ่งอยู่หลังอาคาร จากสภาพเห็นว่ามีความสะอาดพอสมควร ไม่รกรุงรัง ถูกสุขลักษณะ เหมาะสำหรับการเลี้ยงไก่ ผู้เรียนสามารถนั่งเรียนในบริเวณเล้าไก่ ซึ่งมีร่มไม้พอประมาณ อากาศถ่ายเทดีมาก เนื่องจากเป็นการเลี้ยงไก่พื้นเมือง ที่ไม่ต้องขังไก่ไว้ตลอด ลักษณะเล้าไก่จะโปร่งเป็นพิเศษ มีแสงสว่างเพียงพอ และมีความเงียบสงบปราศจากเสียงรบกวนจากห้องเรียนอื่นๆ เพราะเป็นที่เฉพาะสำหรับเลี้ยงไก่ สถานที่เรียนมีความเหมาะสมกับเนื้อหาการเรียนการสอนมาก โดยผู้เรียนจะเรียนภาคปฏิบัติ บริเวณโรงเรือนเลี้ยงไก่เลย ส่วนเมื่อจะเรียนภาคทฤษฎีก็จะไปนั่งเรียนได้ร่มไม้บริเวณใกล้เคียงได้ทันที

2. สภาพการสอนของวิทยากรท้องถิ่น

จากการสังเกต พบว่าวิทยากรไม่ค่อยมีทักษะการนำเข้าสู่บทเรียนมากนัก มีการพูดคุยกับนักเรียนเพียงบางส่วนเท่านั้น เนื่องจากการเรียนนอกห้องเรียน วิทยากรได้เฝ้าความสนใจของนักเรียนโดยการนำลูกไก่มาให้ดูแล้วให้นักเรียนช่วยกันบอกว่าเป็นไก่เพศอะไร ซึ่งพบว่านักเรียนมีความสนใจที่จะตอบกันมาก วิทยากรได้สอนภาคทฤษฎีแล้วมาสรุปบทเรียนบริเวณใกล้ๆ เล้าไก่ แต่พบว่าไม่ค่อยเสริมกำลังใจผู้เรียนมากนัก เนื่องจากการสอนไม่ได้เน้นให้นักเรียนมีผลงานเป็นของตนเองเท่าไรนัก เพราะไก่บ้านเหล่านั้นเป็นของโรงเรียนทั้งหมด

3. สภาพการใช้สื่อของวิทยากรท้องถิ่น

เนื่องจากสื่อ วัสดุ อุปกรณ์เป็นของโรงเรียนซึ่งมีมานาน เป็นของเก่า วิทยากรไม่ได้ใช้สื่อ วัสดุ อุปกรณ์เท่าไรนัก ส่วนมากเป็นการแนะนำให้นักเรียนรู้จักสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ที่จำเป็นสำหรับการเลี้ยงไก่ และแนะนำวิธีใช้ประโยชน์ ซึ่งพบว่าวิทยากรได้อธิบายได้ชัดเจนดี และสื่อต่างๆ สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายการสอน วิทยากรมีการเตรียมใช้สื่อการสอนพอประมาณ แต่ส่วนมากสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ที่มี เป็นของโรงเรียนซึ่งมีอยู่ประจำที่โรงเรียนอยู่แล้ว

4. พฤติกรรมทั่วไปของผู้เรียน

พบว่าผู้เรียนได้ให้ความสนใจในกิจกรรมการเรียนการสอนดี กล้าแสดงออก โดยมีการซักถามผู้สอนดี และปฏิบัติตามพอใช้ได้ เนื่องจากส่วนใหญ่ผู้เรียนก็จะเลี้ยงไก่ที่บ้านกันทุกคน แต่ไม่ได้เลี้ยงด้วยตนเอง บางอย่างจึงต้องให้วิทยากรช่วยบอก เช่น การระบุเพศของไก่ การสังเกตอาการป่วยของไก่ นิษฐ์ไก่พื้นบ้าน เป็นต้น

5. บุคลิกภาพของวิทยากรท้องถิ่นในขณะที่สอน

วิทยากรได้สอนแบบกันเองกับผู้เรียน โดยจะใช้ภาษาถิ่นโคราชในการสอน ซึ่งผู้เรียนก็จะใช้ภาษาถิ่นโคราชเช่นกัน วิทยากรพูดเสียงดัง แต่เนื่องจากการเรียนนอกสถานที่ ผู้เรียนบางคนจะได้ยินไม่ชัด มีการซักถามผู้เรียนเป็นระยะ วิทยากรยิ้มแย้มแจ่มใสดี เอาใจใส่ผู้เรียนอย่างทั่วถึง สำหรับการแต่งกายนั้นพบว่าวิทยากรแต่งกายสุภาพสะอาดเรียบร้อย มีอารมณ์ขันพอสมควร

การเรียนการสอนดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย นักเรียนมีความสนใจเรียนดี สามารถช่วยวิทยากรในการจัดเตรียมอุปกรณ์ต่างๆ อย่างคล่องแคล่ว ซึ่งการเลี้ยงไก่พื้นเมือง หรือไก่บ้านนี้

เป็นกิจกรรมที่คู่กับสังคมชนบทมายาวนาน แต่ส่วนใหญ่เป็นการเลี้ยงไว้สำหรับเป็นอาหาร ถ้าหากมีการเลี้ยงอย่างเป็นระบบที่ดี ก็จะสามารถขายเป็นรายได้ที่ติดอีกด้วย

คนที่ 6

ชื่อ - สกุล	วุฒิการศึกษา	อาชีพ	โรงเรียนที่วิทยากรถ่ายทอดความรู้	ความรู้ที่ถ่ายทอดในโรงเรียน
นางเพียววี ปิ่นสันเทียะ	ประถมศึกษา	ทำไร่	โรงเรียนบ้านพันดุง ต.พันดุง อ.ขามทะเลสอ จ.นครราชสีมา	การเลี้ยงไหม

1. สภาพแวดล้อมทั่วไปของสถานที่เรียน

วิทยากรได้สอนที่ห้องเรียน โดยจัดห้องเรียนให้โล่งมากที่สุด เนื่องจากมีอุปกรณ์ที่มีขนาดใหญ่หลายอย่าง เช่น กระดัง สภาพห้องเรียนพบว่ามีความสะอาดดีมาก มีหน้าต่างหลายบาน ทำให้อากาศถ่ายเทได้ดี มีแสงสว่างเพียงพอ แต่ไม่ค่อยมีความเงียบสงบเท่าไรนัก เนื่องจากห้องเรียนค่อนข้างแคบ เมื่อมีการปฏิบัติกิจกรรมทำให้มีการส่งเสียงดังพอสมควร รวมทั้งเสียงจากห้องเรียนข้างๆ ด้วย สถานที่เรียนไม่ค่อยเหมาะกะกับเนื้อหาและกิจกรรมที่ปฏิบัติเท่าไรนัก ควรที่จะใช้พื้นที่ที่กว้างขวางกว่านี้

2. สภาพการสอนของวิทยากรท้องถิ่น

พบว่าวิทยากรได้นำเข้าสู่บทเรียนโดยการซักถามเรื่องต่างๆ กับผู้เรียนก่อนสอน มีการแสดงผ้าไหม ที่เป็นผลผลิตจากการเลี้ยงไหมให้นักเรียนดู นักเรียนมีความตื่นเต้นมาก ถือว่าเป็นการเร้าความสนใจเป็นอย่างดี นอกจากนี้วิทยากรได้สรุปบทเรียนโดยการให้นักเรียนตอบคำถามเกี่ยวกับขั้นตอนการเลี้ยงไหมรุ่นต่างๆ ซึ่งพบว่าส่วนใหญ่ นักเรียนจะตอบได้ดี วิทยากรไม่ค่อยเสริมกำลังใจผู้เรียนเท่าไรนัก เนื่องจากกิจกรรมปฏิบัติงานมีให้ผู้เรียนปฏิบัติมีน้อย ส่วนใหญ่เป็นการสาธิตโดยวิทยากรเอง

3. สภาพการใช้สื่อของวิทยากรท้องถิ่น

เนื่องจากมีสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ครบตามที่ต้องการ วิทยากรสามารถใช้สื่อ วัสดุ อุปกรณ์ได้ สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายการสอน และสอดคล้องกับบทเรียน มีการเตรียมความพร้อมการใช้สื่อ วัสดุ อุปกรณ์เป็นอย่างดี ดังนั้นวิทยากรจึงควบคุมการใช้สื่อได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะเป็นสิ่งที่ใช้เป็นประจำอยู่แล้ว

4. พฤติกรรมทั่วไปของผู้เรียน

พบว่าผู้เรียนไม่ค่อยให้ความสนใจในกิจกรรมการเรียนการสอนเท่าไรนัก ส่วนใหญ่จะชอบเล่นกันมากกว่า โดยเฉพาะนักเรียนชาย ผู้เรียนมีความกล้าแสดงออกดี มีการซักถามปัญหาหรือข้อสงสัยบ้าง แต่ไม่มากนัก สำหรับการปฏิบัติงานนั้น พบว่า นักเรียนไม่ค่อยได้ปฏิบัติงานด้วยตนเอง วิทยากรจะสาธิตให้ดู และนำตัวอย่างสำเร็จในขั้นตอนต่างๆ มาให้ดูเป็นหลัก

5. บุคลิกภาพของวิทยากรท้องถิ่นในขณะที่สอน

วิทยากรได้ใช้ภาษาถิ่นโคราชในการเรียนการสอน พูดเสียงดังมาก เพราะต้องแข่งกับเสียงของนักเรียน มีการซักถามนักเรียนบ้างเป็นบางครั้ง แต่ส่วนใหญ่จะคอยควบคุมนักเรียนไม่ให้เล่นกันมากกว่า วิทยากรยิ้มแย้มแจ่มใสดี มีการเอาใจใส่ผู้เรียนอย่างทั่วถึง มีการเสริมแรงผู้เรียนบ้างเป็นบางครั้ง แต่ส่วนใหญ่จะเป็นการเสริมแรงในกรณีที่ผู้เรียนไม่ส่งเสียงดังรบกวน วิทยากรแต่งกายสุภาพเรียบร้อย และมีอารมณ์ขันพอสมควร

การสอนการเลี้ยงไหมนี้ถ้าหากจะให้มีความสมบูรณ์จะต้องมีการสอนให้ครบทุกขั้นตอน ตั้งแต่การเลี้ยงตัวหม่อน จนถึงการสาวไหม หรือนำไหมไปทอเป็นเครื่องนุ่งห่ม แต่การสอนในโรงเรียนที่พบ ไม่สามารถสอนได้ครบทุกขั้นตอน เพราะข้อจำกัดเรื่องเวลา วิทยากรได้สอนเพียงบางขั้นตอน แต่ก็สร้างความสนใจให้กับผู้เรียนเป็นอย่างดี ซึ่งผู้เรียนส่วนใหญ่ก็จะเคยเห็นการเลี้ยงไหมของจริงมาบ้าง หากได้รับความรู้ และได้เห็นความสำคัญของการเลี้ยงไหม หรือเห็นคุณค่าของผลิตภัณฑ์จากผ้าไหม ก็จะเพิ่มความสนใจมากขึ้น ซึ่งบางคนอาจนำความรู้และทักษะที่ได้ นำไปประกอบอาชีพสร้างรายได้ที่ดีได้

คนที่ 7

ชื่อ - สกุล	วุฒิ การศึกษา	อาชีพ	โรงเรียนที่วิทยากร ถ่ายทอดความรู้	ความรู้ที่ถ่ายทอด ในโรงเรียน
นายเชิด บ่อพิมาย	ประถมศึกษา	ทำนา	โรงเรียนชุมชนบ้านบุ ต.หนองพลวง อ.จักราช จ.นครราชสีมา	เกษตรทฤษฎีใหม่

เกษตรทฤษฎีใหม่ เป็นโครงการในพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่จะให้เกษตรกรมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นจากการทำอาชีพการเกษตร วิทยากรที่สอนเกี่ยวกับเกษตรทฤษฎีใหม่ เป็นผู้ประสบความสำเร็จจากการประกอบอาชีพ เป็นที่ยอมรับของคนในชุมชน และได้รับเชิญให้เป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้แก่นักเรียน โดยวิทยากรได้ใช้แปลงเกษตร ของเกษตรกรเองเป็นสถานที่เรียน ซึ่งไม่อยู่ไกลจากโรงเรียนเท่าไรนัก ซึ่งได้ข้อมูลจากการสังเกตการสอนของวิทยากรดังนี้

1. สภาพแวดล้อมทั่วไปของสถานที่เรียน

เนื่องจากได้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนนอกสถานที่ โดยครูประจำวิชาได้นำนักเรียนไปเรียนที่แปลงเกษตรของวิทยากร ซึ่งประกอบไปด้วย บ่อเลี้ยงปลา สวนครัว ไร่นา สวนผลไม้ต่างๆ พบว่าสถานที่เรียนเหมาะสมกับการเรียนการสอนมาก มีความสะอาด ถูกสุขลักษณะ มีอากาศถ่ายเทร่มรื่นเย็นสบาย มีแสงสว่างเพียงพอ โดยวิทยากรได้นำนักเรียนเที่ยวชมบริเวณต่างๆ และมีการสอนได้ร่มไม้ ซึ่งพบว่ามีควมเงียบสงบดี สถานที่เรียนมีความเหมาะสมกับเนื้อหาและกิจกรรมที่ปฏิบัติมาก

2. สภาพการสอนของวิทยากรท้องถิ่น

วิทยากรได้นำเข้าสู่บทเรียนด้วยการพูดคุยกับเรื่องทั่วๆ ไปกับผู้เรียน จากนั้นได้ซักถามผู้เรียนเกี่ยวกับการเรียนการสอนในโรงเรียน เกี่ยวกับความสนใจด้านการเกษตร มีการเฝ้าความสนใจผู้เรียนด้วยการพานักเรียนชมผลิตผลทางการเกษตรต่างๆ เป็นการสอนแบบสาธิต และแบบอธิบาย จากนั้นวิทยากรได้สรุปถึงหลักการของเกษตรทฤษฎีใหม่ ว่ามีความเป็นมาอย่างไร มีการ

ประยุกต์กับการทำเกษตรแบบเก่าได้อย่างไรบ้างเป็นต้น วิทยากรได้เสริมกำลังใจผู้เรียนว่า อาชีพเกษตรที่ผู้ปกครองนักเรียนทำอยู่สามารถทำให้มีอยู่มีกินได้ ถ้าหากมีการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมกับสภาพที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

3. สภาพการใช้สื่อของวิทยากรท้องถิ่น

สภาพการใช้สื่อของวิทยากรท้องถิ่นพบว่า ส่วนใหญ่วิทยากรได้ใช้สื่อ วัสดุอุปกรณ์ของวิทยากรเอง เป็นลักษณะการสาธิตการใช้อุปกรณ์ ซึ่งมีความสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายการสอนมาก วิทยากรได้เตรียมสื่อไว้พร้อมก่อนการเรียนการสอน และใช้สื่อได้อย่างมีประสิทธิภาพ วิทยากรสามารถใช้สื่อได้สอดคล้องกับบทเรียนมาก

4. พฤติกรรมทั่วไปของผู้เรียน

พบว่าผู้เรียนให้ความสนใจและตื่นตัวกับการเรียนการสอนมาก เพราะได้เห็นของจริงหลายอย่าง ผู้เรียนมีความกล้าแสดงออก โดยจะซักถามวิทยากรตลอดเวลา ส่วนการปฏิบัติงานนั้นพบว่าวิทยากรได้ให้ใช้อุปกรณ์ทางการเกษตรบางอย่าง ซึ่งพบว่าผู้เรียนสามารถปฏิบัติได้ดีพอสมควร ผู้เรียนมีความตั้งใจเรียนดี ส่วนหนึ่งเนื่องมาจากมีครูคอยควบคุมช่วยวิทยากร

5. บุคลิกภาพของวิทยากรท้องถิ่นในขณะที่สอน

วิทยากรได้ใช้ภาษาถิ่นอีสานในการเรียนการสอน วิทยากรพูดเสียงดังฟังชัด เนื่องจากต้องดูแลนักเรียนร่วมกับครูผู้สอน นักเรียนจะกระจายกันเดินดูส่วนต่างๆ ทั้งบ่อเลี้ยงปลา และแปลงผักสวนครัว มีการซักถามนักเรียนเป็นระยะๆ วิทยากรยิ้มแย้มแจ่มใสดีมาก มีการเอาใจใส่ผู้เรียนอย่างทั่วถึง ให้การเสริมแรงแก่ผู้เรียน ชมนักเรียนที่ตั้งใจเรียนเป็นพิเศษ วิทยากรแต่งกายเรียบร้อยและมีอารมณ์ขันดีมาก ไม่ค่อยเข้มงวดกับนักเรียนมากนัก ส่วนหนึ่งเนื่องจากมีครูคอยดูแลอยู่ตลอดการเรียนการสอน

จากบรรยากาศที่ร่มรื่นของสถานที่เรียน และมีจุดน่าสนใจต่างๆ มากมาย ทำให้ผู้เรียนมีความตื่นตัวมากที่ได้เรียนนอกสถานที่ การได้เห็นของจริงและได้สัมผัสกับบรรยากาศของจริง เห็นความสำเร็จของอาชีพการเกษตรที่ทำให้เกษตรกรมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นได้ จะเป็นตัวกระตุ้นความสนใจ ให้กับผู้เรียน ซึ่งผู้เรียนสามารถนำไปปรับปรุงเกี่ยวกับอาชีพการเกษตรได้ในอนาคต

คนที่ 8

ชื่อ - สกุล	วุฒิ การศึกษา	อาชีพ	โรงเรียนที่วิทยากร ถ่ายทอดความรู้	ความรู้ที่ถ่ายทอด ในโรงเรียน
นายโกศล เรืองเรือ	ปริญญาตรี	ทำนา	โรงเรียนบ้านหนองนาโคก ต.โนนทองกลาง อ.บัวใหญ่ จ.นครราชสีมา	ไร่นาสวนผสม

ไร่นาสวนผสม เป็นรูปแบบการทำเกษตร ที่เปลี่ยนไปจากเดิม คือ จะเป็นการปลูกพืชหลายชนิดในพื้นที่เดียวกัน ได้แก่ ข้าว ไม้ผล ผักสวนครัว รวมทั้งบ่อเลี้ยงปลา จะทำให้มีผลผลิตทางการเกษตรหมุนเวียนตลอดปี วิทยากรได้ปฏิบัติการสอนที่โรงเรียน ซึ่งมีข้อมูลจากการสังเกตดังนี้

1. สภาพแวดล้อมทั่วไปของสถานที่เรียน

เนื่องจากโรงเรียนได้จัดการเรียนการสอนที่โรงเรียน โดยมีการสอนภาคทฤษฎีก่อนการปฏิบัติ จากการสังเกตพบว่า ภาคทฤษฎีนั้นมีการเรียนการสอนในห้องเรียน ซึ่งมีความสะอาด ถูกสุขลักษณะดีมาก อากาศถ่ายเทได้ดี แสงสว่างก็มีเพียงพอ แต่ไม่ค่อยมีความเงียบมากนัก เนื่องจากนักเรียนจะค่อนข้างคุยกันมาก สถานที่เรียนเหมาะสมดี ส่วนการสอนภาคปฏิบัติ วิทยากรได้นำนักเรียนมาเรียนบริเวณด้านล่างของอาคารเรียน มีอุปกรณ์ต่างๆ พอประมาณ สถานที่เรียนไม่ค่อยเหมาะกับกิจกรรมมากนัก เพราะมีความคับแคบเกินไป

2. สภาพการสอนของวิทยากรท้องถิ่น

การสอนพบว่าวิทยากรได้มีการนำเข้าสู่บทเรียนเป็นอย่างดี โดยมีการพูดคุยอย่างเป็นกันเองกับผู้เรียน มีทักษะการตั้งคำถามผู้เรียนเป็นระยะๆ มีทักษะการสร้างความสนใจด้วยการให้รูปภาพเกี่ยวกับไร่นาสวนผสม วิทยากรได้สรุปบทเรียน โดยให้ผู้เรียนช่วยกันสรุปสาระความรู้ที่ได้รับ และมีการเสริมกำลังใจแก่ผู้เรียนที่ตั้งใจเรียน ทำให้นักเรียนส่วนที่กำลังเล่นอยู่ มีความตั้งใจเรียนขึ้น

3. สภาพการใช้สื่อของวิทยากรท้องถิ่น

เนื่องจากสื่อที่มีอยู่มีจำนวนน้อย และเป็นสื่อวัสดุ อุปกรณ์ที่ชำรุด วิทยากรต้องมาซ่อมแซมสื่อวัสดุ อุปกรณ์ก่อนการสอน ซึ่งพบว่าทำให้เสียเวลา และสื่อวัสดุ อุปกรณ์ที่มีอยู่ก็มีจำกัด ไม่เพียงพอต่อการจัดการเรียนการสอน ทำให้ใช้สื่อได้อย่างจำกัด แต่วิทยากรก็สามารถประยุกต์ใช้สื่อวัสดุ อุปกรณ์ได้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายการสอน วิทยากรเตรียมสื่อไว้เอง และสามารถควบคุมใช้สื่อ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ วิทยากรสามารถปฏิบัติการใช้สื่อได้สอดคล้องกับบทเรียน

4. พฤติกรรมทั่วไปของผู้เรียน

พฤติกรรมของผู้เรียนพบว่า ผู้เรียนได้ตั้งใจเรียนเป็นอย่างดี มีความกล้าแสดงออก สังเกตจากการซักถาม การตอบคำถามข้อสงสัยต่างๆ ผู้เรียนปฏิบัติตามที่ได้รับมอบหมายพอใช้ได้ เนื่องจากวิทยากรมีเทคนิคและการพูดที่ทำให้นักเรียนมีความเชื่อฟัง

5. บุคลิกภาพของวิทยากรท้องถิ่นในขณะที่สอน

บุคลิกภาพของวิทยากรท้องถิ่นในขณะที่สอนพบว่า วิทยากรได้ใช้ภาษากลาง และภาษาอีสานในการถ่ายทอดความรู้ เสียงดังฟังชัด มีการซักถามปัญหาหรือข้อสงสัยกับนักเรียนตลอดเวลา วิทยากรยิ้มแย้มแจ่มใสดี เอาใจใส่ผู้เรียนอย่างทั่วถึง โดยสังเกตจาก เมื่อใดที่มีนักเรียนมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมก็จะว่ากล่าวตักเตือนทันที วิทยากรแต่งกายสุภาพ มีอารมณ์ขันพอสมควร สังเกตได้ว่าวิทยากรมีความตั้งใจที่จะสอนมาก แต่พบว่าอุปกรณ์ต่างๆ ไม่ค่อยมีความพร้อม ทำให้การเรียนการสอน ทำได้ไม่เต็มที่นัก

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่โรงเรียนไม่ค่อยมีความสมบูรณ์นัก เพราะวัสดุ อุปกรณ์ไม่พอ พื้นที่เกษตรของโรงเรียนมีขนาดจำกัด แต่วิทยากรก็ได้สอนภาคทฤษฎีจนนักเรียนมีความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการของไร่นาสวนผสม ซึ่งผู้เรียนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

คนที่ 9

ชื่อ - สกุล	วุฒิ การศึกษา	อาชีพ	โรงเรียนที่วิทยากร ถ่ายทอดความรู้	ความรู้ที่ถ่ายทอด ในโรงเรียน
นายปราณีต ชามกระโทก	ประถมศึกษา	ทำนา	โรงเรียนจอมทอง	การปลูกพืช สมุนไพร
			จ.จระเข้หิน อ.ครบุรี จ.นครราชสีมา	

วิทยากรเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับยาสมุนไพร และการปลูกพืชสมุนไพรต่างๆ ไว้ใช้เอง วิทยากรได้มาสอนโดยนำยาสมุนไพรมาเป็นตัวอย่างด้วย ส่วนใหญ่เป็นยาสมุนไพรพื้นบ้าน ได้แก่ กระเทียม กานพลู ขมิ้นชัน และว่านหางจระเข้ โดยได้จัดการเรียนการสอนที่โรงเรียน ซึ่งมีข้อมูลจากการสังเกตดังนี้

1. สภาพแวดล้อมทั่วไปของสถานที่เรียน

สถานที่เรียนเป็นแปลงเกษตรในบริเวณโรงเรียน ซึ่งพบว่ามีความสะอาด ชุ่มชื้น มีอากาศถ่ายเทดี และแสงสว่างเพียงพอ มีความเงียบสงบพอสมควร สถานที่เรียนมีความเหมาะสมกับเนื้อหาและกิจกรรมที่ปฏิบัติมาก เนื่องจากมีการปฏิบัติจริงใจการปลูกพืชสมุนไพร ซึ่งส่วนใหญ่พบว่า เป็นพืชสมุนไพรที่มีอยู่ในสวนครัว นอกจากนี้วิทยากรยังได้สอนในห้องเรียนก่อน เป็นทฤษฎีเกี่ยวกับยาสมุนไพร ซึ่งใช้เวลาน้อยกว่าการสอนภาคปฏิบัติมาก ซึ่งสถานที่สอนภาคทฤษฎีนั้นพบว่า มีความสะอาด มีแสงสว่างพอใช้ อากาศถ่ายเทได้ดีพอสมควร เหมาะสมกับกิจกรรมการเรียนการสอน

2. สภาพการสอนของวิทยากรท้องถิ่น

พบว่าวิทยากรได้นำเข้าสู่บทเรียนโดยการพูดคุยนักเรียนเกี่ยวกับพืชสมุนไพร ถามนักเรียนที่มีประสบการณ์การใช้พืชสมุนไพร พบว่าผู้เรียนได้มีการพูดคุยกันอย่างกว้างขวาง วิทยากรได้ตั้งคำถามเกี่ยวกับการใช้สมุนไพร และได้สร้างความสนใจนักเรียนโดยยกตัวอย่างสมุนไพรที่อยู่ใกล้ตัว และสรรพคุณที่มีการใช้รักษาโรคในสมัยโบราณ ทำให้นักเรียนมีความตื่นตัวมาก เพราะคิดไม่ถึงว่าของใกล้ตัวจะใช้เป็นยาได้ วิทยากรได้ปฏิบัติการสอนภาคปฏิบัติ โดยให้

นักเรียนช่วยกันปลูกพืชสมุนไพร ประเภทต่างๆ หอม กระเทียม และข่า ลงในแปลง จากนั้นได้สรุปบทเรียนโดยยกตัวอย่างสรรพคุณยาต่างๆ ที่หาได้ในท้องถิ่น วิทยากรได้เสริมกำลังใจผู้เรียนว่าสามารถปลูกสมุนไพรได้ง่ายๆ ปลูกผักสวนครัวที่บ้านได้ ก็คือปลูกสมุนไพรนั่นเอง

3. สภาพการใช้สื่อของวิทยากรท้องถิ่น

พบว่าทางโรงเรียนได้เตรียมสื่อ วัสดุ อุปกรณ์การปลูกพืชสมุนไพรไว้แล้วบางส่วน และส่วนหนึ่งวิทยากรได้เตรียมมาเองจากบ้าน ทำให้การใช้สื่อ วัสดุอุปกรณ์ เป็นไปอย่างราบรื่น ซึ่งพบว่า วิทยากรสามารถเลือกใช้สื่อได้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายการสอน มีการเตรียมการใช้สื่อการสอนไว้ล่วงหน้า วิทยากรสามารถควบคุมการใช้สื่อ วัสดุอุปกรณ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับบทเรียน เนื่องจากวิทยากรมีความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับยาสมุนไพร และมีการปลูกพืชสมุนไพรไว้ใช้เองมาตลอด ทำให้การพูด การแนะนำนักเรียน การใช้อุปกรณ์ต่างๆ เป็นธรรมชาติ สื่อสารกับผู้เรียนได้ดี

4. พฤติกรรมทั่วไปของผู้เรียน

พบว่าผู้เรียนมีความสนใจในกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นอย่างดี มีความกล้าแสดงออกพอสมควร สังเกตจากการที่ซบซึ้งถามวิทยากรตลอดเวลา และมีความสนิทสนมกับวิทยากรเป็นอย่างดี ผู้เรียนปฏิบัติงานได้ดีพอสมควร แต่พบว่าผู้เรียนไม่ค่อยมีความรู้เกี่ยวกับยาสมุนไพรมากนัก สังเกตจากการตอบคำถามของวิทยากร ซึ่งวิทยากรแนะนำว่าควรมีการให้ความรู้พื้นฐานแก่ผู้เรียนก่อน

5. บุคลิกภาพของวิทยากรท้องถิ่นในขณะการสอน

สำหรับการสอนของวิทยากรพบว่าวิทยากรได้ใช้ภาษาถิ่นโคราชในการสอน มีเสียงดังฟังชัด มีการซักถามนักเรียนหลายคำถาม วิทยากรยิ้มแย้มแจ่มใสและอารมณ์ดีมาก และได้เอาใจใส่ผู้เรียนอย่างทั่วถึง มีการเสริมแรงแก่ผู้เรียนด้วยการกล่าวคำชมนักเรียนที่ตอบคำถามได้ถูกต้อง วิทยากรแต่งกายสุภาพเรียบร้อย และมีอารมณ์ขันพอสมควร โดยจะพูดตลกให้นักเรียนหัวเราะเป็นบางครั้ง

การเรียนการสอนดำเนินไปด้วยความเรียบร้อยดี ผู้เรียนมีความตั้งใจเรียนดี การเรียนมีความสนุกสนาน การปฏิบัติงานต่างๆ ของนักเรียนมีความรวดเร็ว แต่ไม่ค่อยมีความละเอียด ซึ่งการปลูกพืชสมุนไพรที่วิทยากรได้แนะนำให้นักเรียนปลูกเองที่บ้าน ไม่ว่าจะป็นในกระถาง หรือใน

สวนครัว ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปใช้ได้ ทั้งในเรื่องของการปลูก และสรรพคุณของยาสมุนไพร แต่ละชนิด

คนที่ 10

ชื่อ - สกุล	วุฒิการศึกษา	อาชีพ	โรงเรียนที่วิทยากร ถ่ายทอดความรู้	ความรู้ที่ถ่ายทอด ในโรงเรียน
นางสุภาวดี	มัธยมศึกษา	ทำไร่	โรงเรียนบ้านสันกำแพง	
ชัยพินิจนรชาติ	ตอนปลาย		ต.วังหมี อ.วังน้ำเขียว จ.นครราชสีมา	การปลูกพืช สมุนไพร

วิทยากรมีอาชีพปลูกพืชสมุนไพรส่งโรงพยาบาลโดยตรง และชุมชนที่วิทยากรอยู่ เป็นแหล่งปลูกพืชสมุนไพรหลายชนิด และมีการผลิตผลิตภัณฑ์จากสมุนไพร จนกลายเป็นสินค้าในโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์อีกด้วย วิทยากรได้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่โรงเรียน โดยวิทยากรมีพืชสมุนไพร และผลิตภัณฑ์จากสมุนไพรชนิดต่างๆ มาเป็นสื่อในการเรียนการสอนด้วย ครูประจำวิชาได้มาแนะนำวิทยากรให้นักเรียนรู้จัก จากนั้นวิทยากรได้เริ่มดำเนินการสอน ซึ่งมีการสังเกตการเรียนการสอนดังนี้

1. สภาพแวดล้อมทั่วไปของสถานที่เรียน

สถานที่เรียนพบว่าเป็นแปลงเกษตรที่อยู่ภายในบริเวณโรงเรียน และห้องเรียน โดยห้องเรียนใช้เป็นสถานที่เรียนภาคทฤษฎี ซึ่งวิทยากรได้ใช้เป็นที่พบปะนักเรียนก่อนเรียน และสอนเนื้อหาเกี่ยวกับยาสมุนไพรรักษาโรคต่างๆ โดยห้องเรียนพบว่ามีความสะดวกสบายลักษณะอากาศถ่ายเทได้ดี มีหน้าต่างหลายบาน แสงสว่างเพียงพอ และมีความเงียบสงบเหมาะสมกับการเรียนการสอนดี สถานที่เรียนเหมาะสมกับเนื้อหาและกิจกรรมที่ปฏิบัติ ส่วนแปลงเกษตรพบว่าได้อยู่ห่างจากห้องเรียนพอสมควร มีต้นไม้เป็นร่มเงาสำหรับการแนะนำเบื้องต้นแก่นักเรียน ซึ่งใช้เป็นสถานที่เรียนนอกสถานที่ มีความสะอาดดี อากาศถ่ายเทสะดวก ร่มรื่น มีแสงสว่างเพียงพอ ไม่มีเสียงรบกวนและเหมาะสมกับเนื้อหาและกิจกรรมที่ปฏิบัติดีมาก

2. สภาพการสอนของวิทยากรท้องถิ่น

พบว่าวิทยากรท้องถิ่นมีทักษะการสอนที่ดีพอสมควร มีการนำเข้าสู่บทเรียนโดยการพูดคุยกับนักเรียนเกี่ยวกับยาสมุนไพร และเกี่ยวกับอาชีพของวิทยากร ที่มีอาชีพปลูกสมุนไพรส่งทางโรงพยาบาล วิทยากรได้ตั้งคำถามนักเรียนเกี่ยวกับคุณประโยชน์ของสมุนไพรชนิดต่างๆ เมื่อปฏิบัติงาน วิทยากรได้สร้างความสนใจให้นักเรียนปฏิบัติงานให้ดี แต่เนื่องจากไม่มีครูควบคุม ทำให้นักเรียนบางส่วนไม่ค่อยเชื่อฟังเท่าไรนัก เมื่อปฏิบัติงานเสร็จวิทยากรได้สรุปบทเรียน และกล่าวชมนักเรียนที่ปฏิบัติงานได้ดีและไม่ส่งเสียงรบกวนในขณะที่สอน

3. สภาพการใช้สื่อของวิทยากรท้องถิ่น

พบว่าวิทยากรได้นำสื่อ วัสดุ และอุปกรณ์ของวิทยากรเอง ซึ่งทำให้สามารถใช้ได้ตรงกับจุดมุ่งหมายการสอน วิทยากรมีการเตรียมความพร้อมในการใช้สื่อการสอน แต่ยังไม่เพียงพอกับความต้องการนัก วิทยากรต้องการให้โรงเรียนสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์เพิ่ม ซึ่งจะทำให้การเรียนการสอนครบสมบูรณ์ยิ่งขึ้น วิทยากรได้ควบคุมการใช้สื่อวัสดุอุปกรณ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และปฏิบัติการใช้สื่อได้สอดคล้องกับบทเรียน

4. พฤติกรรมทั่วไปของผู้เรียน

ส่วนใหญ่ผู้เรียนจะตั้งใจเรียนกับวิทยากร แต่มีบางส่วนไม่ค่อยตั้งใจเรียน เนื่องจากไม่มีครูคอยกำกับดูแล ผู้เรียนกล้าแสดงออก โดยกล้าถามวิทยากรเมื่อมีปัญหาหรือข้อสงสัยต่างๆ ส่วนมากจะเกี่ยวกับยาสมุนไพร แต่พบว่าบางส่วนผู้เรียนจะฟังอยู่เฉยๆ และจะมีคุยกันพอประมาณ ผู้เรียนปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายได้ไม่ดีนัก

5. บุคลิกภาพของวิทยากรท้องถิ่นในขณะที่สอน

วิทยากรสามารถพูดภาษากลางได้ดี แต่บางครั้งก็พูดภาษาถิ่นโคราชในการสอน ซึ่งภาษาก็มีความถูกต้องชัดเจนดีมาก เสียงดังฟังชัด มีการซักถามปัญหานักเรียนเป็นระยะๆ วิทยากรมีความยิ้มแย้มแจ่มใสดี และได้เอาใจใส่ผู้เรียนอย่างทั่วถึง โดยเฉพาะวิทยากรจะคอยกำกับนักเรียนคนที่ชอบคุย หรือส่งเสียงดังในขณะที่ปฏิบัติงาน มีการเสริมแรงผู้เรียนด้วยการกล่าวชมคนที่ตั้งใจเรียนดี วิทยากรแต่งกายสุภาพเรียบร้อย แต่ไม่ค่อยมีอารมณ์ขันเท่าไรนัก เนื่องจากนักเรียนบางส่วนไม่ค่อยตั้งใจเรียน และไม่มีครูมาช่วยดูแล

จากการสังเกตการสอนของวิทยากรพบว่าผู้เรียนบางส่วนไม่ค่อยสนใจเรียน วิทยากรสามารถใช้ภาษาในการถ่ายทอดความรู้ได้ดี แต่เนื่องจากอุปกรณ์มีน้อย และโรงเรียนไม่ค่อยสนับสนุนด้านวัสดุอุปกรณ์ ทำให้การเรียนการสอนยังไม่เต็มที่ นักเรียนไม่ได้ปฏิบัติกิจกรรมครบทุกคน และนักเรียนไม่มีความรู้เรื่องสมุนไพรเท่าที่ควร จากการเรียนการสอนเรื่องการปลูกพืชสมุนไพรนี้ ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปใช้ได้เลย เพราะในชุมชนมีการส่งเสริมอยู่แล้ว เมื่อผู้เรียนนำไปใช้จริงก็จะสามารถนำผลผลิตเข้าโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ได้ทันที เป็นการสร้างรายได้เสริมที่ดีอีกทางหนึ่ง

คนที่ 11

ชื่อ - สกุล	วุฒิการศึกษา	อาชีพ	โรงเรียนที่วิทยากรถ่ายทอดความรู้	ความรู้ที่ถ่ายทอดในโรงเรียน
นางบัวลี พलयานอก	ประถมศึกษา	ทำนา	โรงเรียนบ้านหนองขามเตี้ย ต. ห้วยยาง อ.บัวใหญ่ จ.นครราชสีมา	การถนอมอาหาร

วิทยากรได้สอนการทำปลาร้า ซึ่งเป็นอาหารพื้นบ้านของชาวอีสานมาแต่โบราณ วิทยากรได้นำวัสดุและอุปกรณ์มาจากบ้านเป็นบางส่วน ได้แก่ ปลา และเกลือ ส่วนภาชนะบรรจุวิทยากรได้ใช้ของโรงเรียน สถานที่เรียนเป็นโรงอาหาร วิทยากรได้สอนโดยมีครูมาแนะนำวิทยากรและร่วมกับวิทยากรจัดเตรียมอุปกรณ์ ซึ่งมีข้อมูลจากการสังเกตดังนี้

1 สภาพแวดล้อมทั่วไปของสถานที่เรียน

จากการสังเกตพบว่าสถานที่เรียนนั้น วิทยากรได้ใช้โรงอาหารเป็นสถานที่เรียน เนื่องจากติดกับห้องครัว มีวัสดุอุปกรณ์พร้อมเพียง สถานที่เรียนพบว่ามีความสะอาด ถูกสุขลักษณะดี พอสวมควร อากาศถ่ายเทดีมาก แสงสว่างมีเพียงพอต่อการเรียนการสอน มีความเงียบสงบพอใช้ เนื่องจากวิทยากรต้องการใช้อุปกรณ์เกี่ยวกับการทำอาหาร และได้สอนในบริเวณห้องครัวทำให้สถานที่เรียนเหมาะสมกับเนื้อหาและกิจกรรมที่ปฏิบัติมาก โดยเฉพาะเมื่อปฏิบัติงานกลุ่ม

2. สภาพการสอนของวิทยากรท้องถิ่น

วิทยากรได้พูดคุยพบปะกับนักเรียนก่อนเริ่มมีการสอน ถือว่าเป็นการนำเข้าสู่บทเรียน วิทยากรได้ซักถามเกี่ยวกับการถนอมอาหารของแต่ละคน แต่วิทยากรไม่ได้เร้าความสนใจผู้เรียนเท่าไรนัก โดยดำเนินการสอนไปเรื่อยๆ พบว่านักเรียนบางส่วนจะไม่ตั้งใจเรียนเท่าที่ควร วิทยากรได้สอนปฏิบัติการถนอมอาหารพื้นบ้าน คือ การทำปลาร้า ซึ่งเป็นอาหารพื้นบ้านอีสาน นักเรียนทั้งหมดเคยรับประทาน แต่พบว่าส่วนมากไม่เคยทำปลาร้ามาก่อน วิทยากรได้พานักเรียนทำงานจนเสร็จเรียบร้อย จากนั้นได้มีการพูดคุย ซักถามปัญหาอีกครั้ง ถือเป็นการสรุปบทเรียน โดยทั้งผู้เรียนและผู้สอนช่วยกันสรุป วิทยากรได้เสริมกำลังใจผู้เรียนว่า ทุกคนสามารถทำปลาร้ากินเองได้โดยไม่ต้องซื้อตามท้องตลาด ถ้าลองทำสักครั้งก็จะสามารถทำได้

3. สภาพการใช้สื่อของวิทยากรท้องถิ่น

สภาพการใช้สื่อการสอนพบว่า วิทยากรได้ใช้สื่อ วัสดุอุปกรณ์ได้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายการสอน โดยวิทยากรร่วมกับทางโรงเรียนได้เตรียมสื่อไว้พร้อม แต่เนื่องจากมีวัสดุ อุปกรณ์น้อย ทำให้การแบ่งกลุ่มทำงานของผู้เรียนทำได้จำกัด วิทยากรได้ใช้สื่อได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถปฏิบัติการใช้สื่อ วัสดุ อุปกรณ์ได้สอดคล้องกับบทเรียน

4. พฤติกรรมทั่วไปของผู้เรียน

พบว่าผู้เรียนบางส่วนไม่ค่อยตั้งใจเรียนเท่าที่ควร มีการส่งเสียงดังอยู่ตลอดเวลา และวิทยากรก็ไม่สามารถบอกให้เงียบได้ แต่เมื่อมีการตอบคำถาม หรือพูดคุยเกี่ยวกับประสบการณ์การถนอมอาหาร บางคนก็จะกล้าตอบกล้าพูดมาก มีการซักถามปัญหาบ้างแต่ไม่มากนัก ผู้เรียนปฏิบัติงานได้ไม่เต็มที่เนื่องจากไม่เคยทำมาก่อน

5. บุคลิกภาพของวิทยากรท้องถิ่นในขณะที่สอน

บุคลิกภาพของวิทยากรท้องถิ่นพบว่า วิทยากรได้ใช้ภาษาอีสานในการสื่อความหมาย พูดเสียงไม่ค่อยดังเท่าที่ควร มีการซักถามผู้เรียนน้อยมาก แต่วิทยากรยิ้มแย้มแจ่มใส เป็นกันเองกับผู้เรียน มีการดูแลผู้เรียนให้ได้ปฏิบัติงานกันทุกคน มีการเสริมแรงแก่ผู้เรียน วิทยากรแต่งกายสุภาพ และมีอารมณ์ขันพอสมควร

สรุปผลจากการสังเกตได้ว่าวิทยากรได้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้ดี ผู้เรียนมีความสนใจที่จะปฏิบัติงาน อยากเรียนรู้ ทำให้บรรยากาศการเรียนการสอนมีความราบรื่นดี ผู้เรียนปฏิบัติงานได้ถูกต้อง เนื่องจากวิทยากรจะคอยแนะนำดูแลอยู่ตลอด การทำปลาร้าผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ เพราะปลาร้าเป็นอาหารพื้นบ้าน ที่ทุกครัวเรือนจะต้องใช้ทุกวันที่การทำปลาร้ามีวิธีการที่ไม่ยุ่งยาก ผู้เรียนสามารถทำไว้รับประทานเอง หรือทำไว้จำหน่ายเป็นรายได้ก็ทำได้

คนที่ 12

ชื่อ - สกุล	วุฒิการศึกษา	อาชีพ	โรงเรียนที่วิทยากรถ่ายทอดความรู้	ความรู้ที่ถ่ายทอดในโรงเรียน
นางสุนีย์ เผื่อนอก	มัธยมศึกษาตอนต้น	ค้าขาย	โรงเรียนบ้านเขว้า ต.กระทุ่มราย อ.ประทาย จ.นครราชสีมา	การถนอมอาหาร

วิทยากรได้สอนการทำไข่เค็ม และการทำผักกาดดอง โดยได้ปฏิบัติการสอนที่โรงเรียน วิทยากรได้เตรียมวัสดุในการทำมาเอง ส่วนอุปกรณ์ต่างๆ เช่น หม้อ กะละมัง วิทยากรใช้ของโรงเรียน ครูประจำวิชาได้มาอำนวยความสะดวกก่อนสอน จากนั้นวิทยากรก็เริ่มดำเนินการเรียนการสอนเอง ซึ่งผลจากการสังเกตการเรียนการสอนสรุปได้ดังนี้

1. สภาพแวดล้อมทั่วไปของสถานที่เรียน

พบว่าสถานที่เรียนเป็นห้องครัว ติดกับอาคารเอนกประสงค์ ซึ่งใช้เป็นที่พักปฏิบัติงานทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ วิทยากรไม่ได้สอนภาคทฤษฎี แต่มีการสอนเนื้อหาในระหว่างการทำงาน สำหรับสถานที่เรียนพบว่ามีความสะอาดพอใช้ ห้องครัวไม่ค่อยเป็นระเบียบเท่าไรนัก แต่วัสดุ อุปกรณ์พร้อม สถานที่เรียนมีอากาศถ่ายเทได้ดี มีความเงียบสงบดีพอสมควร และมีความเหมาะสมกับเนื้อหาและกิจกรรมที่ปฏิบัติดีมาก เพราะกว้างขวาง และติดห้องครัว

2. สภาพการสอนของวิทยากรท้องถิ่น

สภาพการสอนของวิทยากรท้องถิ่นพบว่าวิทยากรได้นำเข้าสู่บทเรียนเรื่องการทำผักกาดดอง โดยการนำผักกาดดองที่ทำสำเร็จพร้อมที่จะรับประทานมาให้นักเรียนทุกคนในห้องชิม ทำให้นักเรียนมีความต้องการที่เริ่มปฏิบัติกิจกรรมโดยเร็ว ซึ่งถือว่าการสร้างความสนใจที่ดีอีกด้วย วิทยากรไม่ค่อยตั้งคำถามนักเรียนเท่าไรนัก แต่จะพานักเรียนปฏิบัติกิจกรรมไปเรื่อยๆ จนเสร็จสิ้นกิจกรรม ต่อจากนั้นวิทยากรได้ร่วมกับนักเรียนพูดคุยซักถามปัญหาต่างๆ เป็นการสรุปบทเรียนหลังจากจบเนื้อหาการทำผักกาดดอง วิทยากรไม่ค่อยเสริมกำลังใจผู้เรียนเท่าที่ควร

3. สภาพการใช้สื่อของวิทยากรท้องถิ่น

การใช้สื่อ วัสดุ อุปกรณ์พบว่าวิทยากรได้ใช้สื่อได้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายการสอน ถึงแม้สื่อ วัสดุ อุปกรณ์จะมีไม่มากก็ตาม วิทยากรได้เตรียมสื่อเอง สามารถควบคุมการใช้สื่อได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถปฏิบัติการใช้สื่อได้สอดคล้องกับบทเรียน

4. พฤติกรรมทั่วไปของผู้เรียน

พฤติกรรมของผู้เรียนพบว่า ผู้เรียนมีความสนใจในกิจกรรมการเรียนการสอนมาก ผู้เรียนกล้าแสดงออก โดยมีการพูดคุยซักถามวิทยากรตลอดเวลา ผู้เรียนปฏิบัติงานตามที่ได้รับมอบหมายได้ แต่ผลงานยังออกมาไม่ดีเท่าที่ควร

5. บุคลิกภาพของวิทยากรท้องถิ่นในขณะที่สอน

บุคลิกภาพของวิทยากรท้องถิ่นในขณะที่สอนพบว่า วิทยากรได้พูดภาษาอีสานในการสอน เสียงไม่ค่อยดังเท่าที่ควร มีการซักถามพอสมควร วิทยากรยิ้มแย้มแจ่มใสดีมาก มีการเอาใจใส่ผู้เรียนพอสมควร โดยได้บอกให้ทุกคนได้ทำกิจกรรมอย่างทั่วถึง เห็นใครว่างก็จะบอกให้ทำทันที วิทยากรได้เสริมแรงแก่ผู้เรียนด้วยการชมเชยกลุ่มที่ทำผลงานออกมาดี วิทยากรแต่งกายสุภาพ แต่ไม่ค่อยมีอารมณ์ขันเท่าไรนัก โดยจะมีพูดเล่นกับผู้เรียน

จากการสังเกตพบว่าการเรียนการสอนดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย นักเรียนหลายคนปฏิบัติงานได้ดี ซึ่งการสอนเกี่ยวกับการทำไข่เค็ม และการทำผักกาดดองนี้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

คนที่ 13

ชื่อ - สกุล	วุฒิ การศึกษา	อาชีพ	โรงเรียนที่วิทยากร ถ่ายทอดความรู้	ความรู้ที่ถ่ายทอด ในโรงเรียน
นางสมเพศ ภูลับ	ประถมศึกษา	ทำนา	โรงเรียนบ้านห้วยยาง ต.ห้วยยาง อ.บัวใหญ่ จ.นครราชสีมา	การทอเสื่อกก

ต้นกก เป็นพืชที่ชาวบ้านนิยมนำมาทอเป็นเสื่อมานาน และมีจำนวนมาก ขึ้นอยู่ทั่วไปในท้องถิ่นใกล้ๆ กับโรงเรียน วิทยากรที่ถ่ายทอดการทอเสื่อกก ได้จัดการเรียนการสอนที่ห้องประชุมของโรงเรียน เนื่องจากต้องใช้พื้นที่มาก มีการเตรียมความพร้อมทั้งผู้สอนและผู้เรียน ซึ่งผลจากการสังเกตการเรียนการสอนสรุปได้ดังนี้

1. สภาพแวดล้อมทั่วไปของสถานที่เรียน

สภาพแวดล้อมทั่วไปของสถานที่เรียนพบว่า มีความสะอาด ถูกสุขลักษณะดี เนื่องจากเป็นพื้นที่ปูน สถานที่เรียนมีอากาศถ่ายเทดีพอสมควร วิทยากรได้จัดการเรียนการสอนที่ห้องประชุม ซึ่งมีแสงสว่างเพียงพอ และมีความเงียบสงบปราศจากเสียงรบกวนจากที่อื่น สถานที่เรียนมีความกว้างขวาง เหมาะสมกับเนื้อหาและกิจกรรมที่ปฏิบัติ เพราะการทอผ้าจะต้องใช้พื้นที่ในการเรียนการสอนมาก

2. สภาพการสอนของวิทยากรท้องถิ่น

วิทยากรได้นำเข้าสู่บทเรียนโดยการพูดคุยกับนักเรียน ก่อนเริ่มดำเนินการสอน ด้วยการแนะนำอุปกรณ์ต่างๆ และแบ่งกลุ่มในการปฏิบัติงาน แต่เนื่องจากอุปกรณ์มีไม่เพียงพอทำให้การเรียนไม่เต็มที่นัก วิทยากรได้ถามผู้เรียนเกี่ยวกับการทอเสื่อกกของผู้ปกครองนักเรียนบางคน แต่พบว่าวิทยากรไม่ได้สร้างความสนใจของผู้เรียน วิทยากรได้สาธิตให้ดูแล้วให้ผู้เรียนผลัดเปลี่ยนกันปฏิบัติงาน วิทยากรได้สรุปบทเรียนโดยทบทวนขั้นตอนการทำงาน แล้วให้ผู้เรียนทำตามอีกครั้ง วิทยากรได้เสริมแรงแก่ผู้เรียนที่ตั้งใจเรียนด้วยการกล่าวคำชม

3. สภาพการใช้สื่อของวิทยากรท้องถิ่น

วิทยากรเลือกสื่อวัสดุอุปกรณ์ได้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายการสอน แต่การเตรียมความพร้อมในการใช้พบว่า วิทยากรและโรงเรียนไม่ได้เตรียมความพร้อมของสื่ออุปกรณ์เท่าที่ควร โดยวัสดุอุปกรณ์มีไม่เพียงพอ โดยมีเครื่องทอเสื้อเครื่องเดียว แต่วิทยากรก็ใช้เครื่องมือได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถปฏิบัติการใช้สื่อวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ได้สอดคล้องกับบทเรียน

4. พฤติกรรมทั่วไปของผู้เรียน

พฤติกรรมของผู้เรียนพบว่า ผู้เรียนส่วนใหญ่ตั้งใจเรียนดี แต่มีบางส่วนชอบเล่นหยอกล้อกัน และส่งเสียงดัง ซึ่งวิทยากรได้ตักเตือนเป็นระยะๆ ผู้เรียนกล้าแสดงออกและต้องการปฏิบัติงานร่วมกับเพื่อนๆ มีการซักถามปัญหาเกี่ยวกับวิทยากรดี แต่บางคนจะแสดงความสามารถให้คนอื่นเห็น โดยไม่ได้ตามผู้สอน ทำให้เกิดปัญหา แต่วิทยากรก็ช่วยแก้ไขให้ ผู้เรียนปฏิบัติงานได้ไม่ดีนัก เพราะส่วนใหญ่ไม่เคยปฏิบัติมาก่อน แต่พบว่าบางคนสามารถปฏิบัติงานได้ดี เนื่องจากในชุมชนจะมีหลายครอบครัวที่จะทอเสื้อไว้ใช้เอง หรือไว้ขายก็มี

5. บุคลิกภาพของวิทยากรท้องถิ่นในขณะที่สอน

วิทยากรได้ใช้ภาษาอีสานในการสื่อสารกับผู้เรียน แต่พบว่าวิทยากรพูดไม่ค่อยเก่งนัก วิทยากรพูดเสียงค่อนข้างเบา มีความยิ้มแย้มแจ่มใสดี ใจเย็น ได้ดูแลเอาใจใส่ผู้เรียนอย่างทั่วถึง โดยจะพยายามให้ทุกคนได้เห็นขั้นตอนการปฏิบัติงาน ให้การเสริมแรงโดยการกล่าวชมนักเรียนที่ปฏิบัติงานได้ดี วิทยากรแต่งกายสุภาพ มีอารมณ์ขันพอสมควร สัมผัสจากการพูดล้อเล่นกับนักเรียนบางคนที่ทำงานออกมาดูไม่ดีนัก

เนื่องจากวัสดุและอุปกรณ์ในการเรียนการสอนมีจำนวนไม่เพียงพอกับจำนวนนักเรียน ทำให้การเรียนการสอนไม่ทั่วถึงนักเรียนทุกคนเท่าที่ควร เพราะนักเรียนไม่ได้ปฏิบัติงานครบทุกคน สำหรับนักเรียนที่ได้ทดลองทอเสื้อ พบว่านักเรียนสามารถทำได้ดี ซึ่งแสดงให้เห็นว่า หากมีการส่งเสริมที่ดี นักเรียนก็จะมีทักษะเพิ่มขึ้น และสามารถทอเสื้อไว้ใช้เองหรือเพื่อจำหน่ายได้

คนที่ 14

ชื่อ - สกุล	วุฒิ การศึกษา	อาชีพ	โรงเรียนที่วิทยากร ถ่ายทอดความรู้	ความรู้ที่ถ่ายทอด ในโรงเรียน
นางจำเนียร สรรพसार	ประถมศึกษา	ตัดเย็บ เสื้อผ้า	โรงเรียนบ้านสวนหอม ต.ห้วยแถลง อ.ห้วยแถลง จ.นครราชสีมา	การทอเสื่อกก

วิทยากรได้สอนการทอเสื่อกกที่โรงเรียน โดยมีวัสดุและอุปกรณ์จัดไว้ที่อาคาร
เอนกประสงค์ มีการจัดการเรียนการสอนในภาคบ่าย ครูประจำวิชาได้มาแนะนำวิทยากรให้
นักเรียนรู้จัก จากนั้นวิทยากรได้เริ่มสอน โดยจะพูดคุยทักทายก่อนแล้วเริ่มเข้าสู่กิจกรรมต่างๆ ที่
เตรียมมา ซึ่งผลจากการสังเกตการเรียนการสอนมีดังต่อไปนี้

1. สภาพแวดล้อมทั่วไปของสถานที่เรียน

สถานที่เรียนเป็นอาคารเอนกประสงค์ มีความสะอาด ถูกสุขลักษณะดีพอสมควร มีแสง
สว่างและอากาศถ่ายเทดีมาก สถานที่เรียนอยู่ห่างจากห้องเรียนอื่นพอสมควรทำให้มีความเงียบ
สงบ เหมาะสมกับการเรียนการสอน เหมาะสมกับเนื้อหาและกิจกรรมที่ปฏิบัติ

2. สภาพการสอนของวิทยากรท้องถิ่น

สภาพการสอนของวิทยากรท้องถิ่นพบว่า วิทยากรได้พูดคุยทักทายผู้เรียนก่อน เป็นการ
นำเข้าสู่บทเรียน มีการตั้งคำถามและเร้าความสนใจของผู้เรียน วิทยากรได้นำวัสดุอุปกรณ์ที่เตรียม
ไว้มาให้ให้นักเรียนดู และแนะนำวัสดุ อุปกรณ์ต่างๆ ก่อน จากนั้นวิทยากรได้สาธิตการทอเสื่อกกให้ดู
วิทยากรได้สรุปบทเรียนหลังจากเสร็จสิ้นการสอน โดยให้ผู้เรียนช่วยกันสรุปขั้นตอนการทอเสื่อกก
และได้กล่าวชมผู้เรียนที่ได้สรุปขั้นตอนการทอเสื่อได้ถูกต้อง

3. สภาพการใช้สื่อของวิทยากรท้องถิ่น

เนื่องจากสื่อวัสดุอุปกรณ์ที่วิทยากรนำมาไม่เพียงพอ และโรงเรียนไม่ได้จัดเตรียมสื่อวัสดุ
อุปกรณ์ไว้ให้ ทำให้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมีขีดจำกัด แต่วิทยากรก็ได้เลือกสื่อวัสดุ

อุปกรณ์ที่มีอยู่ได้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายการสอน วิทยากรสามารถควบคุมการใช้สื่อได้อย่างมีประสิทธิภาพ และปฏิบัติการใช้สื่อได้สอดคล้องกับบทเรียน

4. พฤติกรรมทั่วไปของผู้เรียน

พฤติกรรมของผู้เรียนพบว่า ผู้เรียนไม่ค่อยสนใจเรียน เนื่องจากไม่มีครูคอยควบคุม ผู้เรียนส่วนใหญ่กล้าแสดงออก กล้าพูดกล้าถาม แต่พบว่าผู้เรียนปฏิบัติงานได้ไม่ค่อยดีนัก เนื่องจากไม่เคยปฏิบัติมาก่อน

5. บุคลิกภาพของวิทยากรท้องถิ่นในขณะการสอน

บุคลิกภาพของวิทยากรท้องถิ่นพบว่า วิทยากรได้ใช้ภาษาอีสานในการสอน วิทยากรพูดเสียงดังฟังชัดดีมาก มีการซักถามนักเรียนเป็นระยะๆ วิทยากรยิ้มแย้มแจ่มใส เอาใจใส่ผู้เรียนอย่างทั่วถึง ให้การเสริมแรงแก่ผู้เรียนด้วยการกล่าวให้กำลังใจ ให้นักเรียนปฏิบัติงานให้ดี วิทยากรแต่งกายสุภาพ และมีอารมณ์ขันพอสมควร โดยสังเกตจากการที่วิทยากรจะหัวเราะ เมื่อได้ยินผู้เรียนบางคนพูดตลกในระหว่างการเรียนการสอน

สรุปจากการสังเกตพบว่า การเรียนการสอนดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย อุปกรณ์ไม่พอกับจำนวนนักเรียน แต่วิทยากรได้แก้ปัญหาด้วยการจัดนักเรียนเป็นกลุ่ม โดยวิทยากรจะปฏิบัติให้ดูก่อน แล้วให้นักเรียนแต่ละกลุ่มทดลองปฏิบัติ ผลปรากฏว่านักเรียนปฏิบัติได้ดีพอสมควร หากส่งเสริมต่อไปก็จะเกิดทักษะจนสามารถท้อเสื่อได้ และนำไปประกอบอาชีพ สร้างรายได้ให้กับตนเองและครอบครัวได้

คนที่ 15

ชื่อ - สกุล	วุฒิการศึกษา	อาชีพ	โรงเรียนที่วิทยากรถ่ายทอดความรู้	ความรู้ที่ถ่ายทอดในโรงเรียน
นายแสง เทพเกาะ	ประถมศึกษา	ทำนา	โรงเรียนบ้านดอนเขว้า ต.ชีวาน อ.พิมาย จ.นครราชสีมา	การทำอิฐแดง

วิทยากรมีอาชีพเสริมเป็นช่างก่อสร้าง โดยมีฝีมือในการทำอิฐ ที่มีฝีมือและมีประสบการณ์มานาน วิทยากรได้สอนที่โรงเรียน มีวัสดุและอุปกรณ์ต่างๆ พร้อม มีครูมาแนะนำวิทยากรให้นักเรียนรู้จัก และดูแลการเรียนการสอนเป็นอย่างดี จากนั้นวิทยากรได้เริ่มดำเนินการเรียนการสอน ซึ่งผลการสังเกตการจัดการเรียนการสอนมีดังนี้

1. สภาพแวดล้อมทั่วไปของสถานที่เรียน

สภาพแวดล้อมของสถานที่เรียนพบว่า มีความสะอาด ถูกสุขลักษณะดีพอสมควร โดยได้สอนภายในบริเวณโรงเรียน เป็นสถานที่โล่ง ใต้อาคารไม้ มีแสงรำไร อากาศถ่ายเทได้ดีมาก มีความร่มรื่นเย็นสบาย กว้างขวาง เหมาะสมกับเนื้อหาและกิจกรรมที่ปฏิบัติ ซึ่งจะต้องใช้พื้นที่พอสมควร และต้องห่างไกลจากอาคารเรียนพอสมควร

2. สภาพการสอนของวิทยากรท้องถิ่น

สภาพการสอนของวิทยากรท้องถิ่นพบว่า วิทยากรได้นำเข้าสู่บทเรียนด้วยการทักทายกับผู้เรียน แล้วแนะนำอุปกรณ์ที่จำเป็นต่างๆ ก่อนที่จะสาธิตให้ผู้เรียนดู วิทยากรได้ซักถามผู้เรียนเกี่ยวกับการทำอิฐแดง และมีการเฝ้าความสนใจผู้เรียนด้วยการพูดกระตุ้นให้ผู้เรียนตั้งใจทำงาน และทำให้ดูเป็นตัวอย่างเป็นระยะๆ วิทยากรได้สรุปบทเรียนหลังจากเสร็จการสอน ด้วยการกล่าวถึงประโยชน์ของอิฐแดง ที่คนในชุมชนได้ผลิตขึ้นมาตั้งแต่บรรพบุรุษ และมีการเสริมกำลังใจผู้เรียน ด้วยการกล่าวชมคนที่ตั้งใจเรียน และปฏิบัติงานได้ดี

3. สภาพการใช้สื่อของวิทยากรท้องถิ่น

สภาพการใช้สื่อของวิทยากรท้องถิ่นพบว่า ทางโรงเรียนและวิทยากรได้ร่วมกันจัดเตรียมใช้สื่อวัสดุ อุปกรณ์ไว้เป็นอย่างดี วิทยากรได้เลือกใช้สื่อได้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายการสอนและบทเรียน วิทยากรมีอาชีพเสริมคือเป็นช่างก่อสร้าง ทำให้สามารถใช้วัสดุอุปกรณ์เกี่ยวกับการทำอิฐได้อย่างคล่องแคล่ว และมีประสิทธิภาพ

4. พฤติกรรมทั่วไปของผู้เรียน

เนื่องจากผู้เรียนทั้งหมดไม่มีพื้นฐานในการทำอิฐมาก่อนเลยทำให้ผู้เรียนรู้สึกว่าเป็นสิ่งที่ทำยาก หลายคนจึงดูไม่ค่อยสนใจเรียนเท่าไรนัก ผู้เรียนกล้าแสดงออกพอสมควร โดยได้ซักถาม

วิทยากรเมื่อมีปัญหาลงข้อสงสัยต่างๆ แต่พบว่าผู้เรียนปฏิบัติงานที่วิทยากรพาปฏิบัติได้ไม่ดีนัก เนื่องจากไม่เคยปฏิบัติมาก่อน

5. บุคลิกภาพของวิทยากรท้องถิ่นในขณะที่ยสอน

วิทยากรใช้ภาษาถิ่นโคราชในการสื่อความหมายกับผู้เรียน และพูดเสียงดังฟังชัด มีการซักถามผู้เรียนดีมาก วิทยากรค่อนข้างอารมณ์ดี ยิ้มแย้มแจ่มใส เอาใจใส่ผู้เรียนอย่างทั่วถึง โดยจะตรวจดูการปฏิบัติงานของแต่ละคน และคอยแนะนำ เมื่อเห็นว่าทำยังไม่ถูกต้องนัก วิทยากรให้การเสริมแรงแก่ผู้เรียน โดยนำตัวอย่างผลงานที่ผู้เรียนทำได้ดีมาให้ผู้เรียนคนอื่นๆ ดู เพื่อให้เอาตัวอย่าง วิทยากรแต่งกายในชุดทำงาน ที่ดูเป็นระเบียบเรียบร้อยดี มีอารมณ์ขัน โดยจะพูดหยอกล้อกับนักเรียนหลายครั้ง

สรุปจากการสังเกตพบว่าการจัดการเรียนการสอนดำเนินไปได้อย่างราบรื่น ผู้เรียนได้ปฏิบัติงานครบทุกคน และวิทยากรมีทักษะการถ่ายทอดความรู้พอใช้ ผลงานของนักเรียนออกมาเป็นที่น่าพอใจ ซึ่งหากได้รับการฝึกฝนอยู่ประจำ ก็จะสามารถนำความรู้ไปประกอบอาชีพได้ในอนาคต

